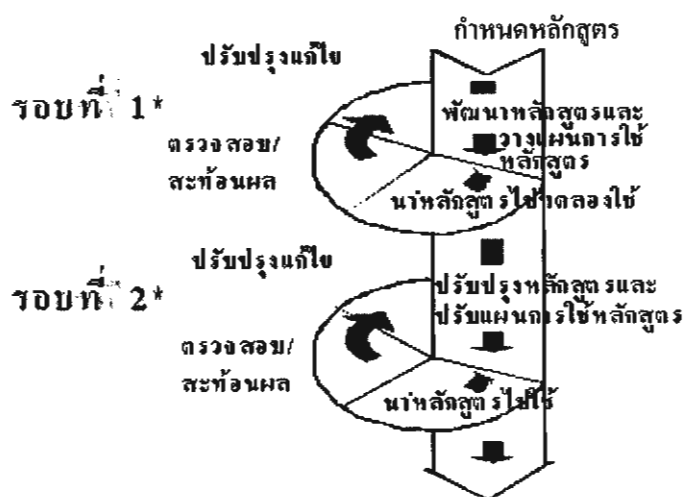

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยในระยะที่ 2 ซึ่งเป็นโครงการวิจัยที่สืบเนื่องจากโครงการวิจัย เรื่อง “การนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนมไปประยุกต์ใช้ในต่างบริบท (ระยะที่ 1)” ซึ่งข้อค้นพบจากโครงการระยะที่ 1 นั้น สรุปได้ว่า โรงเรียนวัดสมานกิจ และชุมชนท่ากระทุ่ม กับโรงเรียนบ้านนาโคบนและชุมชนนาโค ได้รับการคัดเลือกให้นำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องการเลี้ยงโคนม ไปทดลองใช้ในระยะที่ 2 โดยเนื้อหาที่สมควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนวัดสมานกิจคือ กลุ่มเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร คือ เรื่องข้าวซ้อมมือ และเนื้อหาที่สมควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นสำหรับโรงเรียนบ้านนาโคบน คือ กลุ่มเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมประเพณีคือ เรื่องศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรี

วิธีการวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) หรือที่เรียกสั้นๆ ว่า PAR โดยศึกษาจากสองพื้นที่ดังกล่าวแล้วข้างต้น ซึ่งในแต่ละพื้นที่จะใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของบุญเรียง ขจรศิลป์และคณะ (2543) เป็นแนวทางในการดำเนินงาน งานวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการ PAR 2 รอบคือ รอบที่ 1 เป็นขั้นตอนของการกำหนดหลักสูตรที่ต้องการพัฒนา พัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ เพื่อศึกษาหรือตรวจสอบปัญหาของการใช้หลักสูตรและดำเนินการปรับปรุงแก้ไข และรอบที่ 2 เป็นขั้นตอนของการนำหลักสูตรที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้ ตรวจสอบและแก้ไขปรับปรุงเป็นวงจรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งโรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ดังแสดงไว้ในภาพที่ 10

*โรงเรียนและชุมชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน

ภาพที่ 10 วงจรของการวิจัย

ภาพที่ 10 แสดงถึงวงจรของการวิจัยที่ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยดำเนินการ 2 รอบ รอบที่หนึ่งเป็นขั้นตอนของการพัฒนาหลักสูตร นำหลักสูตรไปทดลองใช้ และพิจารณาปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรและแผนการนำหลักสูตรไปใช้ในรอบที่สอง ซึ่งรอบที่หนึ่งนี้ดำเนินการในช่วง มิถุนายน 2544 ถึง พฤษภาคม 2545 สำหรับรอบที่สองเป็นขั้นตอนของการนำหลักสูตรที่ปรับแล้วไปใช้ และติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร ซึ่งรอบที่สองดำเนินการในช่วงปลายพฤษภาคม 2545 ถึง ธันวาคม 2545 โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการดังนี้

การดำเนินการวิจัยรอบที่หนึ่ง (PAR รอบที่ 1)

การดำเนินการวิจัยในรอบที่หนึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการทั้งหมด 9 ขั้นตอน คือ 1) ประชุมระดมสมองเพื่อจัดทำหลักสูตร 2) ประชุมพิจารณาหลักสูตรและจัดทำแผนการสอน 3) ฝึกอบรมครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ 4) ศึกษาดูงาน 5) ประชุมผู้ปกครองและผู้นำชุมชน 6) พัฒนาเครื่องมือในการวิจัย 7) นำหลักสูตรไปทดลองใช้ 8) สนทนากลุ่มเพื่อประเมินผลการใช้หลักสูตร 9) ปรับปรุงหลักสูตรและแผนการสอน ซึ่งรายละเอียดของแต่ละขั้นตอนมีดังต่อไปนี้

1. ประชุมระดมสมองครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ คนในชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ณ โรงเรียนที่ได้รับการคัดเลือก โดยจัดการประชุมที่ละโรงเรียน ได้หลักสูตรท้องถิ่นฉบับร่าง 2 หลักสูตร คือ “หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร” สำหรับโรงเรียนวัดสมานกิจ และ “หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค” สำหรับโรงเรียนบ้านนาโคบน การได้มาซึ่งหลักสูตรฉบับร่างทั้งสองหลักสูตรนี้ ครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์คนในชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิ มีส่วนร่วมในการให้ข้อคิดเห็นต่างๆ หลังจากที่คุณวิจัยได้นำเสนอข้อมูลซึ่งเป็นผลการวิจัยในระยะที่หนึ่ง เกี่ยวกับศักยภาพ และเนื้อหาที่ครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และคนในชุมชนมีความเห็นว่าควรนำมาจัดหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งจากการประชุมในครั้งนี้มีการปรับชื่อหลักสูตรให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยคณะผู้เข้าร่วมประชุมที่โรงเรียนวัดสมานกิจมีความเห็นว่าถ้าใช้ชื่อหลักสูตรท้องถิ่นว่า “ข้าวซ้อมมือ” เนื้อหาของหลักสูตรจะแคบเกินไปเนื่องจากจะเน้นเฉพาะเรื่องข้าวซ้อมมือเท่านั้น ในสภาวะปัจจุบันควรสอนให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างกว้างขวาง หลังจากที่ได้มีการอภิปรายถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ ที่ประชุมมีมติเห็นควรให้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง “เกษตรผสมผสานครบวงจร” สำหรับการประชุมที่โรงเรียนบ้านนาโคบน คณะผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งมีผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านศิลปวัฒนธรรมเข้าร่วมประชุมด้วย ได้มีความเห็นว่าถ้าใช้ชื่อหลักสูตรว่า “ศิลปวัฒนธรรมชาวไทยตะนาวศรี” อาจจะก่อให้เกิดความแตกแยกเนื่องจากคนในชุมชนนั้นมิได้มีเฉพาะคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงเพียงกลุ่มเดียวเท่านั้น ดังนั้นหลังจากที่ได้มีการอภิปรายอย่างกว้างขวาง ที่ประชุมจึงมีมติว่าถ้าจะให้เหมาะสมและได้รับความร่วมมือจากคนในชุมชนอย่างเต็มที่ เห็นควรให้จัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง “วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค”

2. ประชุมพิจารณาหลักสูตรและจัดทำแผนการสอน โดยผู้ร่วมประชุม ได้แก่ คณะผู้วิจัย ครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ คนในชุมชน และผู้ทรงคุณวุฒิ ณ สถาบันวิจัยและพัฒนา แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รวมเวลา 3 วัน ซึ่งการจัดทำหลักสูตรในครั้งนี้ ได้นำหลักสูตร ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และร่างหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มาศึกษาเป็นแนวทางในการกำหนดทักษะที่พึงประสงค์ และคุณลักษณะ ที่พึงประสงค์ สำหรับหลักสูตรท้องถิ่น ผลจากการประชุมพิจารณาปรากฏว่า ได้หลักสูตร ท้องถิ่น 2 หลักสูตร คือ “เกษตรผสมผสานครบวงจร” และ “วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค” หลักสูตรทั้งสองฉบับนี้เป็นหลักสูตรที่พร้อมจะนำไปทดลองใช้พร้อมแผนการสอน ซึ่งโครงสร้าง ของหลักสูตรมีลักษณะดังนี้

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เกษตรผสมผสานครบวงจร

หลักการและเหตุผล

ผลจากการศึกษาศักยภาพและความต้องการของคนในชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและ นักเรียนในโรงเรียนวัดสมานกิจพบว่า โรงเรียนและชุมชนมีความต้องการ และมีศักยภาพที่จะจัดหลักสูตร ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ได้แก่เรื่อง ข้าวซ้อมมือและไร่นาสวนผสม ดังนั้น คณะผู้วิจัย คนในชุมชน ศึกษานิเทศก์อำเภอปากท่อ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนวัดสมานกิจจึงได้ร่วมกันพิจารณาและมีมติว่า หลักสูตร ท้องถิ่นที่ควรจัดขึ้นนั้นควรเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เกษตรผสมผสานครบวงจร ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สอดคล้อง กับสภาพความพร้อมและความต้องการของท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนสามารถนำความรู้จากการ ศึกษาไปพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจและสังคม ในท้องถิ่นของตนได้อย่างแท้จริง ดังนั้นผู้รู้ในชุมชน ศึกษา นิเทศก์ อำเภอปากท่อ ผู้บริหาร ครูในโรงเรียนวัดสมานกิจ และคณะผู้วิจัยจึงได้ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เกษตรผสมผสานครบวงจรขึ้น ซึ่งการจัดการเรียนการสอนจะเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ให้มีการประสาน และแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างโรงเรียนและชุมชนทุกขั้นตอน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเน้นการประเมิน ตามสภาพจริง

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำเกษตร ผสมผสานครบวงจร
2. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะการเลือก ใช้น้ำ ปลูก อนุรักษ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุ และอุปกรณ์ที่ใช้ ในการทำงาน
3. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม และ ทักษะการแสวงหาความรู้
4. เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความรับผิดชอบ การกล้าแสดงออก การมี นิสัยรักการทำงาน และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

5. เพื่อให้นักเรียนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพในท้องถิ่น
6. เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการประเมินวิธีการทำงานและผลงานของตนเองและกลุ่ม
7. เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน และสิ่งแวดล้อมอย่างมีจิตสำนึก

โครงสร้างและเนื้อหา

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เกษตรผสมผสานครบวงจร ประกอบด้วย 8 หน่วย ดังต่อไปนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1	เกษตรกรรมในชุมชนท่ากระทุ่ม: ลำแข้งของชาวท่ากระทุ่ม
หน่วยการเรียนรู้ที่ 2	สาระสำคัญเกี่ยวกับเกษตรผสมผสานครบวงจร
หน่วยการเรียนรู้ที่ 3	การเตรียมการ 3.1 การเตรียมพื้นที่: แปลงนาข้าว บ่อปลา แปลงพืชผัก สวนครัว และเครื่องมือทางการเกษตร 3.2 การเตรียมพันธุ์ 3.3 การใช้สารชีวภาพ: ปุ๋ยหมัก สารสกัดจากพืช และสารจุลินทรีย์
หน่วยการเรียนรู้ที่ 4	การผลิตและการดูแลรักษา: ขั้นตอนการปลูก การเลี้ยงปลา การปลูกผักสวนครัว การบำรุงรักษา การให้อาหาร
หน่วยการเรียนรู้ที่ 5	การเก็บเกี่ยวผลผลิต: การจับปลา การเก็บผัก การเกี่ยวข้าว
หน่วยการเรียนรู้ที่ 6	การแปรรูปและการนำผลผลิตไปใช้ประโยชน์
หน่วยการเรียนรู้ที่ 7	การจัดจำหน่าย
หน่วยการเรียนรู้ที่ 8	อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรผสมผสานครบวงจร

แนวการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เกษตรผสมผสานครบวงจร เน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ดังต่อไปนี้ การอภิปราย/บรรยาย การเชิญวิทยากรท้องถิ่นมาบรรยาย/สาธิต การทำกิจกรรมกลุ่ม การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การสาธิต การแสดงบทบาทสมมติ และการฝึกปฏิบัติ โดยให้มีการประสานและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างโรงเรียนและชุมชนทุกชั้นตอน และเน้นการสอนแบบบูรณาการ

การประเมินผล

ประเมินตามสภาพจริง โดยประเมินจากบันทึกการเรียนรู้ แฟ้มผลงาน การปฏิบัติจริง รวมทั้งการสอบระหว่างเรียนและปลายภาคเรียน ซึ่งผู้ประเมินประกอบด้วย นักเรียน ครู และผู้ปกครอง

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

หลักการและเหตุผล

ผลจากการศึกษาศักยภาพและความต้องการของคนในชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และนักเรียนในโรงเรียนบ้านนาโคพบพบว่า โรงเรียนและชุมชนมีความต้องการและมีศักยภาพที่จะจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ เรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค การท่องเที่ยวป่าเชิงอนุรักษ์ และการศึกษาพืชสมุนไพร ดังนั้นคณะผู้วิจัย คนในชุมชน ศึกษาวิเคราะห์ถึงอำเภอบ้านคา ผู้บริหารและครูในโรงเรียนบ้านนาโคพบจึงได้ร่วมกันพิจารณาและมีมติว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่ควรจัดขึ้นนั้นควรเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพความพร้อมและความต้องการของท้องถิ่น เนื่องจากคำว่าชาวไทยตะนาวศรีเป็นการแบ่งตามลักษณะที่ตั้ง ประกอบกับชุมชนนาโคไม่ได้มีแต่ชนเผ่ากระเหรี่ยงเท่านั้นแต่มีประชากรที่หลากหลายชาติพันธุ์มาอยู่ร่วมกัน เช่น จีน มอญ ไทย และลาวโซ่ง เป็นต้น ดังนั้นการทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโคจะทำให้เด็กนักเรียนที่มีเชื้อชาติต่างกันเกิดจิตสำนึกร่วมกันเกี่ยวกับชุมชนของตน โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน มีความสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่ตลอดไป ดังนั้นผู้รู้ในชุมชน ศึกษาวิเคราะห์ถึงอำเภอบ้านคา ผู้บริหาร ครูในโรงเรียนบ้านนาโคพบและคณะผู้วิจัยจึงได้ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ซึ่งการจัดการเรียนการสอนจะเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเน้นการประเมินตามสภาพจริง

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค
2. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และทักษะการแสวงหาความรู้
3. เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความรับผิดชอบ การกล้าแสดงออก การมีนิสัยรักการทำงาน และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน

โครงสร้างและเนื้อหา

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ประกอบด้วย 5 หน่วย ดังต่อไปนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น

- สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์
- สภาพสังคมวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น

- สมัยก่อนประวัติศาสตร์ อาณาจักรโบราณที่เกี่ยวข้อง เหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ สมัยอยุธยา (พ.ศ. 2302) ธนบุรี (พ.ศ. 2318 บ้านนางแก้ว) สมัยรัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 9
- ความเป็นมาของชุมชนนาโค
- บุคคลสำคัญในชุมชน: หลวงพ่อกะเหรี่ยง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 วัฒนธรรมท้องถิ่น

- ประเพณี : ประเพณี 12 เดือน ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เกิด-ตาย
- การแต่งกาย เสื้อผ้า เครื่องประดับ การทอผ้า การปัก ลวดลาย
- ภาษา วรรณกรรม นิทานพื้นบ้าน สุภาษิต คำพังเพย
- ศิลปพื้นบ้าน ดนตรี นาฏศิลป์ บทเพลง การต่อสู้ ฯลฯ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- การตีผึ้งเชิงอนุรักษ์
- สมุนไพร

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การดำเนินชีวิต: อดีต ปัจจุบัน อนาคต

- การประกอบอาชีพหลักแต่เดิม: การทำไร่หมุนเวียน แนวคิดและความเชื่อ ขั้นตอนการทำและพิธีกรรม คุณูปการของการทำไร่หมุนเวียน
- การประกอบอาชีพหลักในปัจจุบัน: การปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว ผลจากการปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว
- การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน: สาเหตุของการเปลี่ยนแปลง ผลจากการเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิต แนวทางการดำเนินชีวิต
- ปัจจุบันและอนาคต

แนวการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค เน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนดังต่อไปนี้ การสังเกตทางตรง การสังเกตทางอ้อม (เช่น รูปภาพ แผนที่ วิดีโอ ฯลฯ) การตีความ แปลความ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์บอกเล่า เส้นเวลา (time line) การเรียบเรียงโดยใช้กราฟฟิก (Graphic Organizer) ผังโมโนภาพ สตอรีไลน์ (Story line) การทำโครงการ การเขียนเรียงความ ร้อยกรอง วาดภาพ การทำศิลปะ ประติมากรรม การจำลองสถานการณ์ การเก็บตัวอย่างของจริง การจัดทำสมุดภาพ การแสดง ดนตรี นาฏศิลป์ วิทยากร 'พ่อครูแม่ครู' การทำงานเดี่ยว คู่ ทีม นิทรรศการแสดงผลงานการศึกษาค้นคว้าและผลิตภัณฑ์ การบันทึกการเรียนรู้ แฟ้มผลงาน ทักษะกระบวนการ ทักษะที่พึงประสงค์ และเน้นการสอนแบบบูรณาการ

การประเมินผล

ประเมินตามสภาพจริง โดยประเมินจากบันทึกการเรียนรู้ แฟ้มผลงาน การปฏิบัติจริง รวมทั้งการสอบระหว่างเรียนและปลายภาคเรียน ซึ่งผู้ประเมินประกอบด้วย นักเรียน ครู และผู้ปกครอง

3. ฝึกอบรมครู ผู้บริหาร ศึกษาวิเคราะห์ เรื่อง กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและการประเมินตามสภาพจริงโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะ และสามารถวิเคราะห์หลักสูตรเพื่อการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สามารถใช้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และประเมินผู้เรียนตามสภาพจริง รวมเวลา 4 วัน ณ ห้องประชุมสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี

4. พาคูไปศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ณ โรงเรียนรุ่งอรุณ ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการประเมินผลโดยใช้แฟ้มผลงาน ณ โรงเรียนผไทอุทิศศึกษา และศึกษาดูงานเกี่ยวกับการจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนเรื่องการเลี้ยงโคนม ณ โรงเรียนชุมชนวัดหนองโพ และโรงเรียนวัดดอนกระเบื้อง ซึ่งทั้งสองโรงเรียนนี้เป็นโรงเรียนที่อยู่ในโครงการวิจัย เรื่อง “กระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เอื้อต่อการพัฒนาการเลี้ยงโคนม: กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี” (บุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ, 2543) และเป็นโรงเรียนที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งได้รับการยอมรับจากโรงเรียนต่าง ๆ ดังจะเห็นได้ว่ามีโรงเรียน และหน่วยงานต่างๆ มาขอเยี่ยมชมอยู่เป็นประจำ และครูที่เข้าร่วมโครงการได้รับการเชิญให้เป็นวิทยากรเกี่ยวกับการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในระดับอำเภอและระดับจังหวัดหลายครั้ง

5. ประชุมผู้ปกครองและผู้นำชุมชนเพื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตรฯและขอความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน และการประเมินตามสภาพจริง ณ โรงเรียนวัดสมานกิจ และโรงเรียนบ้านนาโคบนโรงเรียนละหนึ่งครั้ง

6. คณะผู้วิจัยและครูร่วมกันสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ **แบบสอบถาม** เพื่อวัดความรู้เกี่ยวกับเกษตรผสมผสานครบวงจร และวัฒนธรรมชุมชนนาโค และได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้เพื่อนำผลที่ได้มาวิเคราะห์คุณภาพของแบบสอบถาม **แบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แบบประเมินทักษะที่พึงประสงค์ และ แบบประเมินชิ้นงาน** โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจนสำหรับแต่ละคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แต่ละทักษะที่พึงประสงค์ และแต่ละชิ้นงาน

7. นำหลักสูตรเรื่อง “เกษตรผสมผสานครบวงจร” ไปทดลองใช้ ณ โรงเรียนวัดสมานกิจ ตั้งแต่ปลายภาคต้น ปีการศึกษา 2544 เนื่องจากการทำเกษตรผสมผสานครบวงจรนั้นขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่กรมชลประทานจะปล่อยน้ำเข้ามา และนำหลักสูตรเรื่อง “วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค” ไปทดลองใช้ ณ โรงเรียนบ้านนาโคบนในภาคปลาย ปีการศึกษา 2544 ซึ่งการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่นนั้น คณะผู้วิจัยใช้หลักของการทำงานเป็นทีม นั่นคือบุคลากรในโรงเรียนทุกคนได้รับทราบและให้ความร่วมมือในการจัดหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งในช่วงของการนำหลักสูตรไปทดลองใช้นั้น สรุปเป็นประเด็นใหญ่ๆ ได้ 4 ประเด็น คือ 1) การมีส่วนร่วมของคนในชุมชน 2) ลักษณะการจัดการเรียนการสอน 3) การนิเทศการสอน และ 4) การจัดนิทรรศการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

7.1 ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้รู้ในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

7.1.1 หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร เกษตรกร ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ในช่วงของการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ สรุปได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชนท่ากระทุ่มในการนำหลักสูตรไปทดลองใช้

กลุ่มบุคคล	กิจกรรมการมีส่วนร่วม					
	วางแผน จัดการเรียน การสอนร่วมกับ ครูผู้สอน	เป็นวิทยากร ถ่ายทอด ความรู้	ให้สัมภาษณ์ นักเรียน	ให้ศึกษา ดูงาน	เสียดส แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์และ ให้ใช้สถานที่	ประเมิน ผลงาน นักเรียน/ หลักสูตร
เกษตรกร	-	✓	✓	✓	✓	✓
นักวิชาการ/ ผู้รู้ในชุมชน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ผู้นำชุมชน	-	-	-	-	✓	-
ผู้ปกครอง นักเรียน	-	-	✓	✓	✓	✓
ผู้แทน องค์กร ท้องถิ่น	-	-	-	✓	-	-
กรรมการ การศึกษา ขั้นพื้นฐาน	-	✓	-	-	✓	✓

จากตารางที่ 2 แสดงว่าเกษตรกร นักวิชาการ/ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนในช่วงของการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ดังต่อไปนี้

1) วางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับครูผู้สอน ผู้รู้ในชุมชนซึ่งเป็นอดีตครูโรงเรียนวัดสมานกิจและเป็นผู้ริเริ่มโครงการข้าวหอมมะลิ ได้วางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับครูในเรื่องการทำปุ๋ยหมัก การเตรียมดิน และการปรับสภาพดิน

2) เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ เกษตรกร ผู้รู้ในชุมชน และผู้ปกครอง ได้มาถ่ายทอดความรู้และสาธิตวิธีการทำนาให้กับครูและนักเรียน ได้แก่ การไถคราดนา การหว่านข้าว การเกี่ยวข้าวโดยใช้รถเกี่ยว และการมัดข้าวด้วยกระดัง การปลูกผัก การใช้สารชีวภาพ การสีฝัดข้าว โดยบางเรื่องผู้รู้ในชุมชนได้เตรียมสื่อและวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอนมาให้ เช่น ดันกล้า ดันผัก ที่จะนำมาปลูก บางเรื่องให้นักเรียนเตรียมอุปกรณ์มาเอง เช่น เศษผัก เศษหญ้า เพื่อประกอบการเรียนเรื่องการทำปุ๋ยหมัก นอกจากนี้ขณะที่มาถ่ายทอดความรู้ ผู้รู้ในชุมชนยังได้สอดแทรกเรื่องราวในชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของการทำเกษตรกรรม เพื่อเป็นการชี้แนะและปลูกฝังให้นักเรียนเกิดความสนใจและรักในอาชีพเกษตรกรรม

3) ให้สัมภาษณ์และตอบข้อซักถามนักเรียน **เกษตรกร**ให้สัมภาษณ์และตอบข้อซักถามของนักเรียนเกี่ยวกับเรื่องการใช้สารชีวภาพ การทำปุ๋ยหมัก และการดูแลรักษาพืชผักสวนครัว **ผู้รู้ในชุมชน**ให้สัมภาษณ์และตอบข้อซักถามนักเรียนเกี่ยวกับการปลูก การดูแลรักษาพืชผักสวนครัว และการทำสารชีวภาพเพื่อใช้ปราบศัตรูพืช

4) ให้นักเรียนไปศึกษาดูงาน **เกษตรกร**ให้นักเรียนไปศึกษาดูงานที่แปลงผัก เกี่ยวกับการปลูกผัก การใส่ปุ๋ย และการเก็บผักไปขาย **ผู้รู้ในชุมชน**ให้นักเรียนไปศึกษาดูงานการทำสวนผลไม้ซึ่งเลี้ยงปลาในบ่อข้างๆ แปลงผลไม้ **ผู้รู้ในชุมชน**ท่านนี้เป็นเกษตรกรดีเด่นจากการดำเนินการเกษตรตามโครงการ “**ทฤษฎีใหม่**” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว **ผู้รู้ในชุมชน**อีกท่านหนึ่งให้นักเรียนไปศึกษาดูงานเรื่องการเลี้ยงปลา โดยให้นักเรียนเข้ามาศึกษาดูงานที่บ้าน และตอบข้อซักถามของนักเรียนเกี่ยวกับการเลี้ยงปลา ซึ่งนักเรียนจะได้รู้ทั้งการเลี้ยงปลาในบ่อซีเมนต์ และการเลี้ยงปลาในสระธรรมชาติ นอกจากนี้ยังได้ให้ความรู้เกี่ยวกับประเภทของปลา ได้แก่ พวกปลากินพืช และพวกปลากินสัตว์ **องค์กรท้องถิ่น**สถานีทดลองข้าว จังหวัดราชบุรี ให้ศึกษาดูงานแปลงสาธิตการทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวพระราชดำริ “**ทฤษฎีใหม่**” พร้อมทั้งแจกเอกสารประกอบการบรรยาย และตอบข้อซักถามของนักเรียนระหว่างศึกษาดูงาน

5) เสียสละแรงงาน วัสดุ หรืออุปกรณ์ต่างๆ **เกษตรกร**เสียสละทั้งแรงงานและวัสดุ อุปกรณ์ โดยเกษตรกรที่มาไถปรับพื้นที่และมาไถคราดนา ได้เสียสละทั้งแรงงานและวัสดุ อุปกรณ์ ส่วนเกษตรกรที่มาร่วมหว่านข้าวและเกี่ยวข้าว เสียสละเฉพาะแรงงานเพียงอย่างเดียว เพราะทางโรงเรียนได้เตรียมวัสดุอุปกรณ์ไว้ให้ **ผู้รู้ในชุมชน**ร่วมเสียสละวัสดุในการปลูกข้าว/ผัก ได้แก่ ต้นกล้า/ผัก ที่เพาะไว้เพื่อใช้ปลูกในแปลงของตนเอง แต่ได้นำมาแบ่งให้นักเรียนได้ปลูกที่แปลงเกษตรสาธิต และยังให้นำอุปกรณ์ต่างๆ ได้แก่ รถไถ รถเกี่ยว มาให้ใช้ในการปรับพื้นที่ และการเกี่ยวข้าว นอกจากนี้ยังเสียสละด้านแรงงานโดยการนำคนงานมาช่วยรถเกี่ยวและเกี่ยวข้าวให้ที่โรงเรียน เนื่องจากการเกี่ยวข้าวด้วยรถไม่ปลอดภัยพอที่จะให้นักเรียนลงมือทำกันเอง **ผู้นำชุมชน**คือท่านเจ้าอาวาสวัดสมานกิจให้ใช้พื้นที่ของวัดเพื่อทำเป็นแปลงสาธิตสำหรับให้เด็กนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ และได้ให้อุปกรณ์ เช่น แผ่นไม้กระดาน สำหรับนำมาทำเพิงพักหลบแดดให้แก่ครูและนักเรียนที่เรียนวิชาดังกล่าวอีกด้วย **ผู้ปกครองนักเรียน** ร่วมเสียสละแรงงานในการมาร่วมลงหว่านข้าวในแปลงนา ร่วมเกี่ยวข้าวในแปลงเกษตรสาธิตและคอยเอากะสอบรองข้าวที่ได้จากรถเกี่ยว และยกกระสอบข้าวขึ้นไปไว้บนคันนา นอกจากนี้ยังให้ยืมเครื่องมือ และไม้คทาสำหรับลากข้าว เพื่อใช้ประกอบการถ่ายทอดความรู้

6) ร่วมประเมินผลงานของนักเรียน **ผู้ปกครอง**ร่วมประเมินผลงานนักเรียน โดยเขียนแสดงความคิดเห็นต่อผลงานของบุตรหลานลงในแบบประเมินแฟ้มผลงานที่ครูผู้สอนแจกให้ **ผู้ปกครอง ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น หัวหน้าการประถมศึกษา อำเภอ และศึกษานิเทศก์** ร่วมประเมินนิทรรศการผลงานนักเรียน และร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการนำหลักสูตรไปทดลองใช้

7.1.2 หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้รู้ในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ในช่วงของการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ สรุปได้ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การมีส่วนร่วมของชุมชนนาโคในการนำหลักสูตรไปทดลองใช้

กิจกรรมการมีส่วนร่วม					
กลุ่มบุคคล	เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้	ให้สัมภาษณ์นักเรียน	ให้ศึกษาดูงาน/แนะนำแหล่งค้นคว้า	เสียสละแรงงาน วัสดุ อุปกรณ์และให้ใช้สถานที่	ประเมินผลงานนักเรียน/หลักสูตร
ผู้รู้ในชุมชน	✓	✓	✓	✓	✓
ผู้นำชุมชน	✓	✓	✓	✓	✓
ผู้ปกครองนักเรียน	-	✓	✓	✓	✓
กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	✓	✓	-	✓	✓

จากตารางที่ 3 แสดงว่า นักวิชาการ/ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1) เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน **ผู้รู้ในชุมชน**ซึ่งประกอบด้วย ผู้สูงอายุ และผู้นำเยาวชนที่พึงจบการศึกษาระดับปริญญาตรีมาใหม่ๆ ได้มาถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียนในเรื่องของสมุนไพร การศึกษาในอนาคต วัฒนธรรมท้องถิ่น การตีผึ้งเชิงอนุรักษ์ และการรวมกลุ่มอาชีพของคนในชุมชน ซึ่งการเป็นวิทยากรในชั้นเรียนนั้นผู้รู้ในชุมชนได้มีการเตรียมการในเรื่องของสื่อ อุปกรณ์ และกิจกรรมต่างๆ ที่จะให้นักเรียนได้ร่วมกันทำกิจกรรม **ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**ได้ให้ความรู้แก่นักเรียนในชั้นเรียนและตอบคำถามต่างๆ แก่นักเรียนในเรื่องประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพภูมิศาสตร์ของชุมชน การปกครองในชุมชน และสภาพเศรษฐกิจในชุมชน

2) การให้สัมภาษณ์นักเรียน **ผู้รู้ในชุมชน**ได้ให้สัมภาษณ์นักเรียนในเรื่องของสมุนไพร การศึกษาในอนาคต การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การตีผึ้งเชิงอนุรักษ์ การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน สาธารณสุขขั้นพื้นฐาน **ผู้นำชุมชนและกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**ได้ให้สัมภาษณ์นักเรียนที่บ้านของผู้นำชุมชนในเรื่องของ วัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติ

ความเป็นมาของชุมชน การปกครองในชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนได้มีการเตรียมตัวโดยได้รับความร่วมมือจากสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลช่วยเหลือด้านอุปกรณ์ การเตรียมสื่อ และการให้ข้อมูลในส่วนในเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น **ผู้ปกครองนักเรียน**ให้สัมภาษณ์นักเรียนที่บ้านในเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น การแปลความหมายภาษากะเหรี่ยงเป็นภาษาไทย สมุนไพรและสรรพคุณ

3) ให้บริการศึกษาดูงาน และ/หรือแนะนำแหล่งค้นคว้าข้อมูล **ผู้รู้ในชุมชน**ให้นักเรียนศึกษาดูงานในเรื่อง บ้านกะเหรี่ยงและภาษากะเหรี่ยง ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับภาษากะเหรี่ยงในชีวิตประจำวัน เครื่องใช้กะเหรี่ยง ความเชื่อและภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสร้างบ้านกะเหรี่ยง ส่วนประกอบของบ้านกะเหรี่ยง วิธีและขั้นตอนการสร้างบ้านกะเหรี่ยง **ผู้รู้ในชุมชน**อีกท่านหนึ่งให้นักเรียนศึกษาดูงานเรื่องการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน ได้แก่ เป็ด ไก่ หมู ปลา ดูกนกกระทา แพะ โดยมีแผนที่แสดงพื้นที่เลี้ยงสัตว์ประกอบการบรรยาย ให้ความรู้เรื่องวิธีการเลี้ยงสัตว์แบบพอเพียง หลังจากนั้นให้นักเรียนซักถาม และพหามสถานที่ที่มีการเลี้ยงสัตว์จริง **ผู้นำชุมชน**แนะนำแหล่งค้นคว้าข้อมูล **ผู้ปกครอง**ให้นักเรียนศึกษาดูงานเรื่องสมุนไพร แนะนำแหล่งค้นคว้าข้อมูล และยังบริการรถรับส่งนักเรียนไปศึกษาดูงาน **ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น**นายแพทย์ประจำสถานีอนามัยของชุมชนนาโค ได้มาเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้เรื่องสาธารณสุขพื้นฐาน

4) ร่วมเสียสละเงิน แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ และเวลา **ผู้รู้ในชุมชน**ได้เสียสละเงิน แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ และเวลาในการเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้แก่นักเรียน อีกทั้งมีน้ำใจเป็นธุระรับส่งนักเรียนไปศึกษาดูงานให้บริการฟรีโดยไม่คิดค่าน้ำมัน นอกจากนี้ยังซื้อวัสดุ อุปกรณ์มาทำเป็นสื่อให้กับนักเรียน เพื่อต้องการให้นักเรียนได้รับความรู้ให้มากที่สุด **ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน** ได้เสียสละเงินซื้ออุปกรณ์มาจัดทำบอร์ดแสดงแผนที่การปกครองเพื่อให้ความรู้แก่นักเรียน เสียสละเวลาแรงงานเข้ามาช่วยจัดทำสื่อให้กับนักเรียน จัดหาน้ำดื่มมาคอยบริการให้นักเรียนในขณะที่นักเรียนมาร่วมฟังบรรยาย **ผู้ปกครองนักเรียน** ได้เสียสละเงินเพื่อซื้อวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอน นอกจากนั้นยังนำพืชสมุนไพรที่หายากมาให้โรงเรียนปลูกเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้แก่นักเรียน และนำรถมารับส่งนักเรียนไปดูงานโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย

5) ร่วมประเมินแฟ้มผลงานนักเรียน **ผู้ปกครองนักเรียน**มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีส่วนร่วมประเมินแฟ้มผลงานนักเรียนและประเมินการจัดนิทรรศการของนักเรียนเมื่อสิ้นสุดภาคการศึกษา นอกจากนั้น**ผู้รู้ในชุมชน** **ผู้นำชุมชน** **ผู้ปกครอง** และ**คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**ยังได้ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ดังแสดงไว้ในบทที่ 4

7.2 ลักษณะของการจัดการเรียนการสอนของทั้งสองหลักสูตรเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้

กระตือรือร้น ให้มีประสบการณ์การแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ฝึกการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ให้รู้จักการทำงานเป็นทีม นอกจากนั้นยังจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เช่น การสอนในเรื่องของการมัดข้าว ครูผู้สอนได้บูรณาการกับวิชาคณิตศาสตร์ในเรื่องของโจทย์ระคน โดยให้นักเรียนช่วยกันคิดราคาข้าวที่จะขายได้หลังจากเก็บเกี่ยวแล้วสำหรับหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค การสอนในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ครูผู้สอนได้บูรณาการกับวิชาคณิตศาสตร์ในเรื่องของการทำแผนภูมิแสดงกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชน แผนภูมิแสดงอุณหภูมิเฉลี่ยของชุมชนในแต่ละเดือน บูรณาการกับวิชาภาษาไทยในเรื่องการเขียนเรียงความ โดยให้นักเรียนเขียนเรียงความเรื่องวัฒนธรรมในชุมชน เรื่องการเขียนจดหมาย โดยให้นักเรียนเขียนจดหมายเชิญวิทยากร บูรณาการกับวิชาภาษาอังกฤษในเรื่องของคำศัพท์ โดยให้นักเรียนเขียนคำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงแล้วแปลความหมายเป็นภาษาไทย และภาษาอังกฤษ

7.3 ในระหว่างการนำหลักสูตรไปใช้คณะผู้วิจัยไปนิเทศการสอนของครูสัปดาห์เว้นสัปดาห์ ซึ่งการนิเทศการสอนของครูนั้นเป็นไปในลักษณะของการปรึกษาหารือ วางแผนร่วมกัน ในขณะเดียวกันคณะผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในบางกิจกรรม เช่น ประเพณีการกินข้าวห่อ การเกี่ยวข้าว การสีผัด การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน การสอนของครูในบางเนื้อหา เช่น เรื่องอาชีพในชุมชน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในบางกิจกรรม เช่น การสอนของครูในเรื่องการปลูกพืชผักสวนครัว การสาธิตการตีผึ้งเชิงอนุรักษ์ และสัมภาษณ์ครู ผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และคนในชุมชนแบบไม่เป็นทางการ

7.4 เมื่อสิ้นสุดการศึกษา ทั้งในช่วงของการนำหลักสูตรไปใช้ในรอบที่หนึ่งและรอบที่สอง ได้มีการจัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียนทั้ง 2 โรงเรียน โดยเป็นผลงานของนักเรียนที่เรียนหลักสูตรท้องถิ่นและผลงานของนักเรียนระดับชั้นอื่นๆ ที่ได้นำกิจกรรมของหลักสูตรท้องถิ่นไปบูรณาการกับการเรียนการสอน และได้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้สนใจเข้าร่วมชมนิทรรศการของนักเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

7.4.1 การจัดนิทรรศการของโรงเรียนวัดสมานกิจมีผู้มาร่วมงานประกอบด้วย หัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอเป็นประธานเปิดงาน มีผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ศึกษานิเทศก์อำเภอ ผู้รู้ในชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากร ผู้บริหารโรงเรียนในกลุ่มเดียวกันกับโรงเรียนวัดสมานกิจ ผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนวัดสมานกิจ และคณะผู้วิจัย ซึ่งการจัดนิทรรศการในวันนั้น ผู้แทนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ได้มีโอกาสพูดถึงความรู้สึกที่ได้เรียนหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจรให้ที่ประชุมฟัง และผู้เข้าร่วมงานได้ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการจัดนิทรรศการของนักเรียน รวมทั้งความคิดเห็นต่อการนำหลักสูตรไปใช้ด้วย

7.4.2 การจัดนิทรรศการของโรงเรียนบ้านนาโคบอน มีผู้มาร่วมงานประกอบด้วย ศึกษานิเทศก์อำเภอเป็นประธานเปิดงาน ผู้รู้ในชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากร ผู้ปกครอง ผู้บริหารและคณะครูโรงเรียนบ้านนาโคบอน และคณะผู้วิจัย ผู้เข้าร่วมงานได้ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการจัดนิทรรศการของนักเรียน รวมทั้งความคิดเห็นต่อการนำหลักสูตรไปใช้

8. คณะผู้วิจัยติดตามผลการใช้หลักสูตรโดยพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

8.1 กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้

8.2 ความสำเร็จของนักเรียน พิจารณาใน 3 ประเด็น คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และทักษะการสื่อสาร คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ การกล้าแสดงออก มินิสัญญการทำงาน มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความคิดเห็นต่อการเรียนในแต่ละหลักสูตร

8.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน

8.4 ความคิดเห็นต่อการนำหลักสูตรไปใช้ของครู ผู้บริหาร ศึกษาในเทศก์ และคนในชุมชน

9. เมื่อสิ้นภาคการศึกษา คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสนทนากลุ่มกับกลุ่มบุคคลต่อไปนี้

9.1 วิทยากรท้องถิ่น เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และร่วมกันพิจารณาหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงต่อไป

9.2 ผู้บริหารโรงเรียน ศึกษาในเทศก์ และคณะครูผู้สอน เพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับปัญหาของการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อหาแนวทางแก้ไขปรับปรุงต่อไป

9.3 ผู้ปกครองนักเรียน เพื่อสอบถามความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นเนื่องจากการจัดหลักสูตรท้องถิ่น และความคิดเห็นต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่น พร้อมทั้งขอข้อเสนอแนะจากผู้ปกครอง

10. หลังจากให้นำหลักสูตรไปทดลองใช้แล้วหนึ่งภาคการศึกษา ได้มีการสนทนากลุ่มกับผู้ปกครองและคนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการนำหลักสูตรไปใช้เพื่อศึกษาถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขของการนำหลักสูตรไปใช้ หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยและคณะครูผู้สอนได้ไปร่วมประชุมเพื่อพิจารณาถึงปัญหาและแนวทางแก้ไข เพื่อนำมาปรับปรุงหลักสูตร และแนวการสอน โดยใช้เวลาประชุมพิจารณาทั้งสิ้นเป็นเวลา 3 วัน ซึ่งสรุปปัญหาและแนวทางแก้ไขดังตารางที่ 4 และตารางที่ 5

ตารางที่ 4 ปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสาน
ครบวงจร

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
1. ครูไม่มีความรู้ในเนื้อหา	1. ศึกษาเอกสาร ถามผู้รู้เพิ่มเติม (เพื่อนครู, วิทยากร)
2. ผู้ปกครองบางส่วนไม่เข้าใจหลักสูตรระยะแรก	2. ครูไปพบผู้ปกครองที่บ้าน เพื่อชี้แจงทำความเข้าใจ โดยเฉพาะกับผู้ปกครองที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมชี้แจงตั้งแต่เปิดเทอม

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
3. เด็กกลับบ้านเย็น(ช่วงนำน้ำเข้านา) หรือต้องมาโรงเรียนในวันเสาร์-อาทิตย์ เพื่อมาดูแลรักษา เช่น ใส่ปุ๋ย รดน้ำ พรวนดิน ถอนหญ้า นอกจากนั้น นักเรียนบางคนเถลไถลไปบ้านเพื่อน ทำให้กลับบ้านเย็นมาก	3.1 ถ้าผู้ปกครองมารับและบ้านไกล ให้นักเรียนกลับบ้านกับผู้ปกครอง ถ้าบ้านใกล้ครูไปส่งเอง 3.2 ครูทำหนังสือจากโรงเรียนเพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองทราบเป็นลายลักษณ์อักษร
4. พื้นที่ที่จะใช้เป็นแปลงทดลอง เป็นที่วัด ซึ่งวัดให้คนที่อยู่ใกล้วัดเช่าเพื่อประกอบอาชีพ ทำให้โรงเรียนไม่สามารถเข้าไปใช้พื้นที่ได้ทันที	4. ใช้วิธีเจรจากับเจ้าอาวาสเพื่อขอพื้นที่ทำเป็นแปลงทดลองก่อน แล้วจึงไปเจรจากับคนที่เช่าแต่ผู้เช่าไม่ยอม เจ้าอาวาสจึงจะให้ใช้พื้นที่อีกแปลงซึ่งอยู่ไกล ทำให้ไม่สะดวก จึงต้องกลับไปเจรจาใหม่ โดยอาจารย์ใหญ่เข้าไปเจรจากับเจ้าอาวาส ด้วยตนเอง ประกอบกับขณะนั้นคนในชุมชนก็ตำหนิผู้เช่าคนนั้นว่าเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนในที่สุดผู้เช่าก็ยอม ปัจจุบันไม่มีปัญหากับผู้เช่าแต่อย่างใดและมีความรู้สึกที่ดีต่อกัน
5. ต้องเสียเวลามากในการปรับพื้นที่จากที่ที่ใช้ทำสวนผักให้เหมาะกับการทำนา ซึ่งมีไม้ค้ำถั่ว และแผ่นพลาสติกที่ใช้คลุมดินเพื่อป้องกันวัชพืชจำนวนมาก	5. ปรับเวลาโดยการสับเปลี่ยนเวลากับวิชาอื่นๆ ซึ่งไม่ก่อให้เกิดปัญหาแต่อย่างใด เพราะครูสอนคนเดียวหลายๆ วิชา จึงสามารถสับเปลี่ยนเวลาการสอนแต่ละวิชาได้อย่างอิสระ โดยครูใช้เวลาเรียนในวิชา สปช. และวิชาเกษตรของนักเรียน ป.5 และ ป.6 ในการปรับพื้นที่ 2 ครั้ง คือ ก่อนไถและหลังไถแล้ว
6. แดดร่อนจัดในขณะที่นักเรียนลงปฏิบัติในแปลงทดลองและไม่มีหลังคาให้หลบ นักเรียนต้องหลบตามไต้ต้นไม้ซึ่งบางครั้งแดดร่อนจัดมาก	6. สร้างเพิงพักร้อน 1 หลัง (มีแต่หลังคา ไม่มีฝาถ้ัน) โดยขอวัสดุบางอย่างจากเจ้าอาวาส
7. การเชิญวิทยากรไม่ได้เชิญล่วงหน้า เนื่องจากครูยังไม่เข้าใจเนื้อหาตลอดทั้งหลักสูตรอย่างชัดเจน ทำให้ไม่สามารถวางแผนล่วงหน้าได้ จึงต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าโดยการเชิญวิทยากรอย่างกระชั้นชิด	7. ปัญหาจะไม่เกิดขึ้นอีกเนื่องจากครูเห็นภาพตลอดทั้งหลักสูตรอย่างชัดเจนหลังจากได้ทดลองใช้หลักสูตร 1 ภาคการศึกษาแล้ว ซึ่งครูทั้งโรงเรียนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน สามารถวางแผนและติดต่อวิทยากรล่วงหน้าได้และทราบว่าควรจะเชิญวิทยากรท่านใดมาสอนเนื้อหาใด และจะต้องดำเนินการอย่างไร

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
8. ครูเชิญวิทยากรท้องถิ่นท่านหนึ่งซึ่งเป็นอดีตครูของโรงเรียนวัดสมานกิจมาสอนบ่อยครั้งเกินไป	8. สสำรวจว่าคนในชุมชนคนใดบ้างที่สามารถสอนแทนวิทยากรท้องถิ่นได้ โดยมอบหมายให้นักเรียนไปแสวงหาความรู้จากการสัมภาษณ์คนในชุมชน แล้วจดบันทึกชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์ไว้ ทำให้ครูได้ข้อมูลเพิ่มขึ้นว่า แต่ละเนื้อหาในหลักสูตรนั้น นอกจากวิทยากรท้องถิ่นที่เคยเชิญมาสอนแล้ว ยังมีใครเป็นผู้รู้ที่ครูสามารถเชิญมาเป็นวิทยากรได้ ซึ่งทำให้ครูสามารถสรุปรายชื่อของวิทยากรท้องถิ่นได้ครบทุกเนื้อหาของหลักสูตรในที่สุด
9. ในระยะแรกๆ ครูคนอื่นๆ ในโรงเรียนยังไม่เข้าใจหลักสูตร ทำให้ไม่ทราบว่าจะช่วยเหลือหรือมีส่วนร่วมในหลักสูตรได้อย่างไร โดยเข้าใจว่าแปลงนาทดลองนั้นใช้สอนเฉพาะกับนักเรียนชั้นป.5 เท่านั้นครูผู้สอนจึงต้องรับผิดชอบภาระทั้งหมดแต่ผู้เดียว	9. อาจารย์ใหญ่เชิญครูทั้งโรงเรียนประชุม ชี้แจงและให้ครูที่รับผิดชอบโครงการนี้อธิบายให้ครูคนอื่นๆ เข้าใจมากขึ้น หลังจากนั้นจึงมีการออกคำสั่งมอบหมายงานให้ครูคนอื่นๆ เป็นผู้รับผิดชอบ เช่น การติดต่อสถานที่ มอบหมายให้ครูที่ทำหน้าที่รักษาการในตำแหน่งอาจารย์ใหญ่เวลาที่อาจารย์ไม่อยู่ ส่วนอาจารย์ใหญ่เป็นผู้หางบประมาณสนับสนุน นอกจากนั้นได้ประชุมชี้แจงให้ครูคนอื่นๆ มองเห็นความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น ซึ่งครูทุกคนสามารถใช้แหล่งการเรียนรู้ร่วมกันได้ เช่น การพานักเรียนไปเรียนวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ในเรื่องพืชสัตว์ในแปลงทดลอง
10. เนื้อหาไม่เรียงลำดับตามที่ควรจะเป็นเนื่องจากปัญหาของฤดูกาลและการปล่อยน้ำของชลประทานที่อยู่นอกเหนือจากการควบคุมของโรงเรียน และช่วงเวลาในการปฏิบัติจริง(ทำนา)จะเหลื่อมล้ำกับช่วงเวลาในการเรียนการสอนในภาคเรียนปกติ	10. สลับเนื้อหาบางเรื่องขึ้นมาสอนก่อน เพื่อให้ นักเรียนได้มีโอกาสดฝึกปฏิบัติจริงตามฤดูกาล โดยครูต้องสรุปให้นักเรียนเห็นวงจรที่ถูกต้องทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
11. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานบางคนไม่รู้เรื่องหลักสูตรที่โรงเรียนกำลังดำเนินการ เนื่องจากเป็นกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งใหม่	11. เชิญกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนมาร่วมประชุมชี้แจงทำความเข้าใจพร้อมกันกับผู้ปกครองในวันเปิดเทอม ซึ่งโรงเรียนได้จัดให้มีการปฐมนิเทศผู้ปกครอง เพื่อชี้แจงรายละเอียดของหลักสูตร
12. นักเรียนทำงานที่ได้รับมอบหมายไม่ทัน เนื่องจากไม่คุ้นเคยกับวิธีการใหม่ที่ครูนำมาใช้ ซึ่งนักเรียนต้องเขียน ต้องค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น และครูยังประเมินผลจากชิ้นงานของนักเรียน ซึ่งวิธีการดังกล่าวแตกต่างจากวิธีการเดิมที่นักเรียนฟังครูสอนและประเมินผลด้วยแบบสอบ	12.1 ครูสรุปสาระจากเอกสารที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาเรียบเรียงใหม่ให้เป็นภาษาง่ายๆ ให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนโดยการจัดทำเป็นแผ่นพับ 12.2 โรงเรียนจัดสรรงบประมาณที่ได้รับจากทางราชการมาซื้อหนังสือที่จะใช้ในการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมให้มากขึ้น 12.3 ครูให้ความช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคลมากขึ้น 12.4 ครูให้นักเรียนเก่งช่วยเหลือนักเรียนอ่อน
13. เวลาที่ใช้ในการจัดนิทรรศการน้อยเกินไป เนื่องจากมีการจัดกิจกรรมซ้ำซ้อน คือ มีการจัดประชุมสนทนากลุ่มของผู้ปกครอง และจัดนิทรรศการ ในวันเดียวกัน	13. แบ่งเวลาการจัดกิจกรรมไม่ให้ซ้ำซ้อนกัน โดยประชุมสนทนากลุ่มกับผู้ปกครองในช่วงบ่าย และจัดนิทรรศการในช่วงเช้า

ตารางที่ 5 ปัญหาและแนวทางแก้ไขการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
1. เปลี่ยนแปลงครูผู้สอนกระทันหัน เนื่องจากมีการโยกย้าย และแม้ว่าจะมีการส่งมอบหมายงาน แต่เนื่องจากครูผู้สอนที่เข้ามารับหน้าที่แทนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น จึงทำให้ไม่เข้าใจงานที่ได้รับมอบหมาย	1. นักวิจัยเข้าพื้นที่เพื่อให้คำแนะนำและร่วมกิจกรรมการสอนอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ครูผู้สอนที่เข้ามารับหน้าที่แทนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน
2. ผู้สอนไม่ได้สอนตามแผนการสอนที่วางไว้ เนื่องจากภาระงานของครูและกิจกรรมในโรงเรียนมีมาก	2. ครูผู้สอนปรับแผนการสอนให้กระชับ โดยจัดเนื้อหาที่สอดคล้องกัน เอาไปสอนในช่วงเวลาเดียวกัน

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
3. ครูผู้สอนและครูผู้สอนวิชาอื่นที่นำมาบูรณาการไม่เข้าใจถึงการประเมินชิ้นงานว่าในกรณีของการบูรณาการระหว่างวิชาจะส่งงานอย่างไร ใครเป็นผู้สั่งและให้คะแนน และชิ้นงานที่ส่งจะเก็บไว้ที่ใคร ทำให้มีการส่งงานซ้ำซ้อน	3. ทีมวิจัยได้ร่วมกับคณะครูผู้สอนพิจารณาชิ้นงานว่าควรจะอยู่ในรายวิชาใดบ้าง และจะประเมินชิ้นงานโดยแยกตามรายวิชาแต่ยึดครูผู้สอนวิชาหลักสูตรท้องถิ่นเป็นหลัก แล้วแบ่งคะแนนกันโดยแต่ละคนจะเน้นการให้คะแนนในส่วนที่ตนเองรับผิดชอบ และสำหรับการสอนในภาคต้น 2545 ในวันปฐมนิเทศนักเรียน ครูทุกคนที่ร่วมสอนบูรณาการวิชาหลักสูตรท้องถิ่นจะเข้าพบนักเรียนพร้อมกันเพื่อชี้แจงให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องการส่งงาน การให้คะแนนชิ้นงาน และเน้นให้เด็กมีระเบียบวินัยและความรับผิดชอบในการทำงาน
4. ครูผู้สอนและครูผู้สอนวิชาอื่นที่นำมาบูรณาการไม่เข้าใจ การจัดการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์ ทำให้ไม่ทราบว่าจะเข้ามาบูรณาการได้ในช่วงใด	4. ทีมวิจัยให้ความรู้และคำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบสตอรี่ไลน์ และร่วมกับคณะครูผู้สอนกำหนดเนื้อหา กิจกรรม และช่วงเวลาทีครูแต่ละคนจะเข้ามาบูรณาการกับหลักสูตรท้องถิ่น
5. ครูผู้สอนและครูที่สอนวิชาอื่นขาดการติดต่อประสานงานที่ต่อเนื่อง ทำให้การสอนในภาคเรียนที่ผ่านมายังไม่มีการบูรณาการเท่าที่ควร เพราะครูที่ร่วมบูรณาการไม่ทราบข้อมูลว่าขณะนี้หลักสูตรท้องถิ่นเรียนถึงเนื้อหาใด จึงไม่สามารถจัดการสอนในวิชาที่ตนรับผิดชอบให้บูรณาการกันได้	5. ครูผู้สอนกับครูผู้สอนวิชาอื่นที่นำมาบูรณาการจะประสานงานกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าของการเรียนการสอนและเกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนไปในทิศทางเดียวกันได้
6. การทำกิจกรรมนอกสถานที่ เช่น การไปศึกษาการทำอาชีพเกษตรกรรมผสมผสานกับกิจกรรม Rally ชุมชน ใช้เวลานานทำให้นักเรียนกลับบ้านเย็น	6. ร่วมกันปรับแผนการสอนโดยลดจำนวนฐานลงจาก 5 ฐาน เหลือ 3 ฐาน กำหนดประเด็นหัวข้อเวลาให้กระชับ และกำหนดสถานที่ระหว่างฐานให้ใกล้กัน เพื่อให้สามารถทำเวลาได้เร็วขึ้นตามกำหนดการที่วางแผนไว้

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ปัญหา	แนวทางแก้ไข
7. หน่วยการเรียนรู้ของหลักสูตรที่กำหนดไว้ไม่สอดคล้องกับช่วงเวลาที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน และโครงงานสมุนไพรทำในช่วงใกล้ปิดภาคเรียน ทำให้นักเรียนไม่เห็นพัฒนาการในการปลูกพืชสมุนไพร รวมทั้งไม่ได้ทำตัวอย่างพืชสมุนไพรอบแห้งเพราะเป็นกิจกรรมสุดท้ายไม่มีเวลาทำ	7.1 มีการประชุมวางแผนเพื่อสลับหน่วยการสอนในหลักสูตรท้องถิ่น เนื่องจากหน่วยการสอนเดิมไม่สอดคล้องกับเหตุการณ์และช่วงเวลาที่เกิดขึ้นในชุมชน 7.2 กำหนดให้นักเรียนทำโครงงานปลูกพืชสมุนไพรในช่วงต้นภาคเรียนเพื่อจะได้เห็นพัฒนาการ สำหรับการทำตัวอย่างพืชสมุนไพรอบแห้งให้ทำร่วมกับวิชาศิลปะ โดยครูอาจทำตัวอย่างชิ้นงานให้นักเรียนดูก่อน
8. จำนวนชิ้นงานมีมากทำให้นักเรียนมีภาระงานมากขึ้น งานซ้ำซ้อน และต้องเร่งทำงานในช่วงใกล้สอบ รวมทั้งนักเรียนไม่เคยมีประสบการณ์ในการทำโครงงานมาก่อน	8.1 ทำความเข้าใจกับครูบูรณาการ จัดการสอนแบบบูรณาการ ทำให้ลดจำนวนชิ้นงานลง 8.2 ปรับแผนการสอนให้นักเรียนทุกกลุ่มทำโครงงานนำเสนอตามชื่อกลุ่มของตนเองและตามความสนใจของนักเรียน (ทำการสำรวจข้อมูลนักเรียนก่อนแบ่งกลุ่ม) 8.3 ไม่ควรมอบหมายงานในช่วงสอบเพื่อให้นักเรียนได้อ่านหนังสือ 8.4 ควรมีตัวอย่างโครงงานให้นักเรียนดูเพื่อจะได้เข้าใจได้ง่ายขึ้น
9. ผู้ปกครองที่ไม่ได้เข้าร่วมประชุมครั้งแรกไม่เข้าใจเกี่ยวกับโครงการที่เข้ามาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น และคิดว่านักเรียนเรียนเรื่องวัฒนธรรมกะเหรี่ยงอย่างเดียว ไม่ได้เรียนวิชาอื่นๆ	9. ครูผู้สอนไปเยี่ยมบ้านนักเรียนและชี้แจงให้เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของโครงการหลักสูตรท้องถิ่น
10. นักเรียนไม่รู้เกณฑ์ในการประเมินชิ้นงานตั้งแต่แรก	10. ควรแจ้งให้นักเรียนทราบเกณฑ์ในการประเมินและมีตัวอย่างชิ้นงานและการประเมินชิ้นงานทั้งดีและไม่ดีว่าเป็นอย่างไร
11. อุปกรณ์ไม่เพียงพอ นักเรียนใช้วัสดุเปลือง บางคนเอาอุปกรณ์กลับบ้านแล้วไม่เอากลับมาคืน	11. ประชุมครูวิชาต่างๆ ที่มาร่วมสอนบูรณาการในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทุกคนก่อนเปิดเรียน เพื่อแบ่งวัสดุอุปกรณ์โดยดูว่าแต่ละหมวดต้องการวัสดุอุปกรณ์อะไรบ้าง จะได้จัดซื้ออุปกรณ์ให้เพียงพอและไม่ขัดแย้งกัน โดยการยืมจะต้องเป็นระบบ

ผลจากการประชุมในครั้งนี้ นอกจากได้ทราบถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขดังกล่าว คณะผู้วิจัยและคณะครูผู้สอนยังได้ปรับปรุงหลักสูตร และแนวการสอนให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น แนวการสอนที่ปรับแล้วแสดงไว้ในภาคผนวกที่ 10 สำหรับหลักสูตรที่ปรับปรุงแล้ว แสดงไว้ในบทที่ 4

การดำเนินการวิจัยรอบที่สอง (PAR รอบที่ 2)

การดำเนินการวิจัยในรอบที่สองมีขั้นตอนการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ในช่วงสัปดาห์แรกของการเปิดเรียนภาคต้น ปีการศึกษา 2545 ประชุมผู้ปกครอง และผู้นำชุมชนเพื่อประชาสัมพันธ์หลักสูตรและขอความร่วมมือในการจัดการเรียนการสอน และการประเมินตามสภาพจริง ณ โรงเรียนวัดสมานกิจ และโรงเรียนบ้านนาโคบน

2. นำหลักสูตรเรื่อง “เกษตรผสมผสานครบวงจร” ที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปใช้ ณ โรงเรียนวัดสมานกิจ และนำหลักสูตรเรื่อง “วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค” ที่ได้รับการปรับปรุงแล้วไปใช้ ณ โรงเรียนบ้านนาโคบน ในภาคต้น ปีการศึกษา 2545 ซึ่งการบริหารจัดการหลักสูตรท้องถิ่นนั้น คณะผู้วิจัยใช้หลักของการทำงานเป็นทีม นั่นคือบุคลากรในโรงเรียนทุกคน ได้รับทราบและให้ความร่วมมือในการจัดหลักสูตรท้องถิ่น ซึ่งในช่วงของการนำหลักสูตรไปใช้นั้นมีรายละเอียดดังนี้

2.1 เกษตรกร นักวิชาการ ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐานได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

2.1.1 หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร เกษตรกร นักวิชาการ/ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนสรุปได้ดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การมีส่วนร่วมของชุมชนท่ากระทุ่มในการนำหลักสูตรไปใช้

กลุ่มบุคคล	กิจกรรมการมีส่วนร่วม					
	วางแผนจัดการเรียนการสอนร่วมกับครูผู้สอน	เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้	ให้สัมภาษณ์	ให้ศึกษาดูงาน	เตรียมผลงาน รายงาน วัสดุอุปกรณ์และให้ใช้สถานที่	ประเมินผลงานนักเรียนหลักสูตร
เกษตรกร	-	✓	✓	-	✓	✓
นักวิชาการ/ผู้รู้ในชุมชน	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ผู้นำชุมชน	-	✓	-	-	✓	✓
ผู้ปกครอง	-	-	✓	-	-	✓
ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น	-	-	-	✓	-	✓
กรรมการสถานศึกษา	-	✓	-	-	✓	✓

จากตารางที่ 6 แสดงว่าเกษตรกร นักวิชาการ/ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1) วางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับครูผู้สอน ผู้รู้ในชุมชนได้ร่วมวางแผนการจัดการเรียนการสอนกับครูผู้สอน และได้เสนอแนะให้ครูนำวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์เข้ากับเนื้อหาที่มีอยู่ในหลักสูตรท้องถิ่นด้วยโดยวางแผนการสอนเรื่องการทำปุ๋ยน้ำชีวภาพจากหอยเชอรี่ ซึ่งเรื่องนี้ไม่ได้สอนในช่วงของการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ แต่ผู้รู้ในชุมชนเห็นว่าเป็นช่วงที่หอยเชอรี่กำลังระบาดในนาข้าวอย่างหนัก ควรจะประยุกต์สิ่งที่อยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เป็นประโยชน์

2) เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน โดยเกษตรกร 2 คน ทำหน้าที่เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้เรื่องการสีฝัดข้าว และการดำนาเพื่อซ่อมข้าวในตำแหน่งที่ไม่มีต้นข้าว ซึ่งวิทยากรทั้งสองคนนี้ในช่วงของการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ได้มีส่วนร่วมโดยเสียสละแรงงานในการหว่านข้าวและเกี่ยวข้าว นักวิชาการมาถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้สารชีวภาพ ผู้รู้ในชุมชนมาถ่ายทอดความรู้และสาธิตการหว่านข้าว การเกี่ยวข้าว และเรื่องการทำปุ๋ยน้ำหมักจากหอยเชอรี่ พร้อมทั้งให้นักเรียนฝึกปฏิบัติ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมาถ่ายทอดความรู้ สาธิต และให้นักเรียนฝึกปฏิบัติเรื่องการสีฝัด โดยเริ่มจากแนะนำอุปกรณ์สีฝัด และสาธิตการสีฝัดให้นักเรียนดู ซึ่งขณะที่สาธิตอยู่นั้นก็แนะนำเทคนิควิธีทำให้นักเรียนทราบ เมื่อสาธิตอยู่หลายรอบจนเห็นว่านักเรียนพอจะทำเป็นแล้ว วิทยากรก็ให้นักเรียนลองฝึกปฏิบัติและก็ยังช่วยแนะนำนักเรียนขณะปฏิบัติด้วย

3) ให้สัมภาษณ์/ตอบข้อซักถามของนักเรียน คนในชุมชนแห่งนี้ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรม จึงมีเกษตรกรและผู้ปกครองนักเรียนหลายคนได้มีส่วนร่วมในการให้สัมภาษณ์แก่นักเรียน โดยนักเรียนจะไปสอบถามเกี่ยวกับการปลูกผัก การดำนา การเลี้ยงปลา และการปลูกข้าว ซึ่งเป็นเนื้อหาที่เรียนในหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร นักวิชาการในท้องถิ่นให้สัมภาษณ์/ตอบข้อซักถามของนักเรียนเกี่ยวกับการทำปุ๋ยชีวภาพ ซึ่งนักเรียนจะใช้เวลาหลังเลิกเรียนไปหานักวิชาการท้องถิ่นที่บ้านเพื่อสัมภาษณ์ทำเป็นรายงานส่งครู นอกจากนี้นักเรียนบางคนยังนำความรู้ที่ได้จากการสัมภาษณ์ไปบอกผู้ปกครองให้นำไปใช้ด้วย

4) ให้ศึกษาดูงาน ผู้รู้ในชุมชนให้นักเรียนศึกษาดูงานสวนไม้ผลและไร่ผัก เมื่อไปศึกษาดูงานดังกล่าวจะมีการอธิบายแล้วให้นักเรียนซักถาม จากนั้นเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เดินดูบริเวณสวนและไร่ องค์กรท้องถิ่นคือแปลงสาธิตการเกษตรแบบผสมผสานตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่ซึ่งตั้งอยู่ หมู่ 1 ตำบลวันดาว อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรีเป็นแปลงสาธิตเพื่อให้ประชาชนในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียงใช้เป็นแหล่งศึกษาดูงานสำหรับนำไปเป็นแบบอย่างในการปรับปรุงการประกอบอาชีพทางการเกษตร ให้นักเรียนเข้ามาศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำเกษตรแบบผสมผสานตามแนวพระราชดำริทฤษฎีใหม่

5) เสียสละแรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ และให้ใช้สถานที่ โรงเรียนได้เชิญคนในชุมชนให้มาร่วมลงแขกเกี่ยวข้าวที่แปลงนาของโรงเรียน ในวันดังกล่าวมีเกษตรกร ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา ได้มาร่วมเสียสละแรงงานหลายคน โดยคร่อมอบหมายให้ผู้มาร่วมลงแขก 1 คน สาธิตการเกี่ยวข้าวให้นักเรียน 5 คน ซึ่งในการมาลงแขกเกี่ยวข้าวในครั้งนี้ผู้ที่มาร่วมลงแขกได้สาธิตการเกี่ยวข้าวให้นักเรียนปฏิบัติตามด้วย โดยแนะนำวิธีการเกี่ยวข้าวที่ถูกต้อง เพื่อไม่ให้เกิดอันตรายจากการถูกเคียวบาดมือ นอกจากนี้ยังสาธิตการทำคะเน็ด (ต้นข้าวที่ทำเป็นเกลียว สำหรับมัดฟ่อนข้าว) ให้นักเรียนฝึกทำอีกด้วย การเกี่ยวข้าวที่แปลงนาของโรงเรียนครั้งนี้ใช้แรงงานคนส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งเกี่ยวโดยใช้รถเกี่ยว ซึ่งผู้รู้ในชุมชนได้นำคนงานมาขับรถไถเพื่อปรับพื้นที่และนำคนขับรถเกี่ยวมาเกี่ยวข้าวที่โรงเรียน ข้าวที่ได้จากการเกี่ยวด้วยแรงงานคนถูกมัดเป็นฟ่อน ส่วนข้าวที่เกี่ยวโดยรถเกี่ยวจะได้เป็นข้าวเปลือกบรรจุในกระสอบ ผู้รู้ในชุมชนหรือวิทยากรท้องถิ่นนำอุปกรณ์ต่างๆ ได้แก่ รถไถ รถเกี่ยว เครื่องสีฟัด และไม้คทาสำหรับลากข้าว มาประกอบการเรียนการสอน ส่วนด้านวัสดุ นั้นผู้รู้ในชุมชนได้นำเมล็ดพันธุ์ข้าว พันธุ์ผัก หอยเชอรี่ มาใช้ประกอบการถ่ายทอดความรู้ ในด้านของการให้ใช้สถานที่ท่านเจ้าอาวาสวัดสมานกิจ ยังคงอนุญาตให้โรงเรียนใช้พื้นที่ของวัดจำนวน 2 ไร่เศษในการทำแปลงเกษตร เพื่อใช้ในการเรียนการสอนวิชาเกษตรผสมผสานครบวงจรอยู่ โดยท่านได้อนุญาตให้ทางโรงเรียนไถปรับพื้นที่ตกแต่งบริเวณโดยรอบแปลงนา ซึ่งบางส่วนมีอาณาเขตติดกับบริเวณวัดให้เป็นระเบียบเรียบร้อย ในบางโอกาสท่านเจ้าอาวาสยังให้ลูกวัดมาช่วยเก็บกวาดบริเวณวัดที่อยู่ใกล้แปลงนาให้สะอาด ทำให้ครูและเด็กนักเรียนเดินมายังแปลงนาได้สะดวก

6) ร่วมประเมินแฟ้มผลงานนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีส่วนร่วมในการประเมินแฟ้มผลงานนักเรียนและประเมินการจัดนิทรรศการของนักเรียนตอนสิ้นภาคการศึกษา นอกจากนั้น เกษตรกร ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการนำหลักสูตรไปใช้อีกด้วย

2.1.2 หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค นักวิชาการ/ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ดังสรุปไว้ในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 การมีส่วนร่วมของชุมชนนาโคในการนำหลักสูตรไปใช้

กลุ่มบุคคล	กิจกรรมการมีส่วนร่วม				
	เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้	ให้สัมภาษณ์	ให้ศึกษาดูงานและนำแหล่งต้นคว้า	เสียสละแรงงาน วัสดุ อุปกรณ์และให้ใช้สถานที่	ประเมินผลงานนักเรียนหลักสูตร
นักวิชาการ/ผู้รู้ในชุมชน	✓	✓	✓	✓	✓
ผู้นำชุมชน	✓	✓	✓	✓	✓
ผู้ปกครอง	✓	✓	✓	✓	✓
กรรมการสถานศึกษา	✓	✓	✓	✓	✓

จากตารางที่ 7 แสดงว่า นักวิชาการ/ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนดังนี้

1) เป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน **ผู้รู้ในชุมชน** ซึ่งมีทั้ง ผู้สูงอายุและกลุ่มเยาวชนได้มาให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องของสมุนไพร แนวคิดการรวมกลุ่ม อาชีพของคนในชุมชนทั้งในอดีตและปัจจุบัน และให้นักเรียนช่วยกันคิดว่าอนาคตควรจะเป็น เช่นไร ซึ่งในการเป็นวิทยากรในชั้นเรียนนั้นผู้รู้ในชุมชนได้มีการเตรียมการในเรื่องของ สื่อ อุปกรณ์ และกิจกรรมต่างๆ ที่จะให้นักเรียนได้ร่วมกันทำกิจกรรม ประเด็นหนึ่งที่เป็นที่น่าสนใจ สำหรับชุมชนนี้คือ การทำงานร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุกับเยาวชนรุ่นใหม่ ซึ่งผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีความรู้อย่างมากในเรื่องของสมุนไพร แต่ขาดทักษะในเรื่องของการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ นักเรียน ในขณะที่เยาวชนรุ่นใหม่มีความสนใจในเรื่องสมุนไพรและมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน ดังนั้นคนสองวัยนี้จึงร่วมกันถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักเรียน ได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งในช่วงของการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ วิธีการถ่ายทอดความรู้ยังมีปัญหา ให้เนื้อหามากไปและขาดความชัดเจน **ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน** ได้ให้ความรู้แก่นักเรียนในชั้นเรียนและตอบคำถามต่างๆ แก่นักเรียน ในเรื่อง ประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพภูมิศาสตร์ของชุมชน การปกครองในชุมชน และสภาพ เศรษฐกิจในชุมชน และ**ผู้ปกครองนักเรียน** ได้ให้ความรู้แก่นักเรียนในเรื่องการตีผึ้งเชิงอนุรักษ์

2) การให้สัมภาษณ์นักเรียน **ผู้รู้ในชุมชน** ได้ให้สัมภาษณ์นักเรียน ในเรื่องของสมุนไพร การศึกษาในอนาคต การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การตีผึ้งเชิงอนุรักษ์ การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน สาธารณสุขขั้นพื้นฐาน **ผู้นำชุมชนและกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน** ได้ให้สัมภาษณ์นักเรียนที่บ้านของผู้นำชุมชนในเรื่องของวัฒนธรรมท้องถิ่น ประวัติ ความเป็นมาของชุมชน รูปแบบการปกครองในชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนได้มีการเตรียมตัวโดยได้จัด สถานที่ให้ความรู้แก่นักเรียนที่บ้านของผู้นำชุมชน และมีการจัดเตรียมสื่อซึ่งได้แก่ แผนที่ชุมชน และข้อมูลในส่วนในเรื่องการปกครองท้องถิ่น **ผู้ปกครองนักเรียน** ให้สัมภาษณ์นักเรียนที่บ้าน ในเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น การแปลความหมายภาษากะเหรี่ยงเป็นภาษาไทย สมุนไพร และสรรพคุณ

3) ให้บริการศึกษาดูงาน และ/หรือแนะนำแหล่งค้นคว้าข้อมูล **ผู้รู้ในชุมชน** ให้นักเรียนศึกษาดูงานในเรื่อง บ้านกะเหรี่ยงและภาษากะเหรี่ยง ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ภาษากะเหรี่ยงในชีวิตประจำวัน เครื่องใช้กะเหรี่ยง ความเชื่อและภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสร้าง บ้านกะเหรี่ยง ส่วนประกอบของบ้านกะเหรี่ยง วิธีและขั้นตอนการสร้างบ้านกะเหรี่ยง **ผู้นำชุมชน** ได้แนะนำนักเรียนให้ทราบถึงแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนสามารถศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับ ความเป็นมาของชุมชน และแนะนำผู้รู้ที่มีข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนให้นักเรียนทราบ **ผู้ปกครอง** ให้นักเรียนศึกษาดูงานเรื่องสมุนไพร และการเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน ได้แก่ เป็ด ไก่ หมู ปลาตุ๊ก นกกระทา แพะ ให้ความรู้เรื่องวิธีการเลี้ยงสัตว์แบบพอเพียง สาธิตเรื่องการตอนหมู การหยอด

วัดชินไถ่หลังจากนั้นให้นักเรียนได้ถามคำถามและให้นักเรียนฝึกหยอดวัดชินไถ่ และแนะนำแหล่งค้นคว้าข้อมูล หรือพานักเรียนไปค้นคว้าข้อมูลตามแหล่งข้อมูลต่างๆ และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้การแนะนำแหล่งเรียนรู้แก่นักเรียนในเรื่องแหล่งของสมุนไพร ข้อมูลของชุมชน หรือให้ไปค้นคว้าข้อมูลที่บ้านในเรื่องเกี่ยวกับสมุนไพร

4) ร่วมเสียสละเงิน แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ และเวลา ผู้รู้ในชุมชน ได้เสียสละเงิน แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ และเวลาในการเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้แก่นักเรียน อีกทั้งมีน้ำใจในการเป็นธุระในการรับส่งนักเรียนไปศึกษาดูงานให้บริการฟรีโดยไม่คิดค่าน้ำมัน นอกจากนี้ยังซื้อวัสดุ อุปกรณ์มาทำเป็นสื่อให้กับนักเรียน เพื่อต้องการให้นักเรียนได้รับความรู้ให้มากที่สุด ผู้นำชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้เสียสละเงินในการซื้ออุปกรณ์มาจัดทำบอร์ดแสดงแผนที่การปกครอง บอร์ดแสดงการรวมกลุ่มอาชีพในชุมชน เพื่อให้ความรู้แก่นักเรียน เสียสละเวลาแรงงานเข้ามาช่วยจัดทำสื่อให้กับนักเรียน อำนวยความสะดวกในเรื่องของความปลอดภัยในการเดินทางของนักเรียนในขณะเดินทางไปศึกษานอกสถานที่และยังเสียสละเวลาเข้าร่วมประชุมของโรงเรียนทุกครั้งที่ได้รับเชิญ

5) ร่วมประเมินแฟ้มผลงานนักเรียน ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนนอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังมีส่วนร่วมในการประเมินแฟ้มผลงานนักเรียนและประเมินการจัดนิทรรศการของนักเรียนเมื่อสิ้นภาคการศึกษา นอกจากนี้ผู้รู้ในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้ร่วมแสดงความคิดเห็นต่อการนำหลักสูตรไปใช้อีกด้วย

2.2 การจัดการเรียนการสอนของทั้งสองหลักสูตรเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ เช่น หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร การเรียนเรื่องเกี่ยวข้าวได้มีการบูรณาการวิชาการงานพื้นฐานอาชีพในเรื่องการเกษตรกับวิชาสร้างเสริมลักษณะนิสัยในเรื่องนาฏศิลป์ คือการเดินท่ารำเคียว บูรณาการกับวิชาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเรื่องประเพณีการลงแขก และบูรณาการกับวิชาคณิตศาสตร์ในเรื่องของการคิดโจทย์ปัญหา โดยให้นักเรียนประมาณการรายรับที่จะได้จากการขายข้าวโดยพิจารณาจากผลผลิตที่เก็บเกี่ยวได้ หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค การสอนในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้มีการบูรณาการกับหลายวิชา อาทิเช่น บูรณาการกับวิชาคณิตศาสตร์ในเรื่องของการทำแผนภูมิแสดงอุณหภูมิเฉลี่ยของชุมชนในแต่ละเดือน บูรณาการกับวิชาภาษาไทยในเรื่องการแต่งกลอนปริศนาคำทายเกี่ยวกับพืชสมุนไพร การเขียนเรียงความเกี่ยวกับการไปทัศนศึกษานอกสถานที่ การเขียนจดหมายเชิญวิทยากร บูรณาการกับวิชาศิลปะเกี่ยวกับการวาดภาพ การตีผึ้งเชิงอนุรักษ์ บูรณาการกับวิชาภาษาอังกฤษในเรื่องของคำศัพท์ โดยให้นักเรียนเขียนคำศัพท์ภาษากะเหรี่ยงแล้วแปลความหมายเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บูรณาการกับวิชาพลศึกษาโดยเล่นเกมเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของสัตว์ในป่าที่อยู่ใกล้กับชุมชนซึ่งแบ่งเป็นสัตว์กินพืช สัตว์กินเนื้อ และสัตว์ที่กินทั้งพืชและเนื้อ นอกจากนี้วิทยากรที่เป็นกลุ่มผู้นำเยาวชนยังได้นำเอาดนตรีเข้ามา

สอดแทรก ดัดแปลงคำร้อง และเลือกเพลงที่มีสาระสอดคล้องกับสิ่งที่เรียนก่อให้เกิดความประทับใจ และสนุกสนานในการเรียน

2.3 ในระหว่างการนำหลักสูตรไปใช้คณะผู้วิจัยไปนิเทศการสอนของครูสัปดาห์เว้นสัปดาห์ ซึ่งการนิเทศการสอนของครูนั้นอยู่ในลักษณะของการปรึกษาหารือ วางแผนร่วมกัน ในขณะที่เดียวกันคณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในบางกิจกรรม เช่น ประเพณีการกินข้าวห่อ การเกี่ยวข้าว การสีฝัด การเลี้ยงสัตว์แบบผสมผสาน การสอนของครูในบางเนื้อหา เช่น เรื่องอาชีพในชุมชน การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมในบางกิจกรรม เช่น การสอนของครูในเรื่องการปลูกพืชผักสวนครัว การสาธิตการตีผึ้งเชิงอนุรักษ์ และสัมภาษณ์ครู ผู้บริหาร คีษานีเทศก์ และคนในชุมชนแบบไม่เป็นทางการ

2.4 คณะผู้วิจัยติดตามผลการใช้หลักสูตรโดยพิจารณาในประเด็นดังต่อไปนี้

2.4.1 กระบวนการนำหลักสูตรไปใช้

2.4.2 ความสำเร็จของนักเรียน พิจารณาใน 3 ประเด็น คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทักษะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ทักษะการแสวงหาความรู้ ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการสื่อสาร และทักษะการแก้ปัญหา คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ การกล้าแสดงออก มีนิสัยรักการทำงาน มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความคิดเห็นต่อการเรียนในแต่ละหลักสูตร

2.4.3 ปัญหาการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.4.4 ความคิดเห็นต่อการนำหลักสูตรไปใช้ของครู ผู้บริหาร คีษานีเทศก์ และคนในชุมชน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากประชากร ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน คีษานีเทศก์ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดสมานกิจ ปีการศึกษา 2544 และปีการศึกษา 2545 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาโคบอน ปีการศึกษา 2544 และปีการศึกษา 2545 ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน ผู้รู้ในชุมชนที่ทำหน้าที่เป็นวิทยากรให้ความรู้แก่นักเรียน ผู้แทนองค์กรท้องถิ่น สำหรับกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งรายละเอียดของประชากรและกลุ่มตัวอย่างข้างต้นมีดังนี้

1. กลุ่มประชากร

1.1 ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน คีษานีเทศก์

1.1.1 ผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาการทำงานพื้นฐานอาชีพเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร ครูผู้สอนวิชาอื่นๆ ที่นำมาบูรณาการกับวิชาการทำงานพื้นฐานอาชีพเรื่องเกษตรผสมผสานครบ

วจร โรงเรียนวัดสมานกิจ ศึกษาพิเศษประจำสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี รวมจำนวนทั้งสิ้น 5 คน

1.1.2 ผู้บริหาร ครูผู้สอนวิชาท้องถิ่นของเราเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ครูผู้สอนวิชาอื่นๆ ที่นำมาบูรณาการกับวิชาท้องถิ่นของเราเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค โรงเรียนบ้านนาโคบน ศึกษาพิเศษประจำสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี รวมจำนวนทั้งสิ้น 6 คน

1.2 นักเรียน

1.2.1 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดสมานกิจ ปีการศึกษา 2544 จำนวน 20 คน ปีการศึกษา 2545 จำนวน 15 คน

1.2.2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาโคบน ปีการศึกษา 2544 จำนวน 36 คน ปีการศึกษา 2545 จำนวน 35 คน

1.3 ผู้ปกครองนักเรียน

1.3.1 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดสมานกิจ ปีการศึกษา 2544 จำนวน 24 คน ปีการศึกษา 2545 จำนวน 20 คน (นักเรียนบางคนคณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ผู้ปกครอง 2 คน)

1.3.2 ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาโคบน ปีการศึกษา 2544 จำนวน 57 คน ปีการศึกษา 2545 จำนวน 50 คน (นักเรียนบางคนคณะผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ ผู้ปกครอง 2 คน)

1.4 ผู้นำชุมชน

1.4.1 ผู้นำชุมชนท่ากระทุ่ม ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล และเจ้าอาวาสวัดสมานกิจ รวมจำนวนทั้งสิ้น 12 คน

1.4.2 ผู้นำชุมชนนาโค ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล รวมจำนวนทั้งสิ้น 4 คน

1.5 ผู้รู้ในชุมชน และผู้แทนองค์กรท้องถิ่น

1.5.1 ผู้รู้ในชุมชนท่ากระทุ่ม และผู้แทนองค์กรท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่ เกษตรกร นักวิชาการ เกษตรตำบลท่ากระทุ่ม หัวหน้าสถานีทดลองข้าว จังหวัดราชบุรี

1.5.2 ผู้รู้ในชุมชนนาโค และผู้แทนองค์กรท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่ ที่ปรึกษาสภาวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ปราชญ์ท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำตำบล

2. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มตัวอย่างของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ ด้วยการไปพบที่บ้านและพบปะโดยบังเอิญในการร่วมกิจกรรมที่โรงเรียน หรือกิจกรรมของหมู่บ้าน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างของคณะกรรมการสถานศึกษา ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

2.1 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนวัดสมานกิจ จำนวน 5 คน

2.2 คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโรงเรียนบ้านนาโคบอน จำนวน 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบด้วยเครื่องมือ 11 ชนิด ได้แก่

1. แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมี 2 ฉบับ คือ

1.1 แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเกษตรผสมผสานครบวงจร สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 มีจุดประสงค์เพื่อทดสอบความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสานครบวงจร ในช่วงก่อนเรียนและหลังเรียน มีลักษณะเป็นแบบสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความง่าย 0.52 ค่าเฉลี่ยอำนาจจำแนก 0.52 และค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.82 (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 1)

1.2 แบบสอบวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจุดประสงค์เพื่อทดสอบความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโคในช่วงก่อนเรียนและหลังเรียน มีลักษณะเป็นแบบสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 50 ข้อ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยความง่าย 0.49 ค่าเฉลี่ยอำนาจจำแนก 0.32 และค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.85 (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 1)

2. แบบประเมินชิ้นงาน มี 2 ชุด คือ

2.1 แบบประเมินชิ้นงานของนักเรียนที่เรียนหลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร มีจุดประสงค์เพื่อประเมินชิ้นงานของนักเรียน ซึ่งในช่วงของการนำหลักสูตรไปใช้ในรอบที่หนึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 16 ชิ้น และในรอบที่สองมีจำนวน 17 ชิ้น แต่ละชิ้นมีเกณฑ์การให้คะแนน (Rubric) ทั้งสิ้น 6 ระดับตั้งแต่ 0 ถึง 5 (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 2)

2.2 แบบประเมินชิ้นงานของนักเรียนที่เรียนหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค มีจุดประสงค์เพื่อใช้ประเมินชิ้นงานของนักเรียน ซึ่งในช่วงของการนำหลักสูตรไปใช้ในรอบที่หนึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 22 ชิ้น และในรอบที่สองมีจำนวน 14 ชิ้น แต่ละชิ้นจะมีเกณฑ์การให้คะแนนทั้งสิ้น 6 ระดับตั้งแต่ 0 ถึง 5 (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 2)

3. แบบประเมินทักษะที่พึงประสงค์ของนักเรียนจากการใช้หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง เกษตรผสมผสานครบวงจร และหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค มีจุดประสงค์เพื่อ ประเมินทักษะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วยแบบประเมิน 4 ชั้น คือ แบบประเมิน ทักษะการสื่อสาร แบบประเมินทักษะการแสวงหาความรู้ แบบประเมินทักษะการทำงาน ร่วมกับผู้อื่น และแบบประเมินทักษะการแก้ปัญหา (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 3)

4. แบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนจากการใช้หลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เกษตรผสมผสานครบวงจร และหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค มีจุดประสงค์เพื่อ ประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วยแบบประเมิน 4 ชั้น คือ แบบประเมินความรับผิดชอบ แบบประเมินความกล้าแสดงออก แบบประเมินความมีนิสัย รักการทำงาน และแบบประเมินความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 4)

5. เครื่องมือที่ใช้ศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนการสอน มีดังนี้

5.1 แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนการสอน หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด มีจุดประสงค์เพื่อ สอบถามความคิดเห็นของนักเรียนในประเด็นเกี่ยวกับความชอบหรือไม่ชอบต่อกิจกรรม การเรียนการสอน พร้อมทั้งให้เหตุผลประกอบ (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 5)

5.2 ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มกับนักเรียนเพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อ กิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 5)

5.3 ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มกับนักเรียนเพื่อศึกษาความคิดเห็นต่อ กิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 5)

6. แบบวัดเจตคติ งานวิจัยในครั้งนี้มีแบบวัดเจตคติ 2 ฉบับ ดังนี้

6.1 แบบวัดเจตคติของนักเรียนต่ออาชีพเกษตรกรรม มีจุดประสงค์เพื่อ วัดความรู้สึกรักของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่ออาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์ ความเที่ยง 0.97 (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 6)

6.2 แบบวัดเจตคติของนักเรียนต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค มีจุดประสงค์ เพื่อวัดความรู้สึกรักของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ซึ่งมี ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.91 (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 6)

7. แบบแสดงความคิดเห็นต่อภาพถ่าย มีจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนได้แสดง ความคิดเห็นและความรู้สึกต่อกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร และหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค โดยใช้ภาพถ่ายจากการร่วมกิจกรรมการเรียนของ นักเรียนเป็นเครื่องมือ แบบแสดงความคิดเห็นต่อภาพถ่ายนี้จะเปิดโอกาสให้นักเรียนได้บรรยาย ความรู้สึกประทับใจได้อย่างอิสระต่อกิจกรรมการเรียนการสอนในภาพถ่ายกิจกรรมที่นักเรียน เลือกโดยไม่จำกัดจำนวนภาพ

8. อนุทิน มีจุดประสงค์ให้นักเรียนได้แสดงความรู้สึกต่อการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ซึ่งอนุทินนี้จะไม่มีรูปแบบที่แน่นอน เนื่องจากคณะผู้วิจัยต้องการให้นักเรียนบรรยายความรู้สึกของตนเองได้อย่างอิสระ ดังนั้นนักเรียนได้บรรยายความรู้สึกของตนลงในแผ่นกระดาษเปล่าพร้อมทั้งตกแต่งลวดลาย สีสันตามความต้องการของตนเอง

9. แบบบันทึกภาคสนาม ใช้สำหรับบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในขณะที่รวบรวมข้อมูลในภาคสนาม ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ใช้สำหรับจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามความเป็นจริง เพื่อบรรยายถึงสิ่งแวดล้อม สถานที่ บุคคล เหตุการณ์ คำพูดของบุคคลสรุปรวมว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร กับใคร และทำไม

ส่วนที่ 2 ใช้สำหรับตีความเบื้องต้น โดยใช้แนวคิดทฤษฎีของผู้วิจัยประกอบ แสดงความคิดเห็น เน้นความหมายให้ชัดเจนและสร้างสมมติฐานชั่วคราว บางครั้งต้องใช้ข้อมูลส่วนที่หนึ่งคือข้อมูลที่ได้จากการจดบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ตามความเป็นจริงหลายๆ เรื่อง สรุปมาเป็นส่วนที่สองคือการตีความเบื้องต้น

ส่วนที่ 3 ใช้สำหรับบันทึกถึงวิธีการที่คณะผู้วิจัยได้มาซึ่งความสำเร็จ หรือ ความบกพร่องในการสังเกต ความรู้สึกส่วนตัวของผู้สังเกต ปฏิกริยาของผู้ถูกสังเกต ตลอดจนข้อมูลที่ดกหล่นขาดไป บันทึกส่วนนี้เป็นส่วนที่ช่วยเตือนความจำและช่วยประเมินคุณภาพของข้อมูลที่ได้มา

10. แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนวิชาอื่นๆ ที่นำมาบูรณาการ ผู้บริหารโรงเรียน และศึกษานิเทศก์อำเภอ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างใช้สำหรับสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพ และปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ รวม 4 ฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับแบ่งเป็น 2 ตอน คือ (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 8)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 สภาพ ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาการบริหารจัดการโรงเรียน ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร/วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ในด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน

11. แบบสัมภาษณ์คนในชุมชน มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้สำหรับสัมภาษณ์คนในชุมชนซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน คือ (ดูรายละเอียดในภาคผนวกที่ 9)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ประกอบด้วย เพศ อายุ อาชีพ สถานภาพ ในชุมชน ที่อยู่ และวุฒิการศึกษา

ตอนที่ 2 สภาพ ปัญหา และความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

1. แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมี 2 ฉบับ คือ แบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาเกษตรผสมผสานครบวงจร และแบบสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวัฒนธรรมท้องถิ่น ชุมชนนาโค ดำเนินการสร้างและพัฒนาดังนี้

1.1 คณะผู้วิจัย และครูผู้สอนศึกษาเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้จากหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง เกษตรผสมผสานครบวงจร และวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค โดยละเอียด

1.2 คณะผู้วิจัยและครูผู้สอนนำเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้จากหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร และวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค มาสร้างเป็นตารางวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อใช้กำหนดสัดส่วนและจำนวนของข้อสอบในแต่ละเนื้อหา เพื่อเป็นแนวทางในการเขียนข้อสอบวัดพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัย ตามแนวทฤษฎี ของ Bloom (อ้างถึงในพรทิพย์ ไชยโส, 2535: 321-323) ที่แบ่งระดับพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยออกเป็น 6 ระดับ คือ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินค่า

1.3 คณะผู้วิจัยและครูผู้สอนร่วมกันเขียนข้อคำถามและตัวเลือกตามแนวทางที่กำหนดในตารางวิเคราะห์ข้อสอบเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร จำนวน 60 ข้อ และเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค จำนวน 94 ข้อ

1.4 คณะผู้วิจัยและครูผู้สอนนำข้อคำถามและตัวเลือกที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร และผู้เชี่ยวชาญเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค พิจารณาความเหมาะสมและความชัดเจนของข้อคำถามและตัวเลือก รวมทั้งระดับพฤติกรรมที่วัดและปรับแก้ให้เหมาะสม

1.5 คณะผู้วิจัยและครูผู้สอนนำแบบสอบ เรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจรที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 50 คน (โรงเรียนวัดสมานกิจจำนวน 20 คน และโรงเรียนวัดตะเคียนซึ่งเป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษาที่อยู่ในบริบทใกล้เคียงกัน จำนวน 30 คน) และเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโคที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 72 คน (โรงเรียนบ้านนาโคบอน จำนวน 37 คน และโรงเรียนบ้านห้วยดอนซึ่งเป็นโรงเรียนที่อยู่ในบริบทใกล้เคียงกัน จำนวน 35 คน) เพื่อหาเวลาที่เหมาะสมในการทำข้อสอบ วิเคราะห์ค่าความยากและอำนาจจำแนกของข้อสอบแต่ละข้อ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ITEMPC (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2535: 43-67) และหาค่าความเที่ยงของแบบทดสอบทั้งฉบับ (เฉพาะข้อที่ใช้ได้) โดยใช้สูตรคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของ Kuder-Richardson Formula 20 (อ้างถึงใน บุญเรียง ขจรศิลป์, 2543: 165) ซึ่งผลจากการนำแบบสอบไปทดลองใช้สรุปได้ว่า

1.5.1 นักเรียนใช้เวลาทำแบบสอบเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร อยู่ในช่วง 65 - 115 นาที เวลาเฉลี่ยทั้งฉบับ 70 นาที เวลาเฉลี่ยต่อข้อ 1.17 นาที และนักเรียนใช้เวลา

ทำแบบสอบเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโคอยู่ในช่วง 52 – 89 นาที เวลาเฉลี่ยทั้งฉบับ 82 นาที เวลาเฉลี่ยต่อข้อ 1.16 นาที

1.5.2 แบบสอบเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร มีค่าความง่ายระหว่าง 0.11 ถึง 0.91 ค่าอำนาจจำแนก มีค่าระหว่าง -0.26 ถึง 0.58 คณะผู้วิจัยและครูผู้สอนคัดข้อที่มีค่าความง่ายระหว่าง 0.2 ถึง 0.82 และค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.06 ขึ้นไป ได้ข้อสอบรวมทั้งสิ้น 30 ข้อ สำหรับแบบสอบเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค มีค่าความง่ายระหว่าง 0.10 ถึง 0.86 ค่าอำนาจจำแนก มีค่าระหว่าง -0.35 ถึง 0.66 คณะผู้วิจัยและครูผู้สอนคัดข้อที่มีค่าความง่ายระหว่าง 0.2 ถึง 0.80 และค่าอำนาจจำแนก ตั้งแต่ 0.18 ขึ้นไป ได้ข้อสอบรวมทั้งสิ้น 50 ข้อ

1.5.3 นำข้อสอบที่คัดไว้ไปหาค่าความเที่ยงทั้งฉบับ พบว่า แบบสอบเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.82 ค่าเฉลี่ยความง่าย 0.52 ค่าเฉลี่ยอำนาจจำแนก 0.32 สำหรับแบบสอบเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.85 ค่าเฉลี่ยความง่าย 0.49 และค่าเฉลี่ยอำนาจจำแนก 0.32

1.5.4 นำข้อสอบที่คัดไว้ตรวจสอบกับตารางวิเคราะห์ข้อสอบเพื่อตรวจสอบความครบถ้วนของเนื้อหาและระดับพฤติกรรมที่วัด ปรากฏว่ามีความครบถ้วนตามเนื้อหาและครอบคลุมระดับพฤติกรรมที่วัด

2. แบบประเมินชิ้นงาน

แบบประเมินชิ้นงานมี 2 ชุด คือ แบบประเมินชิ้นงานของการเรียน เรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร และแบบประเมินชิ้นงานของการเรียน เรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการสร้างและพัฒนาดังนี้

2.1 คณะผู้วิจัยและครูผู้สอนศึกษาเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ของหลักสูตรท้องถิ่น เรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร และหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

2.2 คณะผู้วิจัย ครูผู้สอน และนักเรียนร่วมกันกำหนดเนื้อหาหรือประเด็นที่จะทำการประเมินจากชิ้นงานนักเรียนโดยการประชุมตกลงร่วมกันระหว่างครูผู้สอน นักเรียนและคณะผู้วิจัย หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร ได้แบบประเมินชิ้นงาน 17 ชิ้น แต่ละแบบประเมินมีคะแนน 0 – 5 คะแนน และมีเกณฑ์การประเมินกำหนดไว้อย่างชัดเจน ดังแสดงไว้ในภาคผนวก หลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ได้แบบประเมินชิ้นงาน 22 ชิ้น สำหรับการทำหลักสูตรไปใช้ในรอบที่หนึ่งและปรับเหลือ 14 ชิ้น ในการนำหลักสูตรไปใช้ในรอบที่สอง แต่ละแบบประเมินมีคะแนน 0 – 5 คะแนน และมีเกณฑ์การประเมินกำหนดไว้อย่างชัดเจน ดังแสดงไว้ในภาคผนวกที่ 2

3. แบบประเมินทักษะที่ฟังประสงค์

แบบประเมินทักษะที่ฟังประสงค์สำหรับนักเรียนทั้งสองหลักสูตร เป็นแบบประเมินชุดเดียวกัน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการสร้างและพัฒนา ดังนี้

3.1 คณะผู้วิจัยได้นำแบบประเมินทักษะที่ฟังประสงค์ของบุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ (2543: 258-260) มาปรับภาษาที่ใช้ให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น แบบประเมินทักษะที่ฟังประสงค์ในการนำหลักสูตรไปใช้รอบที่หนึ่งประกอบด้วยแบบประเมิน 3 ฉบับ คือ แบบประเมินทักษะการแสวงหาความรู้ แบบประเมินทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น และแบบประเมินทักษะการสื่อสาร แบบประเมินแต่ละชิ้นจะมีประเด็นที่กำหนดไว้อย่างละ 5 ประเด็น การประเมินแต่ละครั้ง นักเรียนได้คะแนนอยู่ในช่วง 0 – 5 คะแนน โดยพิจารณาจากการปฏิบัติของนักเรียนว่าครบถ้วนตามประเด็นที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ถ้าปฏิบัติได้ครบทั้ง 5 ประเด็น ได้ 5 คะแนน ปฏิบัติได้ 4 ประเด็น ได้ 4 คะแนน ปฏิบัติได้ 3 ประเด็น ได้ 3 คะแนน ปฏิบัติได้ 2 ประเด็น ได้ 2 คะแนน ปฏิบัติได้ 1 ประเด็น ได้ 1 คะแนน ถ้าปฏิบัติไม่ได้เลย ได้ 0 คะแนน ส่วนในรอบที่สอง นอกจากแบบประเมินทั้ง 3 ฉบับดังกล่าวแล้ว คณะผู้วิจัยได้เพิ่มแบบประเมินทักษะการแก้ปัญหาขึ้นมาอีกหนึ่งฉบับ โดยมีประเด็นที่กำหนดไว้ 4 ประเด็น การพิจารณาแต่ละครั้ง นักเรียนได้คะแนนอยู่ในช่วง 0 – 4 คะแนน ซึ่งประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบประเมินทักษะที่ฟังประสงค์แต่ละฉบับ มีรายละเอียด ดังนี้

3.1.1 แบบประเมินทักษะการแสวงหาความรู้ ประกอบด้วยประเด็นดังนี้ มีความตั้งใจ มีการซักถาม มีการปรึกษากับผู้อื่น มีการจดบันทึกข้อมูล และผลงานมีคุณภาพ

3.1.2 แบบประเมินทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วยประเด็นดังนี้ เข้าร่วมประชุมกลุ่ม ร่วมแสดงความคิดเห็น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ยอมรับในข้อตกลงของกลุ่ม และตั้งใจปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมาย

3.1.3 แบบประเมินทักษะการสื่อสาร ประกอบด้วยประเด็นดังนี้ พูดเสียงดังฟังชัด พูดได้เนื้อหาทำให้ผู้อื่นฟังเข้าใจ พูดได้เคล้าคล่องชัดเจน มีความมั่นใจในการนำเสนอ และมีมารยาทในการพูด

3.1.4 แบบประเมินทักษะการแก้ปัญหา ประกอบด้วยประเด็นดังนี้ วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เสนอแนวทางการแก้ปัญหา เลือกแนวทางการแก้ปัญหาที่เหมาะสม และแก้ไขปัญหายอย่างเป็นระบบ

3.2 คณะผู้วิจัยได้นำแบบประเมินทักษะที่ฟังประสงค์ไปให้ครูผู้สอนพิจารณา และนำไปทดลองใช้ในช่วงของการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ซึ่งพบว่าแบบประเมินดังกล่าวสามารถนำมาใช้ประเมินทักษะที่ฟังประสงค์ของนักเรียนได้ชัดเจน

4. แบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์

แบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์สำหรับนักเรียนทั้งสองหลักสูตร เป็นแบบประเมินที่มีหลักการแบบเดียวกัน ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการสร้างและพัฒนา ดังนี้

4.1 คณะผู้วิจัยได้นำแบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบุญเรียง ขจรศิลป์ และคณะ (2543: 261-264) มาปรับให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ของแต่ละหลักสูตร ซึ่งแบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์นี้ ประกอบด้วยแบบประเมิน 4 ฉบับ คือ แบบประเมินความรับผิดชอบ แบบประเมินการกล้าแสดงออก แบบประเมินการมีนิสัยรักการทำงาน และแบบประเมินความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การประเมินแต่ละครั้งนั้นพิจารณาจากการแสดงออกของนักเรียนว่ามีหรือไม่มีคุณลักษณะดังกล่าว ถ้า “มี” ได้หนึ่งคะแนน ถ้า “ไม่มี” ได้ศูนย์คะแนน โดยนิยามคุณลักษณะที่พึงประสงค์แต่ละอย่างไว้ดังนี้

4.1.1 ความรับผิดชอบ หมายถึง การปฏิบัติสิ่งต่างๆ ได้ครบถ้วนตามระยะเวลาที่ได้ตกลงกันไว้

4.1.2 การกล้าแสดงออก หมายถึง กล้าพูด กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม

4.1.3 การมีนิสัยรักการทำงาน หมายถึง การปฏิบัติงานในหน้าที่ด้วยความเต็มใจ และมีความสุขในการทำงาน

4.1.4 ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ หมายถึง การแสดงออกซึ่งความคิดในสิ่งที่แปลกใหม่ และเกิดประโยชน์

4.2 คณะผู้วิจัยได้นำแบบประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไปให้ครูผู้สอนพิจารณา และนำไปทดลองใช้ในช่วงของการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ ซึ่งพบว่าแบบประเมินดังกล่าวสามารถนำมาใช้ประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนได้ชัดเจน

5. แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนการสอน

หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

แบบสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร มีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

5.1 คณะผู้วิจัยศึกษารายละเอียดของกิจกรรมการเรียนการสอนจากแนวการสอนเพื่อนำมากำหนดข้อกระทงคำถาม

5.2 เขียนข้อกระทงคำถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่

5.3 นำแบบสอบถามให้ครูผู้สอนตรวจสอบความครอบคลุมของกิจกรรมการเรียนการสอน

5.4 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดสมานกิจ ในช่วงของการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของภาษาที่ใช้

หมายเหตุ: การศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนการสอนหลักสูตร วัฒนธรรมชุมชนนาโคใช้วิธีการสนทนากลุ่ม ดังนั้น จึงไม่มีแบบสอบถาม

6. แบบวัดเจตคติของนักเรียนต่ออาชีพเกษตรกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ชุมชนนาโค

แบบวัดเจตคติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ต่ออาชีพเกษตรกรรมและแบบวัดเจตคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค มีขั้นตอนการสร้างและพัฒนา ดังนี้

6.1 ศึกษาทฤษฎี เอกสาร ที่เกี่ยวกับการสร้างแบบวัดเจตคติตามวิธีของ Likert (อ้างถึงใน บุญเรียง ขจรศิลป์, 2543: 94-104) แล้วกำหนดกรอบแนวคิดของเจตคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเจตคติต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

6.2 เขียนข้อความที่แสดงความรู้สึกเกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรรมและความรู้สึกเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ลักษณะของข้อความมีทั้งข้อความประเภตินิมาน (Favorable statement) และข้อความประเภตินิเสธ (Unfavorable statement) โดยที่ข้อความหนึ่งๆ มีความหมายเดียว ใช้ภาษาที่ง่ายและชัดเจน

6.3 คณะผู้วิจัยนำข้อความที่สร้างเสร็จแล้วมาพิจารณา และระบุว่าข้อความแต่ละข้อความนั้นเป็นข้อความเชิงนิมาน นิเสธ หรือเป็นกลาง แล้วตัดข้อความที่คณะผู้วิจัยส่วนใหญ่ เห็นพ้องกันว่าเป็นข้อความเชิงกลางๆ ออก

6.4 นำข้อความที่คัดเลือกแล้วมาเรียงเรียงเป็นแบบวัดเจตคติ มีคำชี้แจงในการตอบแบบวัดอย่างชัดเจนโดยระบุว่า ให้ผู้ตอบแบบวัดเขียนเครื่องหมายให้ตรงกับความรู้สึกของตนเองที่มีต่อข้อความแต่ละข้อความนั้น

6.5 นำแบบวัดเจตคติไปทดลองใช้ ดังนี้

1) แบบวัดเจตคติต่อการประกอบอาชีพเกษตรกรรม นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนวัดสมานกิจ ในปีการศึกษา 2544 ทั้งหมด จำนวน 20 คน

2) แบบวัดเจตคติต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค นำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนบ้านนาโคบอน ในปีการศึกษา 2544 ทั้งหมด จำนวน 32 คน

6.6 วิเคราะห์คุณภาพของข้อความแต่ละข้อ โดยดำเนินการดังนี้

6.6.1 กำหนดน้ำหนักของระดับ ดังนี้

	ข้อความเชิงนิมิต		ข้อความเชิงนิเสธ	
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	5	คะแนน	1	คะแนน
เห็นด้วย	4	คะแนน	2	คะแนน
ยังตัดสินใจไม่ได้	3	คะแนน หรือ	3	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	2	คะแนน	4	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	1	คะแนน	5	คะแนน

6.6.2 คำนวณความสามารถในการจำแนกเจตคติระหว่างคนที่มีเจตคติดีและไม่ดีของข้อความแต่ละข้อความ โดยรวมคะแนนเจตคติทั้งฉบับของแบบวัดเจตคติต่ออาชีพเกษตรกรรม และแบบวัดเจตคติต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค แล้วเรียงคะแนนจากน้อยไปมาก แล้วแบ่งเป็นกลุ่มคนที่มีเจตคติที่ดีและไม่ดี โดยใช้คะแนนรวมเป็นเกณฑ์ในการแบ่งกลุ่มสูง กลุ่มต่ำ กลุ่มที่มีคะแนนสูงอยู่ใน 25% ของจำนวนคนทั้งหมด ถือว่ามีเจตคติที่ดี กลุ่มที่มีคะแนนต่ำ 25% ของจำนวนคนทั้งหมดถือว่ามีเจตคติที่ไม่ดี เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยของแต่ละข้อความระหว่างกลุ่มที่มีเจตคติที่ดีและไม่ดีโดยใช้ Pooled variance t-test ข้อใดที่มีนัยสำคัญทางสถิติแสดงว่า ข้อความนั้นสามารถจำแนกคนที่มีความเห็นรวมเจตคติสูงและต่ำออกจากกันได้

6.6.3 คำนวณความสอดคล้องของข้อความแต่ละข้อ กับคะแนนรวมทั้งฉบับโดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson product moment correlation coefficient) ระหว่างคะแนนของข้อความแต่ละข้อกับคะแนนของแบบวัดเจตคติทั้งฉบับแล้วทดสอบว่าคะแนนของข้อความมีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนรวมเจตคติหรือไม่ ถ้าข้อความใดค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติแสดงว่า ข้อความนั้นมีความสอดคล้องกับคะแนนเจตคติทั้งฉบับ สามารถที่จะเป็นตัวบ่งชี้คะแนนรวมของเจตคติได้

6.7 ตัดข้อความที่ไม่มีคุณภาพทิ้ง (ไม่มีอำนาจจำแนกหรือไม่มีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมเจตคติ) แล้วนำข้อความที่เหลือมาเรียบเรียงเป็นแบบวัดเจตคติขั้นสุดท้ายซึ่งประกอบด้วยข้อความเชิงนิมิตและเชิงนิเสธจำนวนใกล้เคียงกัน แล้วคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (อ้างถึงในบุญเรียง ขจรศิลป์, 2543: 168) โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.7.1 แบบวัดเจตคติต่ออาชีพเกษตรกรรม ประกอบด้วยข้อความทั้งหมด 30 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.97

6.7.2 แบบวัดเจตคติต่อวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ประกอบด้วยข้อความทั้งหมด 26 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง 0.91

7. แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนวิชาอื่น ๆ ที่นำมาบูรณาการ ผู้บริหารโรงเรียน และศึกษานิเทศก์อำเภอ

แบบสัมภาษณ์ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนวิชาอื่น ๆ ที่นำมาบูรณาการ ผู้บริหารโรงเรียน และศึกษานิเทศก์อำเภอ มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาดังนี้

7.1 ศึกษาเอกสารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรท้องถิ่นทั้งในแง่ของทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบการสร้างเครื่องมือสำหรับสัมภาษณ์ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่น ครูผู้สอนวิชาอื่น ๆ ที่นำมาบูรณาการ ผู้บริหารโรงเรียน และศึกษานิเทศก์อำเภอ เกี่ยวกับสภาพ และปัญหาด้านการบริหารหลักสูตร และด้านการสอน

7.2 กำหนดประเด็นและสร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์ ในด้านการบริหารหลักสูตร และด้านการสอน ด้านการบริหารหลักสูตรประกอบด้วย การเตรียมบุคลากร การเตรียมวัสดุอุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอน การเตรียมวิทยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การจัดครูเข้าสอน การจัดตารางสอน การนิเทศและการติดตามการสอน สำหรับด้านการสอนประกอบด้วย การวางแผนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

7.3 นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับครูในโรงเรียนวัดสมานกิจ และโรงเรียนบ้านนาโคบนจำนวน 6 คน เพื่อตรวจสอบความครอบคลุม และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้

7.4 นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมในด้านการจัดลำดับเนื้อหา ความถูกต้องของสำนวนภาษา การสื่อความหมายได้ตรงกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล

7.5 จัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

8. แบบสัมภาษณ์คนในชุมชน

แบบสัมภาษณ์คนในชุมชนมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างและพัฒนาดังนี้

8.1 ศึกษาเอกสารในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบทบาทการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ทั้งในแง่ของทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชนท่ากระทุ่มซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนวัดสมานกิจ และชุมชนนาโค ซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนบ้านนาโคบน เพื่อกำหนดกรอบการสร้างเครื่องมือสำหรับสัมภาษณ์คนในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร และหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

8.2 กำหนดประเด็นและสร้างข้อคำถามในการสัมภาษณ์ ซึ่งประกอบด้วย

8.2.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร และหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

8.2.2 ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชน จากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร และหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

8.2.3 ความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร และหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค

8.3 นำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้กับคนในชุมชนจำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา ความถูกต้องครอบคลุม และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้

8.4 นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมในด้านการจัดลำดับเนื้อหา ความถูกต้องของสำนวนภาษา การสื่อความหมายได้ตรงกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูล

8.5 จัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้

เกณฑ์การประเมิน

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การประเมินไว้ดังนี้

1. เกณฑ์ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพิจารณาจากคะแนนรวมระหว่างคะแนนที่ได้จากแบบสอบ และคะแนนจากชิ้นงานในแฟ้มผลงานนักเรียน ในอัตราส่วนร้อยละ 40 และ ร้อยละ 60 ตามลำดับ โดยใช้เกณฑ์ดังต่อไปนี้

ระดับผลการเรียน	ความหมาย	ช่วงคะแนนร้อยละ
4	ผลการเรียนดีมาก	80-100
3	ผลการเรียนดี	70-79
2	ผลการเรียนปานกลาง	60-69
1	ผลการเรียนผ่านเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนด	50-59
0	ผลการเรียนต่ำกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำ	0-49

ที่มา: กรมวิชาการ, 2534: 66-67

2. เกณฑ์การประเมินทักษะที่พึงประสงค์

การประเมินทักษะที่พึงประสงค์ของนักเรียนพิจารณาจากคะแนนรวมของทักษะที่พึงประสงค์ ซึ่งประเมินทั้งหมด 5 ครั้ง ในแต่ละครั้งจะได้คะแนนระหว่าง 0 - 5 ตามที่กล่าวไว้แล้วในวิธีการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ

เมื่อสิ้นสุดภาคเรียน นำคะแนนรวมของแต่ละทักษะมาประเมินผลรวมตามเกณฑ์ต่อไปนี้

ผลการประเมินทักษะที่พึงประสงค์ของนักเรียน	ช่วงคะแนนร้อยละ
มีการแสดงออกซึ่งทักษะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในระดับดีมาก	80-100
มีการแสดงออกซึ่งทักษะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในระดับดี	70-79
มีการแสดงออกซึ่งทักษะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในระดับปานกลาง	60-69
มีการแสดงออกซึ่งทักษะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในระดับน้อย	50-59
มีการแสดงออกซึ่งทักษะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในระดับน้อยมาก	0-49

ที่มา: กรมวิชาการ, 2534: 66-67

3. เกณฑ์การประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์

การประเมินคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนพิจารณาจากคะแนนรวมของคุณลักษณะที่พึงประสงค์ซึ่งประเมินทั้งสิ้น 16 ครั้ง สำหรับหลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร 8 ครั้ง ในการนำหลักสูตรไปใช้รอบที่หนึ่งและรอบที่สองของหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค โดยกำหนดเกณฑ์การประเมินดังต่อไปนี้

ระดับ คุณลักษณะ	ความหมาย	คะแนนรวม
4	มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับดีมาก	13 – 16
3	มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับดี	9 – 12
2	มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับปานกลาง	5 – 8
1	มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อย	1 – 4
0	มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์อยู่ในระดับน้อยมาก	0

การรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลครบถ้วนครอบคลุม และสามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ การรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยลักษณะเช่นนี้ คณะผู้วิจัยคือ เครื่องมือการวิจัย และเนื่องจากคณะผู้วิจัยไม่ใช่คนในชุมชน จึงต้องมีการเตรียมตัวเพื่อลงนาม และสร้างความคุ้นเคยกับคนในชุมชน โดยคณะผู้วิจัยได้เปิดเผยบทบาทของตนเอง และเข้าร่วม กิจกรรมต่างๆ ของชุมชน รวมทั้งได้ส่งผู้ช่วยวิจัยไปพักอยู่ในชุมชนเป็นระยะๆ ในช่วงเดือน มิถุนายน 2544 ถึง ต้นพฤษภาคม 2545 ซึ่งเป็นช่วงของการพัฒนาหลักสูตร และการนำ หลักสูตรไปทดลองใช้ (PAR รอบที่หนึ่ง) และในช่วงปลายพฤษภาคม 2545 ถึงธันวาคม 2545 ซึ่งเป็นช่วงของการนำหลักสูตรที่ปรับปรุงแก้ไขไปใช้ และติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตร (PAR รอบที่สอง) วิธีการรวบรวมข้อมูลที่คณะผู้วิจัยใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การศึกษา เอกสาร สิ่งพิมพ์ รูปภาพ การจดบันทึก การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการแบบสอบถาม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและโรงเรียน โดยคณะผู้วิจัยศึกษาเอกสารเฉพาะในส่วนที่มีการเชื่อมโยงถึงข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้ และข้อมูลที่ได้รับการกล่าวถึงในการสัมภาษณ์ ซึ่งสามารถจำแนกเอกสารที่ศึกษาออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1.1 เอกสารเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนและโรงเรียน ได้แก่ ประวัติความเป็นมาของจังหวัดราชบุรีและอำเภอปากท่อ ข้อมูลพื้นฐานระดับหมู่บ้านปี 2544 และปี 2545 สรุปข้อมูลทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบล เอกสารเชิญชวนที่เยาวชนประเพณีของหมู่บ้าน สมุดหมายเหตุรายวันของโรงเรียน เอกสารแนะนำโรงเรียน

1.2 เอกสารเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันของชุมชนและโรงเรียน ได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนที่อนามัย และ/หรือที่องค์การบริหารส่วนตำบล แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน แผนปฏิบัติงานของโรงเรียนประจำปีการศึกษา 2544 และปีการศึกษา 2545 เอกสารประชาสัมพันธ์ของโรงเรียน คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการของโรงเรียน จุลสารรายเดือนของโรงเรียน และหนังสือเชิญประชุมต่างๆ ของโรงเรียน สมุดบันทึกการประชุมผู้ปกครอง สมุดบันทึกการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.3 เอกสารของหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและโรงเรียน ได้แก่ เอกสารเกี่ยวกับประเพณีกินข้าวห่อ ประเพณีเวียนเจดีย์ แผนที่ชุมชนนาโค

1.4 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตรท้องถิ่น ได้แก่ บันทึกการประชุมโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของครูผู้สอน แผนการสอน เอกสารประกอบการเรียนการสอน และเอกสารประชาสัมพันธ์หลักสูตร

2. การสังเกต คณะผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) คณะผู้วิจัยทำการสังเกตสภาพความเป็นอยู่ของคนในชุมชนโดยการขับรถจักรยานยนต์เข้าไปในหมู่บ้านในช่วงเช้าและเย็น และไปนั่งรับประทานอาหารตามร้านค้าในหมู่บ้าน เพื่อทำการสำรวจลักษณะทางกายภาพของชุมชนและให้คนในชุมชนคุ้นหน้า นอกจากนี้ผู้วิจัยยังไปสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม เช่น งานวันเด็ก กิจกรรมครอบครัวสัมพันธ์ กิจกรรมศิษย์ลูก คณะผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนและโรงเรียนและใช้วิธีการสังเกตร่วมกับการสัมภาษณ์เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อมและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้ให้สัมภาษณ์ นอกจากนั้นคณะผู้วิจัยยังใช้การสังเกตเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ หลังจากการสังเกต คณะผู้วิจัยจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตโดยละเอียด ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ทำการสังเกตเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ดังนี้

2.1 สภาพการดำเนินชีวิต รวมทั้งความสัมพันธ์และความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ของคนในชุมชน โดยการสังเกตการดำเนินชีวิตโดยทั่วไปของคนในชุมชน

การสังเกตกิจกรรมสำคัญต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี การแต่งงาน ประเพณีกินข้าวหอ เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชน

2.2 ความสัมพันธ์ของบุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียนในการจัดกิจกรรมต่างๆ

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนรวมทั้งความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนและบุคลากรในโรงเรียนในการจัดกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เช่น การจัดกิจกรรมวันเด็กของโรงเรียน การจัดกิจกรรมวันกีฬาของชุมชนและโรงเรียน เป็นต้น

3. การสัมภาษณ์ การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการ (Semi-formal Interview) และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Informal Interview) สำหรับการสัมภาษณ์แบบกึ่งทางการนั้น คณะผู้วิจัยสัมภาษณ์บุคลากรในโรงเรียนและคนในชุมชน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สำหรับการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการนี้ในขณะที่ทำการสังเกตหรือร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนและชุมชนดำเนินการอยู่ เพื่อให้ได้รายละเอียดของข้อมูลเพิ่มขึ้น รวมทั้งเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้มาก่อนด้วย คณะผู้วิจัยมีขั้นตอนในการดำเนินการสัมภาษณ์ ดังนี้

3.1 ขั้นตอนเตรียมการสัมภาษณ์

3.1.1 ก่อนลงสนามเพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยได้เริ่มต้นทำความคุ้นเคยกับครูผู้สอนคนใดคนหนึ่งในแต่ละโรงเรียน ซึ่งได้สังเกตแล้วว่าเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น และรู้จักกับคนในชุมชนเป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน คณะผู้วิจัยได้ติดต่อขอเอกสารข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยจากครูผู้สอนดังกล่าว ขอร้องให้ครูผู้สอนช่วยแนะนำคณะผู้วิจัยให้เป็นที่รู้จักของคนในชุมชนซึ่งรวมทั้งผู้นำชุมชน และผู้รู้ในชุมชนตลอดจนพาคณะผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนด้วย

3.1.2 เมื่อทราบว่าผู้ให้ข้อมูลที่จะไปสัมภาษณ์เป็นใครแล้ว คณะผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานบางประการของผู้ให้ข้อมูล จากนั้นจึงนัดหมายวัน เวลาในการสัมภาษณ์ สำหรับการสัมภาษณ์บุคลากรในโรงเรียนนั้น คณะผู้วิจัยใช้วิธีนัดหมายกับผู้บริหารและครูผู้สอนโดยตรง แต่การสัมภาษณ์คนในชุมชนนั้นมีครูผู้สอนที่เป็นคนในชุมชนเป็นผู้นัดหมายเวลาให้ในบางครั้ง

3.1.3 ศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึกและอุปกรณ์ต่างๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

3.2 ขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์

3.2.1 คณะผู้วิจัยเริ่มทำการสัมภาษณ์บุคลากรในโรงเรียนก่อน โดยมีหนังสืออย่างเป็นทางการจากหัวหน้าโครงการวิจัย เพื่อขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนทำการสัมภาษณ์บุคลากรต่างๆ ในโรงเรียน

3.2.2 ก่อนการสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยจะสนทนาร่วมกันกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลที่ต้องใช้เครื่องบันทึกเสียง และขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่างๆ ที่บันทึกเสียงไว้ คณะผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์คนใดไม่สบายใจที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใดคณะผู้วิจัยจะไม่บันทึก

3.2.3 ในขณะสัมภาษณ์ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการพูดคุยสนทนากับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยไม่ถือแบบสัมภาษณ์แต่ใช้วิธีจำประเด็นข้อคำถามไว้ การตั้งประเด็นคำถามไม่ได้เรียงตามลำดับของข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์ แต่ขึ้นอยู่กับเนื้อเรื่องที่กำลังสนทนากันอยู่ คณะผู้วิจัยได้พยายามเชื่อมโยงการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้คำตอบตรงตามประเด็นที่ต้องการ นอกจากนี้ คณะผู้วิจัยยังได้จดบันทึกแบบย่อในขณะสัมภาษณ์ด้วย

3.3 ขั้นตอนหลังการสัมภาษณ์

3.3.1 คณะผู้วิจัยหาเวลาหลังการสัมภาษณ์เพื่อจดรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งที่ได้บันทึกย่อไว้ในขณะสัมภาษณ์ ข้อสังเกตต่างๆ ที่ได้จากการสัมภาษณ์ ปฏิกริยาของผู้ให้สัมภาษณ์และการให้ข้อมูล รวมทั้งความคิดเห็นของคณะผู้วิจัยที่มีต่อการสัมภาษณ์

3.3.2 สำนวณจำนวนเทปที่ทำการบันทึกเสียงไว้ จดวัน เวลาและชื่อของผู้ให้สัมภาษณ์ลงบนแถบหน้ากล่องเทปแต่ละม้วน เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนเมื่อนำมาฟังอีกครั้งในช่วงวิเคราะห์ข้อมูล

4. การจัดสนทนากลุ่ม เมื่อสิ้นภาคการศึกษาหลังจากนำหลักสูตรไปทดลองใช้ในรอบที่หนึ่ง และนำหลักสูตรที่ปรับปรุงแล้วไปใช้ในรอบที่สอง คณะผู้วิจัยได้ร่วมสนทนากลุ่มกับกลุ่มบุคคล 4 กลุ่มดังนี้

4.1 ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน และศึกษานิเทศก์ของแต่ละโรงเรียน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของการจัดการเรียนการสอน แนวทางแก้ไขและความคิดเห็นต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่น

4.2 ผู้รู้ในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาของการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน แนวทางแก้ไขปัญหา และความคิดเห็นต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่น

4.3 ผู้ปกครองนักเรียน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่น

4.4 นักเรียน เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน

5. การใช้แบบสอบถาม คณะผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเพื่อรวบรวมข้อมูลจากนักเรียนเกี่ยวกับความรู้สึกต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

6. การให้นักเรียนเขียนอนุทิน คณะผู้วิจัยและครูผู้สอนมอบหมายให้นักเรียนเขียนอนุทินประมาณเดือนละ 1 ครั้งเพื่อสะท้อนภาพของตนเองในการเรียนทั้งความรู้ ความคิด ความรู้สึกที่มีต่อบทเรียน สภาพการเรียนรู้การสอน ตลอดจนความคิดเห็นอื่นๆ ที่ต้องการให้เกิดขึ้นในการเรียน

7. การให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อภาพถ่าย คณะผู้วิจัยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นต่อภาพถ่ายกิจกรรมการเรียนการสอน แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหา

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลของการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. คณะผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นการตรวจสอบทันทีในสนาม โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) ทั้งจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความถูกต้อง

2. คณะผู้วิจัยทำการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกันจากแหล่งข้อมูลบุคคลที่ต่างกัน เป็นการตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เพื่อทำการตรวจสอบว่าเมื่อบุคคลที่ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะยังคงเหมือนเดิมหรือไม่

3. การตรวจสอบข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยคณะผู้วิจัยนำข้อมูลที่วิเคราะห์แล้วไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญของโรงเรียนและชุมชนอ่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถปรับแก้ไขข้อมูลให้ถูกต้องได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์และผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้วิธีการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

2. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนักเรียนเกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา การแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

3. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์ อนุทิน การแสดงความคิดเห็นต่อภาพถ่ายและการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา และวิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์ และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมได้

4. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินชิ้นงาน แบบวัดทักษะที่พึงประสงค์ และแบบวัดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ใช้ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย และค่าร้อยละ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยนำเสนอเป็น 5 ตอน ดังนี้

1. บริบทของชุมชนและโรงเรียน
2. ผลของการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของชุมชนและโรงเรียน
3. ผลของการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้
4. การบริหารจัดการในกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
5. ปัจจัยและเงื่อนไขการนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้

บริบทของชุมชนและโรงเรียน

1. บริบทของชุมชนท่ากระทุ่มและโรงเรียนวัดสมานกิจ

1.1 บริบทของชุมชนท่ากระทุ่ม

1.1.1 ที่ตั้งและสภาพทั่วไปของชุมชนท่ากระทุ่ม

ชุมชนท่ากระทุ่มเป็นชุมชนที่อยู่ในตำบลท่ากระทุ่ม ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของจังหวัดราชบุรี โดยอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของที่ว่าการอำเภอปากท่อ ตำบลท่ากระทุ่มแบ่งการปกครองออกเป็น 8 หมู่บ้าน แต่ชุมชนท่ากระทุ่มซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนวัดสมานกิจประกอบด้วยหมู่บ้านเพียง 2 หมู่บ้าน คือหมู่ที่ 3 บ้านหนองจุ่ม และหมู่ที่ 4 บ้านข้างโบสถ์ ซึ่งสองหมู่บ้านนี้อยู่ในเขตบริการของโรงเรียนวัดสมานกิจ หมู่บ้านทั้งสองจะมีอาณาเขตติดกันจนแทบจะเป็นหมู่บ้านเดียวกัน โดยมีพื้นที่นาและสวนผลไม้คั่นระหว่างหมู่บ้านไม่ถึง 1 กิโลเมตร

ผลจากการศึกษาสภาพทั่วไปของ “บ้านหนองจุ่ม” และ “บ้านข้างโบสถ์” พบว่า บ้านหนองจุ่มมีครัวเรือนทั้งหมด 150 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 716 คน แบ่งเป็นชาย 337 คน และหญิง 379 คน สำหรับบ้านข้างโบสถ์มีครัวเรือนทั้งหมด 79 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 294 คน เป็นชาย 137 คน หญิง 157 คน เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรมเช่น ทำนา ทำสวนผัก ทำสวนผลไม้ จึงทำให้บ้านเรือนมีลักษณะเป็นบ้านชั้นเดียว มีได้ทุนสูงไว้เก็บอุปกรณ์ทางการเกษตร และใช้เป็นที่นั่งนอนพักผ่อนในช่วงกลางวัน แต่สำหรับบ้านที่สร้างใหม่นิยมสร้างเป็นบ้านปูนชั้นเดียวติดพื้นหรือยกกระดานเล็กน้อยตามกำลังทรัพย์ที่มี หากมีฐานะดีก็จะสร้างเป็นบ้านปูน 2 ชั้น คนในชุมชนส่วนใหญ่มีฐานะปานกลางและมองเห็นคุณค่าของการศึกษา สนับสนุนให้บุตรหลานได้ศึกษาต่อ หลังจากจบการศึกษาในระดับประถมศึกษา

ปีที่ 6 แล้ว และเนื่องจากที่ตั้งของชุมชนแห่งนี้อยู่ไม่ห่างจากตัวจังหวัดราชบุรีมากนัก ประกอบกับการเดินทางไปมาด้วยรถยนต์ส่วนตัวกันมาก จึงทำให้บางคนในชุมชนที่มีฐานะนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนในตัวจังหวัด ด้วยเหตุนี้จึงมีคนภายในชุมชนหลายคนที่มีรถยนต์กระบะส่วนตัวมาประกอบอาชีพขับรับส่งนักเรียน หรือบางคนต้องขับรถส่งบุตรหลานของตนเองอยู่ แล้วจึงขับรับส่งนักเรียนคนอื่น เพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ตนเองอีกด้วย นอกจากนี้ในชุมชนแห่งนี้มีนักเรียนที่เรียนหนังสือแล้วประสบความสำเร็จ สามารถสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียงของรัฐบาลได้หลายคน เมื่อสำเร็จการศึกษาสามารถประกอบอาชีพที่มั่นคง เช่น แพทย์ พยาบาล ตำรวจ ครู พนักงานของรัฐวิสาหกิจ และบริษัทเอกชน จึงทำให้คนในชุมชนนิยมส่งเสริมให้บุตรหลานได้เรียนหนังสือสูงๆ เพื่อจะได้ทำงานที่สบายกว่า การทำอาชีพเกษตรกร ดังนั้นเยาวชนในชุมชนส่วนใหญ่ที่อยู่ในวัยเรียนจะได้รับการศึกษาจากการสังเกต กิจกรรมประจำวันของคนในชุมชน สรุปได้ดังนี้

03.00 - 06.00 น. คนที่ปลูกผักหรือคนที่รับจ้างเก็บผัก จะลุกออกมาเก็บผัก เพื่อเตรียมไปขายที่ตลาดศรีเมือง

05.00 - 07.00 น. รถออกมารับคนที่ทำงานโรงงานใน จ.สมุทรสาคร คนงานส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง และเริ่มมีคนบางส่วนนำผักออกไปขาย

06.00 - 08.00 น. รถที่รับส่งนักเรียนไปเรียนในตัวจังหวัด ออกมารับนักเรียนตามบ้านในหมู่บ้าน ราว 07.00 น. นักเรียนโรงเรียนวัดสมานกิจเริ่มทยอยมาโรงเรียน โดยนักเรียนบางคนก็ขี่รถจักรยานมาเอง บางคนก็มีผู้ปกครองขี่รถจักรยานยนต์มาส่ง และในช่วงนี้บรรดาชาวนา ก็เริ่มออกไปที่แปลงนา คนเลี้ยงวัวก็ออกไปตัดหญ้า บางคนก็นำผักออกไปขาย

11.00 - 14.00 น. ชาวนา ชาวสวน กลับที่พักเพื่อรับประทานอาหารและพักผ่อน แต่มีบางคนที่ไม่แปลงผักอยู่ไกลออกไปจากบ้าน ก็ยังอยู่ที่แปลงโดยจะสร้างเพิงหลังเล็กๆ สำหรับพักผ่อนไว้ที่แปลง ส่วนคนที่ไปขายผักก็เริ่มทยอยกลับบ้าน

15.00 - 18.00 น. คนที่ทำสวนผักเริ่มออกไปดูแปลงผัก บางแปลงตัดผักไว้เพื่อนำไปขายในตอนเช้ามีดของวันรุ่งขึ้น

16.00-18.00 น. นักเรียนที่ไปเรียนที่อื่นเริ่มกลับมาถึงบ้าน ส่วนที่โรงเรียนวัดสมานกิจจะปล่อยนักเรียนกลับบ้านเวลา 15.30 น.

17.00-19.00 น. คนที่ทำงานในโรงงานกลับมาถึงบ้าน สำหรับคนที่ทำงานอยู่ในโรงงาน แกะกุ้งที่จังหวัดสมุทรสาคร ถ้าวันไหนกุ้งหมดเร็วก็จะได้กลับบ้านเร็วกว่าเวลานี้

1.1.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชนท่ากระทุ่ม

ชุมชนท่ากระทุ่มซึ่งประกอบด้วยบ้านหนองจุ่ม และบ้านช้างโบสถ์ มีประวัติความเป็นมาที่แตกต่างกันดังนี้

1) ประวัติบ้านหนองจุ่ม

บ้านหนองจุ่มก่อตั้งมาประมาณ 100 กว่าปีมาแล้ว เดิมพื้นที่บริเวณนี้เป็นป่าไผ่ ต่อมามีคนอพยพจากแถบอำเภอมืองราชบุรีในปัจจุบัน มาหักล้างทางพงจับจอง ถือสิทธิ์เป็นเจ้าของที่ดินแห่งนี้ คนเฒ่าคนแก่ในบ้านหนองจุ่มพูดภาษาลาวได้ ซึ่งคุณลุง สวง มณีรัตน์ อายุ 73 ปี อดีตผู้ใหญ่บ้าน เล่าให้ฟังว่า “ลุงว่าบรรพบุรุษของลุงนี้น่าจะอพยพมาจากเมืองลาว ลุงจึงพูดลาวได้ คนเฒ่าคนนี้เขาเรียกพวกลุงว่า ลาวเวียง.” ซึ่งคำบอกเล่าของลุงสวงสอดคล้องอย่างยิ่งกับประวัติศาสตร์ราชบุรี ซึ่ง สมัย สุทธิธรรม (2541: 28-29) กล่าวไว้ในหนังสือ เมืองโบราณคูบัว และโครงการสืบปฏิสัมพันธ์วัฒนธรรมของชาติตามพระราชดำริของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สำนักรงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2544) ที่ได้กล่าวถึงประวัติของราชบุรีไว้สรุปได้ดังนี้

ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช หรือรัชกาลที่ 1 ประมาณ พ.ศ. 2345 พระยาภาววิละ เจ้าเมืองเชียงใหม่ แจ้งมายังกรุงเทพฯ ว่าพม่ายกทัพมาตีเชียงใหม่ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจึงมีพระบรมราชโองการให้กรมหลวงเทพหริรักษ์ เป็นแม่ทัพพร้อมกับพระเจ้าอนุวงศ์แห่งเวียงจันทน์ไปปราบ แต่ไปไม่ทันกองทัพของสมเด็จพระราชวังบวรมหาสุรสีหนาทที่ยึดเชียงใหม่ได้ก่อน ดังนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชจึงมีพระราชบัญชาให้กองทัพกรมหลวงเทพหริรักษ์ กองทัพเจ้าอนุวงศ์ พร้อมด้วยกองทัพของเมืองล้านนา ยกทัพต่อไปยังเชียงแสนใน พ.ศ. 2347 ซึ่งขณะนั้นถูกพม่ายึดไว้ กองทัพไทยล้อมเมืองเชียงแสน 2 เดือน จึงสามารถขับไล่พม่าออกไปได้ จากนั้นได้พาชาวเชียงแสน 23,000 คนเศษ มาแบ่งเป็น 5 ส่วน โดยให้อยู่ที่เชียงใหม่ ลำปาง น่าน เวียงจันทน์ และอีกส่วนหนึ่งนำมาถวายที่กรุงเทพฯ รัชกาลที่ 1 จึงโปรดฯ ให้ไปตั้งบ้านเรือนที่สระบุรีและราชบุรี โดยชาวลาวและชาวไทยทางเหนือที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่ราชบุรี ในครั้งนั้นปัจจุบันมีถิ่นฐานอยู่ในท้องที่บ้านคูบัว ดอนตะโก ดอนแร่ ห้วยไผ่ อ่างหิน หินกอง และอีกหลายพื้นที่ในราชบุรี

จากประวัติศาสตร์ที่กล่าวมาและจากคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน พอจะคาดได้ว่าบรรพบุรุษดั้งเดิมของคนในหมู่บ้านหนองจุ่มเป็นคนลาวที่อพยพมาอยู่ที่อำเภอเมืองราชบุรีตั้งแต่ในสมัยรัชกาลที่ 1 ต่อมาได้มีการขยับขยายมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนมาอยู่ที่แห่งนี้ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่อยู่ห่างจากตัวอำเภอเมืองราชบุรีไม่มากนัก จนกระทั่งเป็นบ้านหนองจุ่มในปัจจุบัน

สำหรับความเป็นมาของชื่อหมู่บ้านนั้น จากการสัมภาษณ์คนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้าน ก็บอกไม่ตรงกันเสียทีเดียว โดยบางคนก็บอกว่ามีบ่อน้ำใหญ่อยู่กลางหมู่บ้าน และมีคนไปตักน้ำแล้วเจอมีดจุ่มเข้า 1 เล่ม จึงเป็นเรื่องเล่าต่อๆ กันมา ชาวบ้านก็เลยปรึกษากันโดยเอาหนองน้ำกับมีดปลายจุ่มมารวมกันเป็นชื่อหมู่บ้านว่า “หนองจุ่ม” แต่อดีตผู้ใหญ่บ้านบอกว่า

ชื่อของหมู่บ้านไม่ได้มาจากหนองน้ำและมีดงจัม แต่มาจากสมัยก่อนที่กลางหมู่บ้านมีสระน้ำ และมีต้นจิวต้นใหญ่มากต้นหนึ่งเกิดข้างสระน้ำนั้น เลยพากันเรียกบ้านนี้ว่า “บ้านหนองจิว” แต่เรียกกันจนเพี้ยนมาเป็น “บ้านหนองจัม” ในปัจจุบัน แต่ก็ยังมีคนเฒ่าคนแก่บ้านอื่นที่เรียกบ้านนี้ว่า “บ้านหนองจิว” อยู่เหมือนกัน.

นอกจากนี้อดีตผู้ใหญ่บ้านยังเล่าถึงเพิ่มเติมถึงชื่อของหมู่บ้านให้ฟังว่า

เมื่อก่อนตอนลุงยังไม่เกษียณทางอำเภอก็เคยมาขอประวัติของหมู่บ้านเหมือนกัน เขาก็มาถามว่าชื่อหมู่บ้านเป็นมาอย่างไร ลุงก็ได้บอกเขาไปอย่างที่เขาให้ฟังนี่แหละ เพราะลุงเกิดมาทันเห็นสระน้ำและต้นจิวใหญ่อยู่ แต่เดี๋ยวนี้ได้ถมบ่อน้ำและตัดต้นจิวไปแล้ว ซึ่งบ่อน้ำก็อยู่ตรงแถวศูนย์พัฒนาหมู่บ้านในปัจจุบัน

คำบอกเล่าของอดีตผู้ใหญ่บ้านท่านนี้ค่อนข้างมีความน่าเชื่อถืออยู่มาก เนื่องจากท่านได้อธิบายถึงหลักฐานซึ่งเป็นต้นกำเนิดของชื่อหมู่บ้านไว้อย่างชัดเจน และก็ยังเคยให้ข้อมูลดังกล่าวนี้แก่ทางราชการด้วย

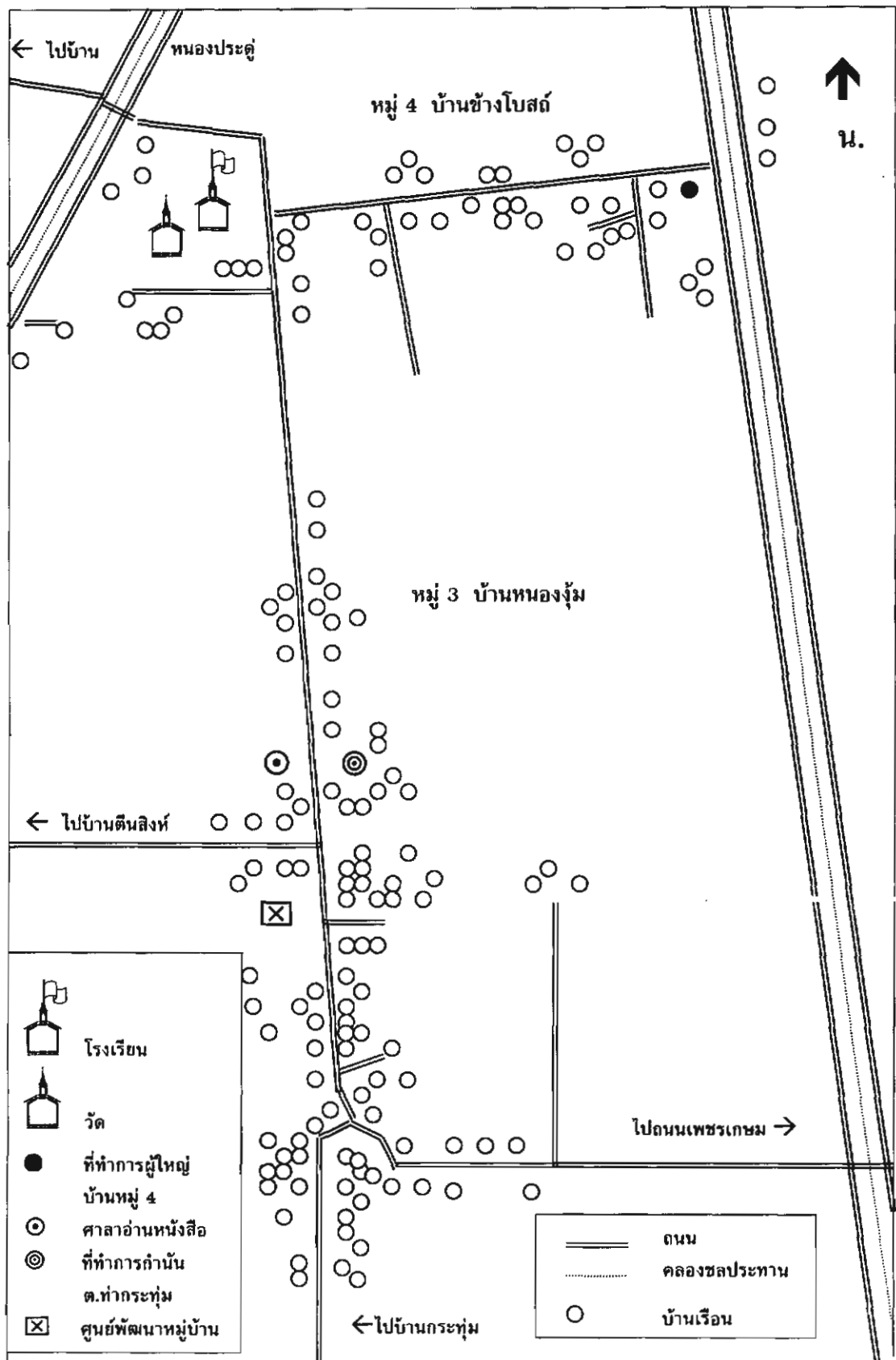
2) ประวัติบ้านข้างโบสถ์

ประมาณ 140 ปีมาแล้ว บ้านข้างโบสถ์แห่งนี้จะมีลักษณะเป็นปารกและทุ่งหญ้า ต่อมา มีพวกของนายกลิ้ง นามไชยา เข้ามาบุกเบิกหมู่บ้านเป็นกลุ่มแรก หลังจากนั้น มีชาวบ้านเรียกชื่อของหมู่บ้านนี้หลายชื่อด้วยกัน บางคนก็เรียกหมู่บ้านนี้ว่า “บ้านหัวเลา” บางคนเรียกว่า “บ้านป่าทึบ” เนื่องจากมีการสร้างบ้านเรือนห่างกันและอยู่อย่างกระจัดกระจายรอบอาณาเขตของหมู่บ้าน ต่อมาทางราชการต้องการให้มีการแบ่งเขตตำบลและหมู่บ้านให้ชัดเจน จึงได้ให้มีการตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ โดยทางปลัดอำเภอเห็นว่าควรให้ตกลงมีชื่อหมู่บ้านเพียงชื่อเดียวและเห็นว่าชื่อ “ป่าทึบ” ไปซ้ำกับ “บ้านป่าทึบ” หมู่ที่ 5 ตำบลท่ากระทุ่ม ไม่สามารถนำมาเป็นชื่อหมู่บ้านได้ ดังนั้นชาวบ้านเห็นว่าที่ตั้งของหมู่บ้านอยู่ข้างโบสถ์จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่ว่า “บ้านข้างโบสถ์”

คนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่พูดภาษาลาวไม่ได้ แต่ก็เป็นคนถิ่นนี้โดยกำเนิดนอกจากนี้ก็มีคนที่อพยพมาตั้งรกรากจากบริเวณใกล้เคียง เช่น ราชบุรี เพชรบุรี เป็นต้น ซึ่งภรรยาอดีตผู้นำหมู่บ้านคนหนึ่งบอกว่า “บ้านนี้พูดลาวไม่ได้ ต้องคนทางบ้านหนองจัมโน้นคนแก่ๆ เขาพูดลาวได้ทั้งนั้น ยายอยู่บ้านนี้มาแต่รุ่นปู่ย่าตายายก็ไม่เห็นว่าอพยพมาจากไหน”

1.1.3 ลักษณะทางกายภาพของชุมชนท่ากระทุ่ม

ชุมชนท่ากระทุ่มซึ่งเป็นที่ตั้งของโรงเรียนวัดสมานกิจประกอบด้วย 2 หมู่บ้าน คือ บ้านหนองจัม และบ้านข้างโบสถ์ อยู่ในตำบลท่ากระทุ่ม อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี โดยมีเขตติดต่อดังแสดงไว้ในภาพที่ 11 และการตั้งบ้านเรือนของชุมชนท่ากระทุ่ม แสดงไว้ในภาพที่ 12

ภาพที่ 12 การตั้งบ้านเรือนของชุมชนท่ากระทุ่ม

จากภาพที่ 11 แสดงว่าชุมชนท่ากระทุ่มมีเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	จรด	บ้านหนองปรือ ตำบลทุ่งลาด และบ้านหนองรัก ตำบลบ่อดิน
ทิศตะวันออก	จรด	บ้านป่าทึบ ตำบลท่ากระทุ่ม
ทิศใต้	จรด	บ้านกระทุ่ม ตำบลท่ากระทุ่ม
ทิศตะวันตก	จรด	บ้านดินสิงห์ ตำบลท่ากระทุ่ม

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบลุ่มและอยู่ในเขตชลประทาน โดยมีคลองส่งน้ำสายหลักผ่าน 2 สาย คือคลองชลประทานที่ 17 ผ่านด้านทิศตะวันออกของบ้านข้างโบสถ์ผ่านไปยังทิศตะวันตกของบ้านบ้านทึบ และคลองชลประทานที่ 18 ผ่านทางด้านทิศตะวันตกของบ้านหนองจุ่มและบ้านข้างโบสถ์ ดังนั้นพื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนนี้จะเป็นแปลงนา ซึ่งเกษตรกรบางคนไม่ทำจัดหญ้าที่ขึ้นตามคันนา แต่ปล่อยให้หญ้าขึ้นสูงเพื่อที่จะนำไปเลี้ยงวัว และบางส่วนทำเป็นแปลงผัก นอกจากนี้มีสวนผลไม้ เช่น ฝรั่ง กระท้อน ชมพู ซึ่งส่วนใหญ่ปลูกอยู่ใกล้กับบริเวณบ้าน จากการสำรวจพื้นที่พบว่าคนในชุมชนที่ทำอาชีพเกษตรกรรมได้รับน้ำที่ผ่านทางคลองส่งน้ำสายเล็กที่ต่อมาจากคลองสายหลัก ซึ่งคลองส่งน้ำดังกล่าวเป็นหัวใจของการทำการเกษตรของคนในชุมชนนี้ ในช่วงประมาณเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์ น้ำในคลองส่งน้ำจะน้อยเนื่องจากชลประทานไม่ปล่อยน้ำในช่วงเวลาดังกล่าว หลังจากเก็บเกี่ยวข้าวนาปีแล้วเกษตรกรจะไถหน้าดินบริเวณแปลงนาและใส่ปุ๋ยบำรุงดินไว้รอน้ำเพื่อทำการเพาะปลูกอีกครั้ง ประมาณปลายเดือนกุมภาพันธ์ เกษตรกรบางคนขุดสระเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้รดน้ำผักในช่วงที่ชลประทานไม่ส่งน้ำมา ดังนั้นเกษตรกรบางส่วนจึงสามารถปลูกผักได้ในช่วงที่ไม่มีน้ำจากคลองชลประทาน แต่มีเกษตรกรบางคนขุดสระตื้นเกินไปทำให้น้ำแห้งก่อนที่น้ำจากคลองชลประทานจะส่งมา จึงไม่มีน้ำไว้สำหรับรดผักปล่อยให้ผักเหี่ยวตายไปทั้งแปลงเลยก็มี

1.1.4 การประกอบอาชีพในชุมชน

คนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยทำนา ทำไร่ ทำสวนผลไม้ ทำสวนผัก และเลี้ยงสัตว์ ส่วนอาชีพที่รองลงมาคือ จักสาน และทำงานโรงงาน คนในชุมชนส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ เช่น คนที่ทำนาก็อาจจะทำอาชีพรับจ้างหลังจากว่างจากการทำนา การทำนาจะทำปีละ 2 ครั้ง โดยอาศัยน้ำจากชลประทาน ผลไม้ที่นิยมปลูกคือ ฝรั่ง ส่วนผักที่ปลูกกันมากคือ มะเขือและถั่วฝักยาว การเลี้ยงสัตว์ที่คนในหมู่บ้านเลี้ยงเป็นรายได้มากที่สุดคือสุกร 2-3 ปีที่ผ่านมา เริ่มมีคนหันมาปลูกผักมากขึ้น เพราะมีตลาดศรีเมืองในจังหวัดราชบุรีเป็นแหล่งรับซื้อผลผลิต ซึ่งการขายผักทำให้ผู้ปลูกมีรายได้ดีกว่าการทำนามาก จึงทำให้ในปัจจุบันนี้มีคนในชุมชนจำนวนไม่น้อยที่หันมาปลูกผักกัน โดยแบ่งพื้นที่นามาทำเป็นแปลงผัก ซึ่งบางคนก็จะปลูกผักตลอดทั้งปี แต่บางคนก็มาปลูกผักหลังทำนาปีเสร็จแล้ว ถึงแม้ว่าการปลูกผักจะทำให้รายได้สูงกว่าการทำนาก็ตาม แต่คนในชุมชนส่วนใหญ่ก็ยังคงทำนาเป็นอาชีพหลักกันอยู่ เนื่องจากค่าใช้จ่ายในการลงทุนปลูกผักค่อนข้างสูง เกษตรกรบางคนที่มีฐานะไม่ดีก็ไม่สามารถทำได้ นอกจากนี้ในหมู่บ้านหนองจุ่มยังมีครัวเรือนที่ประกอบอาชีพหัตถกรรมและที่ทำกันมากคือการสานเข่ง โดยจะมีการผลิตตลอดทั้งปี (กรมการพัฒนาชุมชน, 2544)

ในหมู่บ้านข้างโบสถ์ไม่มีครัวเรือนใดที่ประกอบอาชีพหัตถกรรมเป็นอาชีพหลัก แต่รับจ้างสานแข่งหลังจากที่ว่างจากการทำการเกษตรแล้ว นอกจากนี้ยังมีอาชีพที่คนในชุมชนเริ่มทำกันบ้างแล้วในระยะ 2 ปีที่ผ่านมาคืออาชีพการเลี้ยงวัวเนื้อ

1.1.5 สาธารณูปโภค และการคมนาคมในชุมชน

คนในหมู่บ้านทุกครัวเรือนใช้ประปาหมู่บ้านในการอุปโภค และทุกครัวเรือนมีไฟฟ้าใช้ ภายในหมู่บ้านมีบริการสาธารณะหลายอย่างได้แก่ คลังยาสัตว์ ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน โทรศัพท์สาธารณะ และสนามกีฬาประจำหมู่บ้าน (สนามโรงเรียนวัดสมานกิจ) การคมนาคมนั้นมีถนนลาดยาง ตลอดเส้นทางไปยังอำเภอบางท่อม 1 เส้นทาง ระยะทางประมาณ 11 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 15 นาที โดยมีรถรับจ้างคอยบริการรับ-ส่ง แต่ไม่สม่ำเสมอ

1.1.6 ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมประเพณี

คนในชุมชนมีทั้งคนไทยที่มีเชื้อสายไทย ลาว และเขมร ลักษณะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนจะอยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ ไปมาหาสู่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลักษณะครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย คือแต่งงานแยกครอบครัวแต่ยังคงนิยมปลูกบ้านเรือนอยู่ในบริเวณเดียวกันกับพ่อแม่โดยไม่สร้างรั้วกัน ชุมชนทำกระท่อมไม่มีวัฒนธรรมย่อยที่เป็นวัฒนธรรมเฉพาะของชุมชน มีแต่วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหญ่ อันเป็นประเพณีไทย เช่น วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ วันสำคัญทางพุทธศาสนา ซึ่งมีวัดสมานกิจเป็นศูนย์กลางที่ชาวบ้านมาร่วมกันทำบุญ หรือประกอบกิจกรรมอื่นๆ เพราะเป็นวัดที่เก่าแก่ และชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเจ้าอาวาสเป็นอย่างสูง สำหรับภาษาพูดที่มีคนเฒ่าคนแก่บางคนพูดภาษาลาวกันอยู่ จัดได้ว่าเป็นวัฒนธรรมรอง (Subculture) ของคนบางกลุ่มในชุมชน แต่วัฒนธรรมดังกล่าวก็กำลังจะถูกกลืนหายไป สภาพชุมชนที่มีคนที่อื่นย้ายเข้ามาอยู่เพิ่มขึ้น คนในชุมชนได้ให้ข้อสังเกตถึงการเปลี่ยนแปลงในชุมชนที่เกิดขึ้นว่า “ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ถ้าพิจารณาตามยุคสมัยก็ได้อยู่ แต่ถ้าเทียบกับสมัยก่อนก็ลดลง”

1.1.7 เครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชนทำกระท่อม

ลักษณะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนทำกระท่อมมีลักษณะพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เพราะประชากรส่วนใหญ่จะเป็นเครือญาติกันมาตั้งแต่สมัยรุ่นปู่ย่าตายาย ลักษณะครอบครัวของคนในชุมชนนี้มีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย คือมีคนหลายรุ่นอยู่ในบ้านเดียวกัน ลูกที่แต่งงานไปแล้วยังคงอาศัยอยู่กับพ่อแม่ มีบางครอบครัวที่ลูกแต่งงานกันหมดแล้วแต่สร้างบ้านอยู่ติดกับบ้านของพ่อแม่ หรือในที่ดินของพ่อแม่ซึ่งไม่ไกลจากบ้านเดิมมากนัก

นอกเหนือจากผู้นำอย่างเป็นทางการ เช่นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชุมชนทำกระท่อมยังมีผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ คือ พระครูเล็ก เจ้าอาวาสวัดสมานกิจ ซึ่งเป็นผู้ที่ชาวบ้านและครูโรงเรียนวัดสมานกิจให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างมาก เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนและมีบทบาทต่อชุมชนและโรงเรียน ท่านเจ้าอาวาสให้ความอนุเคราะห์โรงเรียนวัดสมานกิจมาตั้งแต่

เริ่มสร้างโรงเรียน โดยโรงเรียนอยู่ภายใต้การอุปถัมภ์ของวัด ให้ใช้สถานที่ของวัด นอกจากนั้น ท่านยังมอบทุนการศึกษาให้แก่นักเรียนยากจนทุกปี ให้เงินช่วยซื้อวัสดุอุปกรณ์การเรียน การสอน อุปกรณ์กีฬา คอมพิวเตอร์ ทำกิจกรรมพิเศษ โดยจัดตั้งเป็นกองทุนเปิดบัญชีกับทาง ธนาคาร ถ้าทางโรงเรียนมีความจำเป็นต้องใช้จ่ายเงินเพื่อการศึกษา ก็แจ้งให้เจ้าอาวาสทราบ เนื่องจากชื่อบัญชีมีชื่อเจ้าอาวาสเป็นผู้มีอำนาจในการสั่งจ่าย เมื่อทางโรงเรียนสามารถหาเงินได้ จะนำมาใช้คืนให้กับกองทุนเท่าที่สามารถหาได้โดยเจ้าอาวาสไม่ได้เร่งรัด นอกจากนี้ยังส่งผลให้ ผู้ที่มีความเคารพ ศรัทธาในตัวเจ้าอาวาสได้เข้ามาทำบุญโดยให้ทุนสนับสนุนสร้างอาคาร ห้องสมุดติดเครื่องปรับอากาศ บริจาคเครื่องคอมพิวเตอร์ และขนมให้กับเด็กในวันเด็กอีกด้วย เมื่อโรงเรียนขาดเหลืออะไรก็ตาม ผู้บริหารโรงเรียนจะไปขอความช่วยเหลือจากท่านเป็นประจำ ดังจะเห็นได้ว่า ท่านอนุญาตให้โรงเรียนได้ใช้พื้นที่ของวัดเพื่อทำเป็นแปลงสาธิตสำหรับให้เด็ก นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติ ในโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร และได้ ให้อุปกรณ์ เช่น แผ่นไม้กระดาน สำหรับนำมาทำเฟืองปักหลบแดดให้แก่ครูและนักเรียนที่เรียน วิชาดังกล่าว ซึ่งพื้นที่ของวัดแปลงนั้นไม่ใช่พื้นที่ที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ แต่เป็นพื้นที่ที่ทางวัดให้ เกษตรกรเช่าเพื่อปลูกถั่ว ซึ่งวัดมีรายได้จากการให้เช่าที่ แต่ท่านเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มองเห็น ความสำคัญของการศึกษา ท่านจึงได้อนุญาตให้โรงเรียนได้ใช้ประโยชน์

คนในชุมชนมีความสัมพันธ์ต่อกันดุจเครือญาติ พี่พาค้ำค้ำกัน เมื่อชุมชนจัด กิจกรรมจะให้ความร่วมมือกันเป็นอย่างดี โดยส่วนใหญ่จะเป็นกิจกรรมทางศาสนา เช่น วัดสมานกิจ จัดการสอนปริยัติธรรมขึ้น ทำให้มีพระจากวัดต่าง ๆ เข้ามาเรียนในวัดจำนวนมากกว่าปกติ มีความจำเป็นในด้านอาหารสำหรับพระที่มีจำนวนมากขึ้น เมื่อชาวบ้านทราบก็จะผลิตเปลี่ยน กันนำอาหารคาวหวานมาถวายพระสลักกันไปครอบครัพละ 1 อย่าง แบ่งเป็นอาหารคาวบ้าง อาหารหวานบ้าง ครั้งละ 5 ครอบครัพละ นอกจากกิจกรรมทางศาสนา ชุมชนมีการจัดกิจกรรมอื่นๆ เช่น การรณรงค์ต่อต้านยาเสพติดต่อต้านไข้เลือดออก งานวันมะม่วง งานแห่เทียน เป็นต้น ครูในโรงเรียนช่วยจัดดอกไม้ จัดชบวนแห่ ควบคุมเด็กให้ร่วมเดินในชบวนแห่หรือไปช่วยบริการน้ำ โรงเรียนจะให้ความร่วมมือกับชุมชนเป็นอย่างดี เนื่องจากครูส่วนใหญ่ในโรงเรียนวัดสมานกิจ เป็นคนในชุมชนอยู่แล้วจึงมีความสนิทสนมกับคนในชุมชน สำหรับครูที่ไม่ใช่คนในท้องถิ่น แต่ก็ สอนที่โรงเรียนมานานทำให้มีความรู้จึกมักคุ้นกับชุมชนเช่นกัน สำหรับงานต่างๆ ในโรงเรียน ชุมชนทำกระทู้มได้ให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของโรงเรียนเป็นอย่างดีเช่นกัน โดยร่วมเป็น กรรมการการศึกษาของโรงเรียน ร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมของ โรงเรียน เช่น การจัดงานวันเด็ก โรงเรียนจะเชิญกรรมการโรงเรียนมาร่วมปรึกษาหารือในการ จัดงาน ร่วมวางแผนการดำเนินงาน มอบหมายและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบให้กับกรรมการ โรงเรียนและครูในโรงเรียน เมื่อวันงานมาถึงจะมีกรรมการโรงเรียนช่วยหารายได้ให้กับ โรงเรียน โดยขายพวงมาลัยให้กับผู้ปกครองที่เข้ามาให้กำลังใจและแสดงความชื่นชมลูกหลานของตน อย่างเต็มที่ โดยการมอบพวงมาลัยให้กับลูกหลานเป็นจำนวนมาก ซึ่งทำให้โรงเรียนมีรายได้ จากการขายพวงมาลัย บางปีได้เงินมากถึง 40,000 บาท

1.2 บริบทของโรงเรียนวัดสมานกิจ

1.2.1 ที่ตั้งและสภาพทั่วไปของโรงเรียนวัดสมานกิจ

โรงเรียนวัดสมานกิจอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดราชบุรีประมาณ 20 กิโลเมตร จากจังหวัดราชบุรีมาตามถนนเพชรเกษมประมาณ 16 กิโลเมตร และเลี้ยวขวามุ่งสู่จังหวัด เพชรบุรี อีกประมาณ 4 กิโลเมตรจะถึงโรงเรียนวัดสมานกิจ แต่ถ้าหากเดินทางจากอำเภอบางแพ้ว โรงเรียนจะอยู่ห่างจากอำเภอบางแพ้วมาทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือประมาณ 12 กิโลเมตร จากอำเภอบางแพ้วเลี้ยวขวามายังถนนเพชรเกษมประมาณ 8 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวซ้ายจากถนนเพชรเกษมไปอีกประมาณ 4 กิโลเมตรก็จะถึงโรงเรียน

โรงเรียนวัดสมานกิจตั้งอยู่ภายในรั้วเดียวกันกับวัดสมานกิจ โดยมีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 10 ไร่ 2 งาน ซึ่งเมื่อเดินทางเข้ามาภายในประตูวัดก็จะพบสนามฟุตบอลอยู่ด้านหน้า ส่วนทางซ้ายจะเป็นที่ตั้งของโบสถ์ ศาลาวัด และกุฏิ ถัดจากสนามฟุตบอลเข้าไปด้านหลังเป็นที่ตั้งของโรงเรียนวัดสมานกิจ สภาพแวดล้อมภายในโรงเรียนค่อนข้างสงบเพราะอยู่ภายในบริเวณวัด หมู่บ้านที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียนคือ บ้านหนองจุ่ม และบ้านข้างโบสถ์ ดังแสดงในภาพที่ 13

1.2.2 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนวัดสมานกิจ

โรงเรียนวัดสมานกิจเดิมชื่อโรงเรียนประชาบาลตำบลท่ากระทุ่ม 2 เริ่มเปิดสอนเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2482 สถานที่เรียนใช้ศาลาการเปรียญวัดสมานกิจ โดยเปิดสอนตั้งแต่ชั้นเตรียมประถมถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนที่มาเรียนในปีแรกย้ายมาจากโรงเรียนประชาบาลตำบลท่ากระทุ่ม (วัดท่ากระทุ่ม) จำนวนนักเรียน 94 คน จากนั้นในปี พ.ศ. 2501 ครูใหญ่ในขณะนั้นได้ชักชวนให้ประชาชนบริจาคทรัพย์เพื่อสร้างอาคารเรียน จึงได้ย้ายที่เรียนจากศาลาการเปรียญวัดสมานกิจมาเรียนในอาคารที่สร้างใหม่ ต่อมาในปี พ.ศ. 2517 พระครูเล็กเจ้าอาวาสวัดสมานกิจได้ประชุมคณะกรรมการศึกษามิติดขยายการศึกษาถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 และได้ต่อเติมอาคารเรียนเพิ่มอีก 3 ห้องเรียน และต่อเติมสร้อยนามของโรงเรียนเป็นโรงเรียนวัดสมานกิจผดุงมิตตรูปถัมภ์ ในปีการศึกษา 2522 ทางโรงเรียนวัดสมานกิจได้เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษาเพิ่มอีก 1 ห้องเรียน จากนั้นโรงเรียนก็ได้มีการปรับปรุงและต่อเติมอาคารมาเป็นระยะๆ จนในปี พ.ศ. 2532 โรงเรียนได้งบประมาณสร้างถังน้ำฝนและเรือนเพาะชำจากทางราชการ และในปี พ.ศ. 2538 พระครูเล็กเจ้าอาวาสวัดสมานกิจและผู้แทนจากบริษัทของเอกชน ได้บริจาคงบประมาณเพื่อสร้างห้องสมุดโรงเรียนขึ้น และตั้งชื่อว่า “บ้านสานความฝัน” โดยเปิดสอนตั้งแต่ พ.ศ. 2482 เป็นต้นมาจนกระทั่งถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2546) รวมระยะเวลา 64 ปี โรงเรียนวัดสมานกิจมีผู้ดำรงตำแหน่งผู้บริหารรวมทั้งสิ้น 12 คน ซึ่งผู้บริหารคนปัจจุบันคือนายไพรัช เจริญเนตร โรงเรียนวัดสมานกิจมีคำขวัญของโรงเรียนว่า “สามัคคี มีวินัย ใฝ่คุณธรรม วิชาการล้ำเลิศ เป็นผู้นำกีฬา พัฒนาชุมชน” โรงเรียนวัดสมานกิจเคยมีชื่อเสียงเด่นในด้านกีฬาวอลเลย์บอล ในพ.ศ. 2536 โรงเรียนได้ถ้วยพระราชทานของสมเด็จพระ

พระเทพรัตนราชสุตาฯ ในรุ่นอายุ 12 ปี และได้ไปทำการแข่งขันกระชับมิตรที่ประเทศฟิลิปปินส์ หลังจากนั้นได้นำศิษย์เก่าและศิษย์ปัจจุบันมารวมกันทำการแข่งขัน ได้รับรางวัลชนะเลิศเป็นแชมป์แห่งประเทศไทยในรุ่นอายุ 14 ปี นอกเหนือจากด้านกีฬาแล้วโรงเรียนยังได้จัดทำโครงการข้าวซ้อมมือโดยร่วมกับเกษตรอำเภopakทองขึ้นในปีการศึกษา 2541 เพื่อฝึกอาชีพให้กับนักเรียนเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนและขาดแคลนทุนทรัพย์ในการศึกษา และแก้ไขปัญหา นักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการและขาดแคลนอาหารกลางวันโดยทำข้าวซ้อมมือส่งโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนและจำหน่ายให้กับประชาชนทั่วไป ซึ่งโครงการนี้ได้รับความสนใจจากประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก ทำให้โรงเรียนวัดสมานกิจเป็นที่รู้จักของคนในจังหวัด

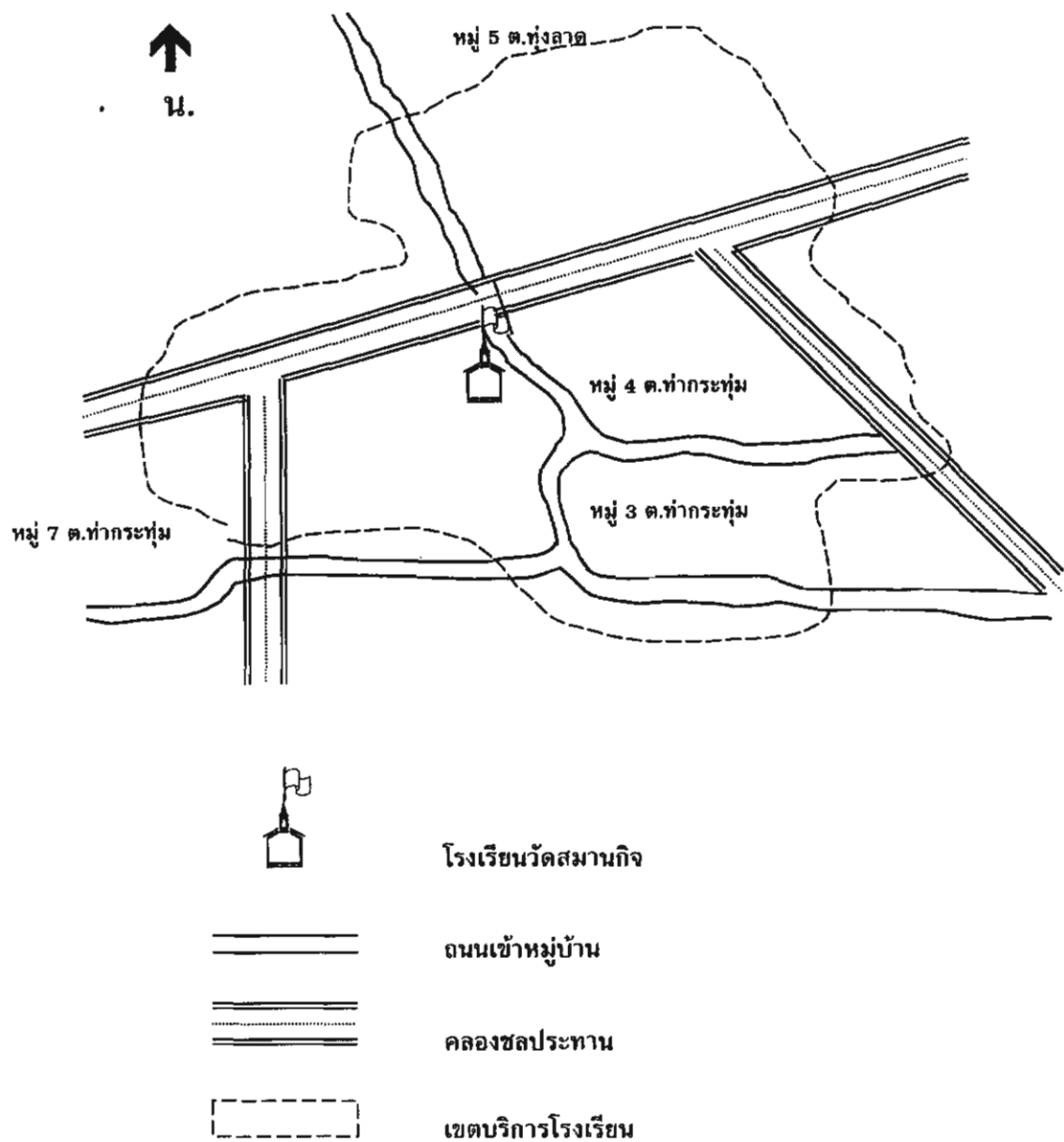
1.2.3 ข้อมูลปัจจุบันของโรงเรียนวัดสมานกิจ

นักเรียนที่มาเรียนที่โรงเรียนวัดสมานกิจแห่งนี้ ส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่มาจาก หมู่ 3 บ้านหนองจุ่มและหมู่ 4 บ้านข้างโบสถ์ ตำบลท่ากระทุ่ม ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียน และมีนักเรียนบางส่วนที่มาจากหมู่ 1 และ หมู่ 5 ตำบลทุ่งลาด หมู่ 2 ตำบลบ่อดิน และหมู่ 7 บ้านดินสิงห์ ตำบลท่ากระทุ่มมาเรียนที่นี่ด้วย ในปีการศึกษา 2544 และปีการศึกษา 2545 โรงเรียนเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 8 ห้อง มีนักเรียนรวม 144 คน และ 149 คน ตามลำดับ

บุคลากรในโรงเรียนทั้งหมดมี 11 คน ผู้บริหารชาย 1 คน ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ ครูชายจำนวน 3 คน ครูหญิง 6 คน สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 8 คน อนุปริญญา จำนวน 1 คน และต่ำกว่าอนุปริญญาจำนวน 1 คน นอกจากนี้ยังมีนักการภารโรงอีก 1 คน ครูที่เป็นคนท้องถิ่น และมีที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนท่ากระทุ่มมีจำนวน 6 คน ส่วนผู้บริหาร และครูอีก 3 คนเป็นคนในพื้นที่ใกล้เคียง โดย 2 คนพักในตัวเมืองราชบุรี ส่วนอีก 2 คน พักอยู่ในตัวอำเภopakทอง

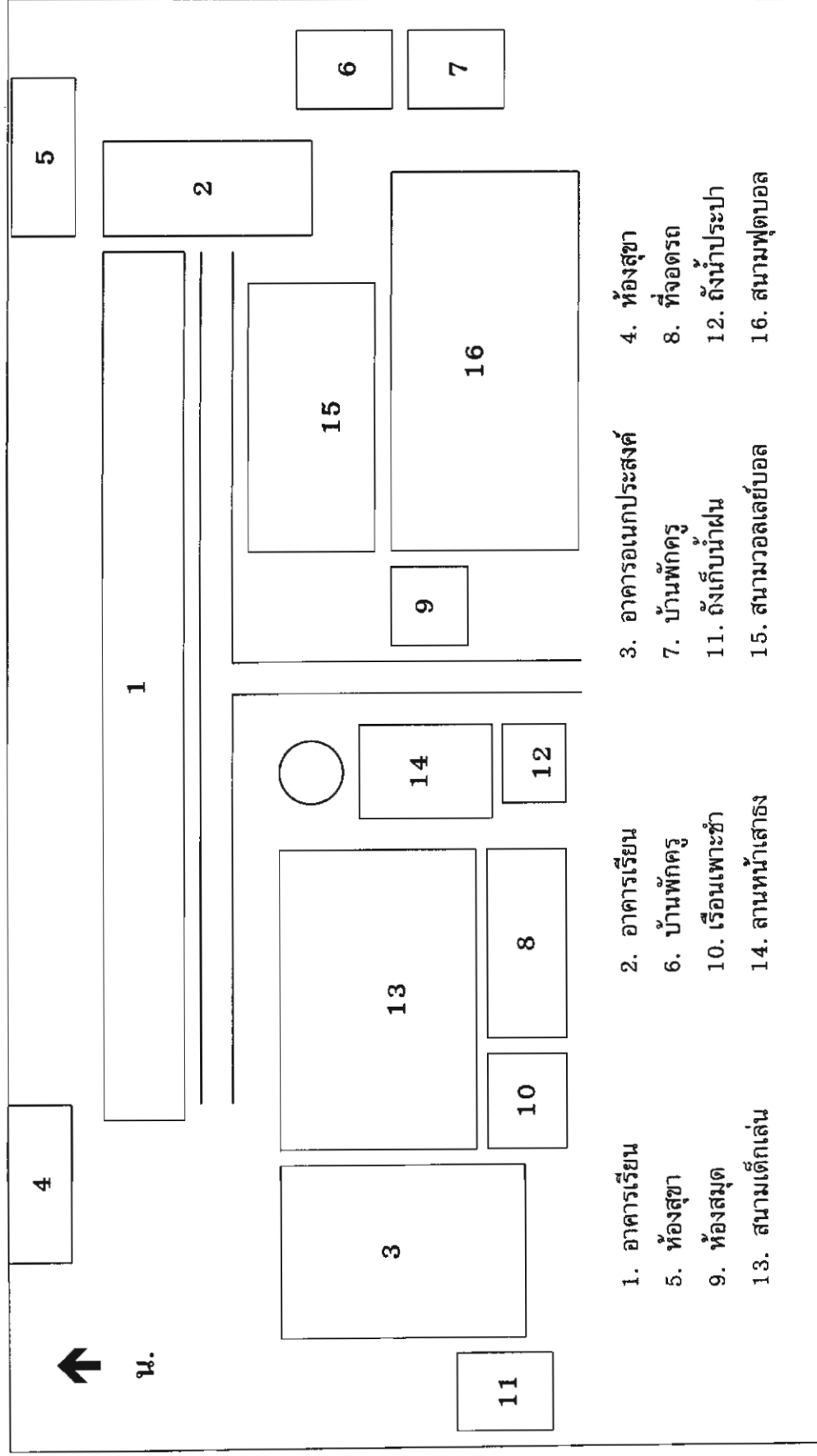
การเปิดโอกาสให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับทางโรงเรียนอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ในปีการศึกษา 2544 โรงเรียนดำเนินการขอแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ซึ่งประกอบด้วยบุคคล 6 กลุ่ม จำนวน 15 คน ได้แก่ ผู้แทนศิษย์เก่า 2 คน ผู้แทนผู้ปกครอง 2 คน ผู้แทนองค์กรชุมชน 2 คน ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 4 คน และผู้แทนครู 3 คน ก่อนหน้าที่จะมีโครงการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องเกษตรผสมผสานครบวงจร คนในชุมชนมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในลักษณะของการช่วยเหลือด้านเงินทอง และช่วยเหลือด้านแรงงานเป็นส่วนใหญ่

โรงเรียนวัดสมานกิจมีอาคารเรียนถาวร 2 หลัง โดยแบ่งเป็นอาคาร 1 มี 8 ห้องเรียน และอาคาร 2 มี 2 ห้องเรียน อาคารอเนกประสงค์ 1 หลัง บ้านพักครู 2 หลัง ส้วมครูและนักเรียน 2 หลัง และอาคารห้องสมุดอีก 1 หลัง ดังแสดงไว้ในภาพที่ 14

ภาพที่ 13 เขตบริการของโรงเรียนวัดสมานกิจ

ที่มา: โรงเรียนวัดสมานกิจ, 2544: 6

ภาพที่ 14 แผนผังบริเวณโรงเรียนวัดสมานกิจ

ที่มา: โรงเรียนวัดสมานกิจ, 2544: 4

1.2.4 การบริหารและโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนวัดสมานกิจ

โรงเรียนวัดสมานกิจ มีโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนตามที่สำนักงาน การประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด โดยมีอาจารย์ใหญ่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน สำหรับการ บริหารจัดการภายในโรงเรียนแบ่งการบริหารออกเป็น 6 งานคือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการการเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานสัมพันธ์ชุมชน การบริหารงานทั้ง 6 งาน มีผู้รับผิดชอบ ซึ่งผู้บริหารมอบหมายภาระความรับผิดชอบโดย พิจารณาตามความสามารถของแต่ละบุคคล การบริหารงานของโรงเรียนวัดสมานกิจ นอกจาก ประกอบด้วยบุคลากรในโรงเรียนแล้ว ยังมีกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและเจ้าอาวาส วัดสมานกิจเป็นผู้ให้คำปรึกษาและสนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน มีสภานักเรียนเป็น ผู้ร่วมให้ความคิดเห็น และมีนักการภารโรงเป็นฝ่ายปฏิบัติงาน ดังแสดงไว้ในภาพที่ 15 การบริหารงาน 6 งานมีลักษณะดังนี้

1) งานวิชาการ เป็นงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ดำเนินการจัดหาสื่อการเรียนการสอน สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอน และการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน ผู้รับผิดชอบคือ อาจารย์ประไพ สมายดี และอาจารย์นวลจันทร์ โคตรแพ

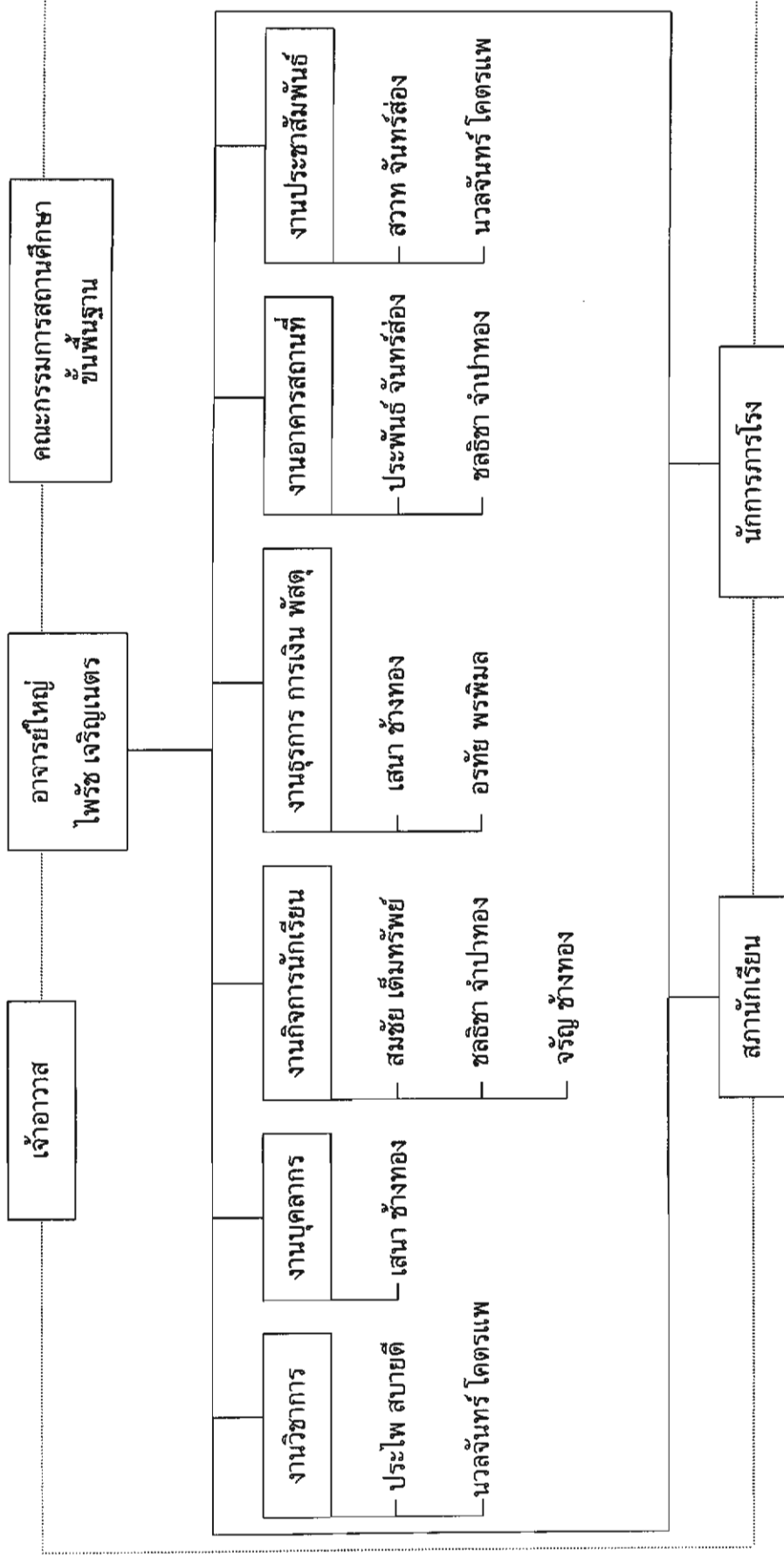
2) งานบุคลากร เป็นงานเกี่ยวกับการจัดการด้านบุคลากรของครูอาจารย์ให้ ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาบุคลากร การบำรุงรักษา การจัดสวัสดิการ การลงโทษ และการดำเนินการทางวินัยแก่บุคคล ผู้รับผิดชอบคือ อาจารย์เสนา ช้างทอง

3) งานกิจการนักเรียน เป็นงานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน ได้แก่ กิจกรรมสหกรณ์ อนามัยโรงเรียน ปัจฉินิเทศ ส่งเสริมประชาธิปไตย ข้าวซ้อมมือ เป็นต้น ผู้รับผิดชอบคือ อาจารย์สมชัย เต็มทรัพย์ อาจารย์ชลธิชา จำปาทอง และอาจารย์ จรรย์ ช้างทอง

4) งานธุรการ การเงิน และพัสดุ เป็นงานเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานธุรการ งานการเงิน งานพัสดุครุภัณฑ์ของโรงเรียน โดยดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบของ ทางราชการ ผู้รับผิดชอบคือ อาจารย์เสนา ช้างทอง อาจารย์อรทัย พรพิมล

5) งานอาคารสถานที่ เป็นงานเกี่ยวกับการใช้ การบำรุงรักษา การปรับปรุง ซ่อมแซมอาคารเรียน ห้องเรียน และบริเวณโรงเรียน ผู้รับผิดชอบคือ อาจารย์ประพันธ์ จันทรส่อง และอาจารย์ชลธิชา จำปาทอง

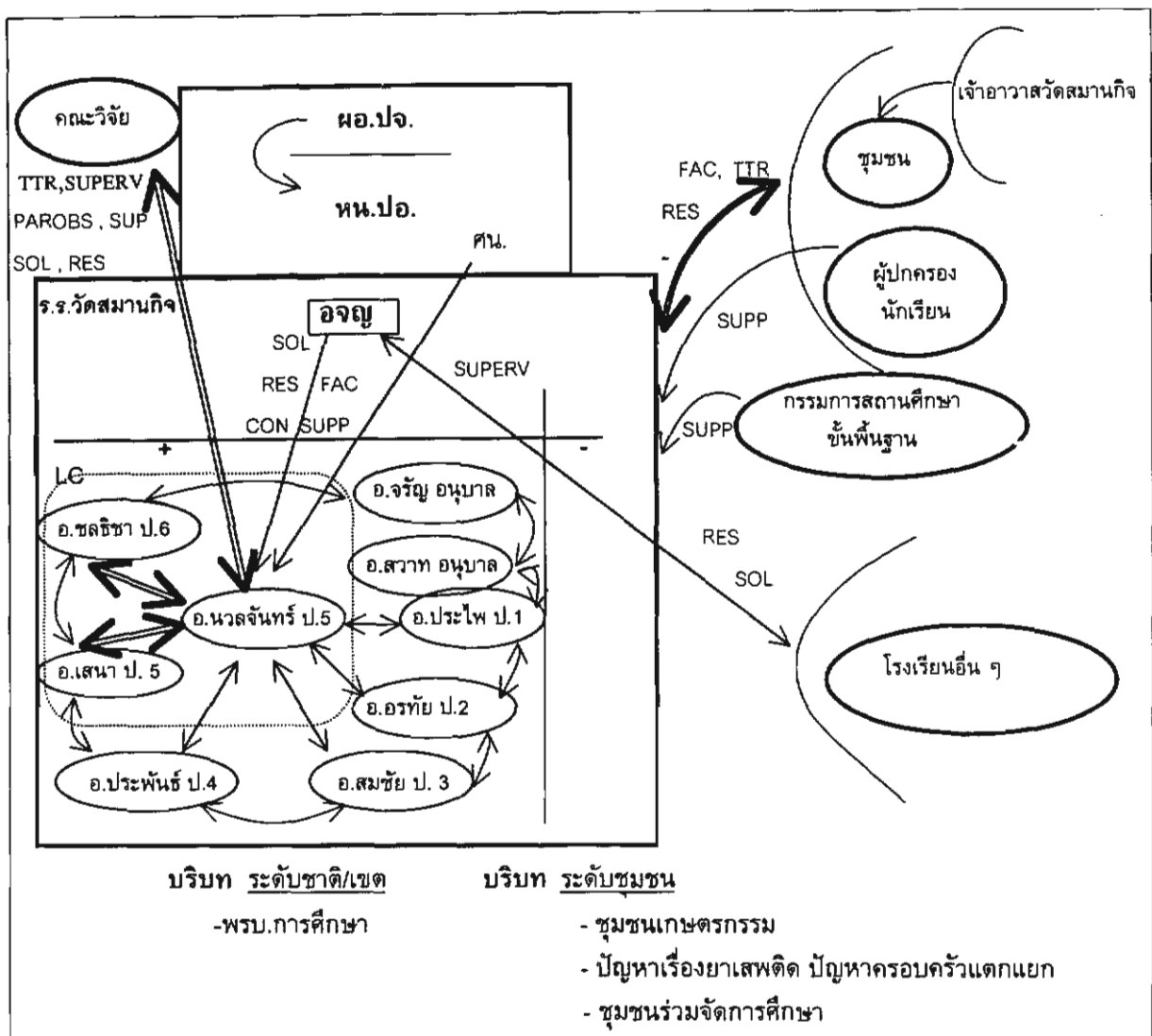
6) งานสัมพันธ์ชุมชน เป็นงานเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของ โรงเรียนให้กับชุมชน และเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ผู้รับผิดชอบคือ อาจารย์สวาท จันทรส่อง

ภาพที่ 15 แผนผังการบริหารโรงเรียนวัดสมานกิจ

ที่มา: โรงเรียนวัดสมานกิจ, 2544: 5

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนวัดสมานกิจกับชุมชนท่ากระทุ่ม

ภาพที่ 16 แผนภูมิบริบทชุมชนท่ากระทุ่มแสดงความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมช่วยเหลือการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สัญลักษณ์ :

- ความสัมพันธ์ของการช่วยเหลือและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
- การได้รับความช่วยเหลือ TTR = Teaching ,training SUPERV = Supervise
 - ↔ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน SOL = Solution – giving PAROBS = Participant
 - ⇒ การได้รับความช่วยเหลือมาก RES = Resource – Adding Observation
 - ⇔ การช่วยเหลือมากซึ่งกันและกัน CON = Controlling
 - + - ความสัมพันธ์ ,เจตคติต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน SUPP= Supporting , Encouraging
 - FAC = Facilitating , Process-helping

จากภาพที่ 16 แผนภูมิบริบทแสดงความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมช่วยเหลือ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น ได้สะท้อนให้เห็นว่าในบริบทใหญ่คือบริบทระดับชาตินั้น พระราชบัญญัติการศึกษาได้ระบุให้ชุมชนและโรงเรียนร่วมกันพัฒนาและจัดการเรียนการสอนให้ มีความสอดคล้องกับท้องถิ่น ในบริบทของระดับจังหวัดและระดับอำเภอ ผู้อำนวยการ การประถมศึกษาจังหวัดราชบุรี และหัวหน้าการประถมศึกษาอำเภอปากท่อ ได้ตระหนักถึง ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จึงได้สนับสนุนและมีส่วนร่วมในการดำเนินการ พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นตั้งแต่เริ่มศึกษาศักยภาพและความต้องการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น และการนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ ในช่วงของการจัดเตรียมบุคลากร ให้ใช้ห้องประชุมของสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย เพื่อฝึกอบรม ผู้บริหาร ครู และศึกษานิเทศก์เกี่ยวกับการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การสอนแบบบูรณาการ และการประเมินตามสภาพจริง

ในบริบทของชุมชนระดับท้องถิ่นพบว่า ชุมชนนี้เป็นชุมชนเกษตรกรรม แต่ปัญหาสำคัญของชุมชนนี้คือเรื่องยาเสพติด ซึ่งผลที่ตามมาคือก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวแตกแยก เพราะบิดา หรือมารดาหรือทั้งสองคนถูกจับเพราะขายยาเสพติด ดังจะเห็นได้ว่ามีนักเรียนจำนวนเกือบ ครึ่งห้องที่ต้องอาศัยอยู่กับญาติเนื่องจากบิดามารดาถูกจับอยู่ในที่คุมขังหรือไปทำงานที่อื่น

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนวัดสมานกิจอยู่ในสภาพที่ดีมาก เมื่อมีกิจกรรม อะไรก็ตาม ครูทุกคนในโรงเรียนจะร่วมมือกันและช่วยกันทำงานอย่างแข็งขัน ครูในโรงเรียน อยู่กันอย่างพี่น้อง มีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันปฏิบัติงาน ถึงแม้ว่าในบางครั้งจะมีความเห็น ที่ขัดแย้งกัน ก็จะพูดคุยกันด้วยเหตุและผล ผู้บริหารโรงเรียนสนับสนุนการทำงานของครูทุกคน และมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับครูทุกคนในโรงเรียน ดังจะเห็นได้จากคำให้สัมภาษณ์ของ ผู้บริหารโรงเรียนว่า “ถ้าลูกน้องเสนออะไรมาจะไม่ขัด เพียงแต่จะถามว่าทำอะไร ได้ประโยชน์ อะไร จะสนับสนุนหาเงินมาให้ และคิดว่าจะหาเงินจากไหนแต่จะไม่จับเงินเอง” ในบางครั้ง ที่ผู้บริหารติดราชการอื่นนอกโรงเรียน ครูทุกคนก็ยังคงปฏิบัติงานได้ตามปกติโดยไม่ต้องให้ ผู้บริหารมาคอยควบคุมการปฏิบัติงานอยู่ตลอดเวลา

โรงเรียนและชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เมื่อชุมชน มีการจัดกิจกรรมต่างๆ โรงเรียนก็จะให้ความร่วมมือกับชุมชนเป็นอย่างดี และในขณะเดียวกัน ชุมชนก็ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ที่โรงเรียนจัดตั้งได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น แต่อย่างไร ก็ตามความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนมีปัญหาอยู่บ้างเล็กน้อย เนื่องจากคนในชุมชน มีความเห็นว่าผู้บริหารน่าจะลงไปพบปะประชาชนในพื้นที่บ้าง เพื่อที่คนในชุมชนจะได้ให้ ความร่วมมือกับโรงเรียนมากกว่าที่เป็นอยู่ ดังที่ผู้นำชุมชนคนหนึ่งกล่าวว่า

...ความเข้าใจกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนที่นี้ก็ดีอยู่แล้วนะ แต่ก็ยังมีบางที่ยังไม่เข้าใจกัน คือถ้าให้ชุมชนเข้าใจโรงเรียนมากกว่านี้ทางโรงเรียนต้องไปหาชุมชนเยอะกว่านี้ แถบนี้ เวลาทีมงานของชาวบ้านผู้บริหารไม่ค่อยไปร่วมงาน ทำให้ไม่ผูกพันกันเท่าไร...

นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่ชาวบ้านบางกลุ่มไม่ถูกกับครูคนหนึ่งในโรงเรียน ซึ่งปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ก็ไม่ใช่สาเหตุใหญ่ที่ทำให้ชุมชนไม่เข้าร่วมมือกับทางโรงเรียน เพราะปัญหาดังกล่าวเกิดจากข้อขัดแย้งด้วยเรื่องส่วนตัวไม่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

วัดและโรงเรียนมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี เนื่องจากชุมชนท่ากระทุ่มมีเจ้าอาวาสวัดสมานกิจซึ่งเป็นพี่เขยพี่น้า และเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชน และท่านเป็นผู้ที่มองเห็นความสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้ว่าท่านสนับสนุนการจัดการศึกษาของโรงเรียนวัดสมานกิจตลอดมาในทุกด้าน ซึ่งเจ้าอาวาสได้เล่าให้คณะผู้วิจัยฟังว่า

...ที่ผ่านมามหาหลวงพ่อก็ช่วยโรงเรียนเขาเป็นประจำ ใส่ตั้งแต่งงานวันเด็ก อาตมาจะให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน ซึ่งก็แล้วแต่ครูเขาจะส่งมาว่าจะให้คนละเท่าไร.. อย่างอุปการณพวกคอมพิวเตอร์นี่ก็ให้ แล้วแต่ครูเขาจะขอมา บางทีก็ขอเครื่องกีฬาเครื่องพาเหรดอะไรอย่างนี้เป็นส่วนมาก พอถึงวันเด็กก็ให้ขนมแต่ปีนี้มีงบไม่มากก็เลยให้พัดลมตั้งโต๊ะไปเป็นของรางวัล.. ถ้าครูเขาต้องการอะไร อาตมาก็ให้ทุกเรื่องนั่นแหละ ถ้าเขาบอกอาตมา อาตมาก็เซ็นเบิกจ่ายเอาเงินมูลนิธิออกมาให้..

ในบางครั้งเวลาที่โรงเรียนมีงาน หรือกิจกรรมอะไรก็ตามที่ต้องมีการต้อนรับเลี้ยงอาหารเครื่องดื่ม แก่บุคคลที่มาเยี่ยมเยือนที่โรงเรียน ทางโรงเรียนก็จะไปยืมจานชาม แก้วน้ำ รวมทั้งเครื่องใช้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องมาจากวัด ซึ่งบางครั้งข้าวของเครื่องใช้ที่ยืมมานี้ก็มีการแตกหัก ชำรุดเสียหาย เมื่อนำไปคืนที่วัดไม่ครบเจ้าอาวาสท่านก็ไม่ได้ว่าอะไร ดังที่ท่านบอกว่า

...ของไม่คืน ทางวัดก็เฉยๆ เพราะอาตมาถือคติว่า ถ้าเจ้าอาวาสกับครูใหญ่ไม่ถูกกัน หรือถ้าเจ้าอาวาสเห็นแก่ตัวครูใหญ่เห็นแก่ตัวก็จะมีเรื่องราวทะเลาะกันตลอด แต่ที่นี้เราไม่เคย ไม่อยากมีเรื่องขัดแย้งกัน และอาตมาก็ถือคติว่า ใครมีหน้าที่สอนก็สอนเรามีหน้าที่ช่วยได้เราก็ช่วย อีกอย่างเราถือว่าลูกหลานเอาไป ลูกหลานเรากิน...

ครูกับคนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดี เนื่องจากครูโรงเรียนวัดสมานกิจส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่บ้านหนองจุ่มและบ้านข้างโบสถ์ โดยได้ปลูกสร้างบ้านเรือนอยู่ในชุมชนใกล้ๆ กับโรงเรียน ซึ่งครูบางคนเป็นคนท้องถิ่นโดยกำเนิด บางคนมาอยู่เพราะแต่งงานกับคนในท้องถิ่น ทำให้ครูมีความรู้จักคุ้นเคยกับคนในชุมชนเป็นอย่างดี อีกทั้งครูในโรงเรียนนี้ไม่มีการโยกย้ายบุคลากรบ่อยนัก จึงมีผู้ปกครองของเด็กนักเรียนหลายคนเคยเป็นลูกศิษย์ของครูในโรงเรียนนี้มาก่อน สำหรับครูที่ไม่ใช่คนท้องถิ่นหรือเพิ่งย้ายมาอยู่ไม่นานนัก (ไม่ถึง 10 ปี) ได้ให้ความสนิทสนมคุ้นเคยกับคนในชุมชนเช่นเดียวกับครูที่อยู่ในพื้นที่ เพราะครูเหล่านี้บางครั้งไปเยี่ยมเยียนพบปะพูดคุยกับผู้ปกครองของนักเรียนถึงที่บ้านในช่วงเวลาหลังเลิกเรียน บางครั้งก็หาโอกาสพูดคุยกับผู้ปกครองที่มารับลูกกลับบ้านตอนเย็น จากการที่คณะผู้วิจัยได้เข้าไปในพื้นที่ได้เห็นว่าหลายครั้งที่ครูกับผู้ปกครองของนักเรียนพูดคุยอย่างเป็นกันเอง พอครูเห็นหน้าคนในชุมชนเข้ามารับลูกหลานในโรงเรียน ครูก็จะบอกได้ว่าเป็นผู้ปกครองของนักเรียนคนใด และครูยังรู้ข้อมูลส่วนตัวของนักเรียนจากการรู้จักพูดคุยกับผู้ปกครอง เช่น รู้ว่านักเรียน

มีพี่น้องกี่คน ใครเป็นบิดามารดา ใครที่อาศัยอยู่กับญาติ คนไหนมีปัญหาทางครอบครัว เป็นต้น และหลายครั้งที่คณะผู้วิจัยเห็นนักเรียนนำพืชผักสวนครัว เช่น แตงกวา มะเขือ มะระ ที่ผู้ปกครองปลูกมาฝากให้ครูประจำชั้น ซึ่งครูที่เด็กนำของมาให้นี้จะเป็นคนนอกพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะครูที่อยู่ในพื้นที่จะทำนาปลูกผักหรือมีสวนผลไม้ไว้สำหรับรับประทานและขายอยู่แล้ว

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นคนในชุมชนอีกกลุ่มหนึ่งที่ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเป็นอย่างดี โดยมาเข้าร่วมประชุมที่โรงเรียน และช่วยบริจาคเงิน ซึ่งกรรมการท่านหนึ่งกล่าวว่า “ที่ผ่านมาก็ไม่มีอะไร ก็ไปประชุมปรึกษาหารือกัน ในการจัดงานต่างๆ ของโรงเรียน” ส่วนกรรมการอีกท่านก็ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเข้ามาร่วมมือกับทางโรงเรียนว่า

...การประชุมนี้ ผมจะไปเข้าร่วมบ่อย ถ้ามีใบเชิญมาก็จะไปร่วมทุกครั้ง อย่างครั้งหลังนี้ ก็ไปประชุมกันเรื่องเกี่ยวกับด้านการเงินที่โรงเรียนใช้จากกองทุนของโรงเรียน และการที่โรงเรียนและชุมชนร่วมมือกัน มันจะเป็นผลดีกับเด็ก อย่างที่ผมได้ไปช่วยบริจาคเงินให้แก่โรงเรียน ทางโรงเรียนก็จะได้นำไปซื้อของมาสอนเด็ก จะได้ทำให้เด็กรู้อะไรต่างๆ ได้มากขึ้น...

เหตุการณ์ที่ทำให้เห็นว่าชุมชนและโรงเรียนแห่งนี้มีความสัมพันธ์กันเป็นอย่างดีคือกิจกรรมงานวันเด็กที่โรงเรียนจัดขึ้นทุกปี ซึ่งนอกจากจะมีกิจกรรมให้เด็กได้สนุกสนานในช่วงเวลากลางวันแล้ว โรงเรียนได้จัดให้มีการแสดงของเด็กนักเรียนขึ้นในช่วงกลางคืนอีกด้วย โดยมี การขายพวงมาลัยเพื่อนำไปคล้องคอเด็กนักเรียนและนำเงินรายได้เข้าโรงเรียน ในวันนี้ผู้นำชุมชน คณะกรรมการโรงเรียน ก็จะมาช่วยขายพวงมาลัยและคอยเก็บรวบรวมเงินที่ได้จากการขายพวงมาลัยให้แก่โรงเรียน ซึ่งครูในโรงเรียนคนหนึ่งกล่าวว่า “..การที่เราไว้วางใจให้ชุมชน เข้ามารับผิดชอบเรื่องสำคัญๆ จะทำให้เขารู้ว่าโรงเรียนให้เกียรติเขา ให้ความไว้วางใจเขา จะทำให้เขาร่วมงานกับทางโรงเรียนได้ดีขึ้น...”

กรรมการหลายท่านได้มีบทบาทในการจัดกิจกรรมวันเด็กอยู่ไม่น้อย ดังที่กรรมการท่านหนึ่งกล่าวว่า “...อย่างงานวันเด็กนี้ก็จะไปช่วยขายพวงมาลัย ไปหิ้วพวงมาลัยกลับจากเวทีมั่ง บริจาคตั้งค์มั่ง ถ้ามีเยอะก็ให้เยอะ บางปีมีน้อยก็ให้น้อย...” กรรมการอีกท่านก็กล่าวว่า “...ที่ผ่านมาก็จะไปประชุมปรึกษาหารือ อย่างโครงการงานวันเด็กมั่งแล้วพอวันเด็กก็เอาของไปช่วยโรงเรียนเขา ฝรั่งมั่ง ชมพู่มั่ง ทุกปีเลย...” สำหรับผู้ปกครองของนักเรียนนั้น ได้มาร่วมงานกันอย่างมากมาย โดยพากันมาซื้อพวงมาลัยคล้องคอบุตรหลานที่แสดงบนเวที มีผู้ปกครองบางคนที่ไม่ว่างในเวลากลางวันเพราะทำงานในโรงงานบ้าง ไปค้าขายบ้าง ต้องไปทำงานแต่เช้า และกลับถึงบ้านก็เย็นมาก จึงไม่ค่อยได้มาร่วมกิจกรรมของโรงเรียนมากนัก แต่ในงานวันเด็กในช่วงกลางคืนผู้ปกครองเหล่านี้ได้มีโอกาสมาร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น ซึ่งผู้ปกครองท่านหนึ่งกล่าวว่า

...งานวันเด็กนี้พลาดไม่ได้ ไปประจำ อย่างพ่อของสัน (พ่อเด็กนักเรียนชั้นป.5) นั้นเขาไม่ค่อยได้ร่วมอะไรกับทางโรงเรียนหรอก แต่ปีนี้พ่อถึงวันเด็กนะเขาก็ไปร่วมอยากไปดูลูกเขาแสดง วันนั้นสันมันดันเก่งพ่อเขาถูกใจ เลยควักตังค์ซื้อพวงมาลัยไปคล้องลูกเขาถึงหน้าเวที...

กิจกรรมงานวันเด็กถือได้ว่าเป็นงานใหญ่ที่โรงเรียนจัดเป็นประจำทุกปี นอกจากจะเป็นการจัดงานเพื่อหารายได้เข้าโรงเรียนแล้ว ยังเป็นการประชาสัมพันธ์ให้คนในชุมชนที่มาร่วมงานได้รับทราบความเคลื่อนไหวในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน โดยครูที่ทำหน้าที่พิธีกรของงานจะคอยบอกกล่าวและชี้แจงถึงกิจกรรมที่โรงเรียนกำลังดำเนินการอยู่ และมอบรางวัลให้นักเรียนที่สร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียน คั่นระหว่างการแสดงของเด็กนักเรียนชั้นต่างๆ อีกด้วย สำหรับของรางวัลที่นำมามอบให้นักเรียนนั้นคณะครูในโรงเรียน ผู้นำชุมชน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นผู้จัดหามาเป็นรางวัล โดยทางโรงเรียนเขียนรายชื่อบุคคลที่นำของมาบริจาคไว้ที่ป้ายซึ่งตั้งอยู่หน้าเวที

โรงเรียนวัดสมานกิจมีความสัมพันธ์อย่างดีกับโรงเรียนอื่นๆ ในกลุ่มเดียวกัน ดังจะเห็นได้ว่า ครูจากโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงกันและเป็นผู้ที่มีความรู้อย่างดีในเรื่องสารชีวภาพ ได้มาช่วยเป็นวิทยากรให้นักเรียนในเรื่องการใช้สารชีวภาพ นอกจากนั้นครูและผู้บริหารจากโรงเรียนที่อยู่ในกลุ่มเดียวกัน ยังได้มาร่วมชมนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียนที่นักเรียนจัดในช่วงปลายภาคเรียนอีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าโรงเรียน ชุมชน และวัด มีความสัมพันธ์ที่ต่อกัน ไม่มีความขัดแย้งรุนแรงอันที่จะส่งผลทำให้ไม่สามารถทำงานร่วมกันได้ แม้ว่าคนในชุมชนบางคนมีความขัดแย้งกับครูบางคน หรือคนในชุมชนบางคนไม่เข้าใจการทำงานของผู้บริหารในลักษณะของการกระจายงาน จึงมีความคาดหวังว่าผู้บริหารควรจะไปร่วมงานของคนในชุมชนด้วยตนเอง เช่น งานบวช งานแต่งงาน หรืองานศพ แต่อย่างไรก็ตามยังมีครูในโรงเรียนทั้งที่เป็นคนในพื้นที่หรือนอกพื้นที่คอยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนเสมอมา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการประชาสัมพันธ์กิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนให้ชุมชนทราบ การพบปะสนทนากับคนในชุมชน และการร่วมกิจกรรมของชุมชน ซึ่งวิธีการดังกล่าวเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

2. บริบทของชุมชนนาโคและโรงเรียนบ้านนาโคบน

2.1 บริบทของชุมชนนาโค

2.1.1 ที่ตั้งและสภาพทั่วไปของชุมชนนาโค

ชุมชนนาโค ตั้งอยู่ที่กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 85 กิโลเมตร กิ่งอำเภอบ้านคาอยู่ในพื้นที่ตามแนวตะเข็บชายแดนประเทศไทย และประเทศเมียนมาร์ โดยมีพื้นที่ติดต่อกับเขตพื้นที่อื่น ๆ ดังนี้ (ดังแสดงในภาพที่ 17)

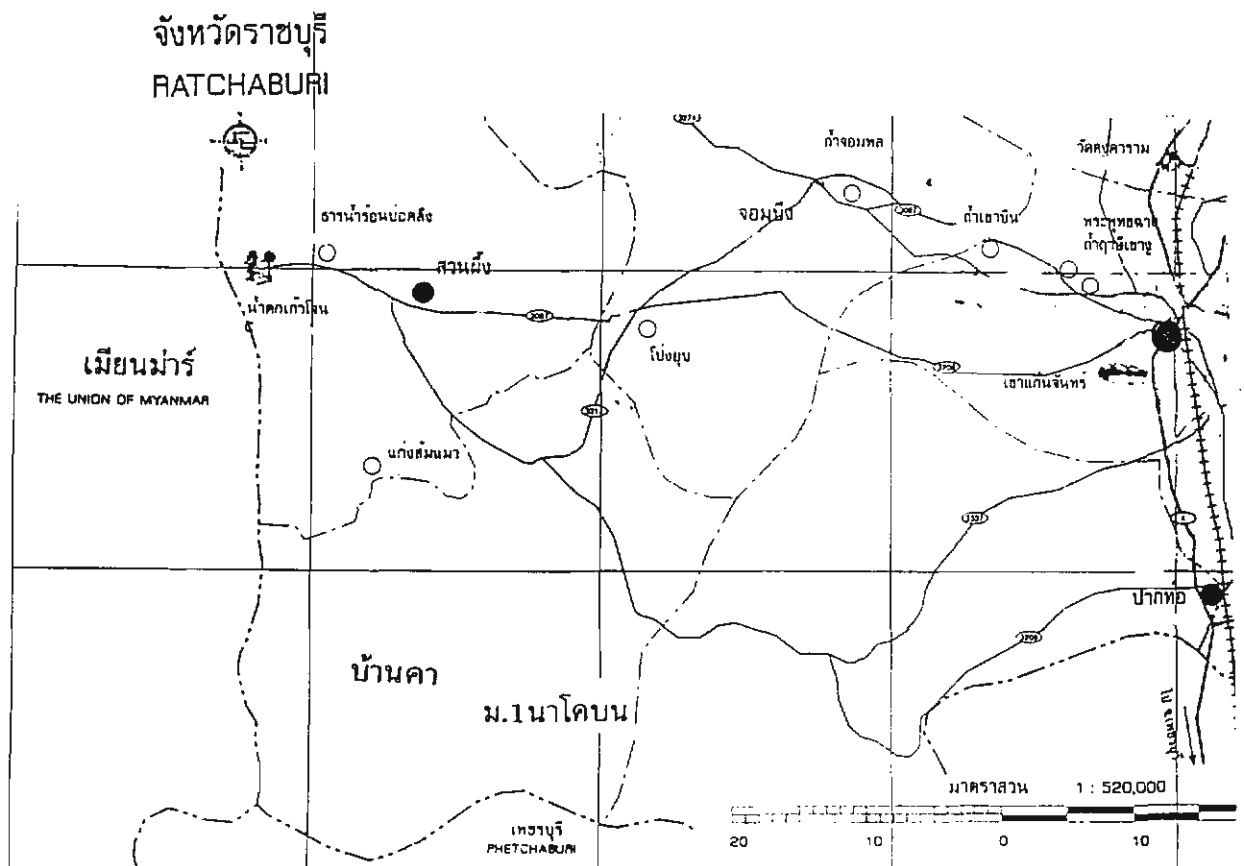
ทิศเหนือ พื้นที่ติดกับ เขตอำเภอสวนผึ้ง

ทิศใต้ พื้นที่ติดกับ เขตอำเภอนองหญ้าปล้อง จังหวัดเพชรบุรี

ทิศตะวันออก พื้นที่ติดกับ เขตตำบลยางหัก อำเภอปากท่อ
ทิศตะวันตก พื้นที่ติดกับ เขตประเทศเมียนมาร์

สภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับกับที่ราบลุ่มแม่น้ำภาชี มีพื้นที่ป่าที่มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยสมุนไพร สัตว์ป่า และมีน้ำพุร้อน

กิ่งอำเภอบ้านคาประกอบด้วย 12 หมู่บ้าน มีเนื้อที่ประมาณ 346,031 ไร่ จำนวนครัวเรือน 2,200 ครัวเรือน เป็นชาย 4,077 คน เป็นหญิง 3,780 คน ในส่วนของหมู่บ้านนาโคบนมีจำนวนครัวเรือน 174 ครัวเรือน มีคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง 73 ครัวเรือน คนไทยเชื้อสายจีน 25 ครัวเรือน คนไทยเชื้อสายลาวโซ่ง และลาวยวน 76 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 654 คน เป็นชาย 311คน และหญิง 343 คน มีพื้นที่ทำการเกษตร 8,125 ไร่ ที่อยู่อาศัย 905 ไร่ ที่สาธารณประโยชน์ 21 ไร่และป่าสงวนแห่งชาติ 7,205 ไร่

ภาพที่ 17 อาณาเขตติดต่อและที่ตั้งชุมชนนาโค

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของชุมชน

ชุมชนนาโคแต่เดิมเป็นบริเวณที่ชาวกะเหรี่ยงโพล่งอาศัยอยู่ บรรพบุรุษของชาวกะเหรี่ยงโพล่งอพยพมาจากทวาย ซึ่งมีการอพยพเข้ามาในประเทศไทยหลายครั้งอันเนื่องมาจากในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 1 ได้เสด็จไปตีทวาย ทำให้ชาวกะเหรี่ยงอพยพมายังราชบุรีและเพชรบุรี ต่อมาในสมัยที่อังกฤษยึดพม่าตอนใต้ซึ่งรวมถึงทวายได้ชาวกะเหรี่ยงจึงอพยพเข้ามาในประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง การอพยพดังกล่าวตรงกับสมัยรัชกาลที่ 4 ช่วงเหตุการณ์ไทยกับอังกฤษเริ่มปักเขตแดน

หนังสือ “สมุทรราชบุรี” ปี พ.ศ. 2468 (อ้างถึงใน สภาวัฒนธรรมกิ่งอำเภอบ้านคา, 2544: 12) ได้บรรยายถึงวิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงโพล่งสรุปได้ว่า ในท้องที่มณฑลราชบุรี มีพวกกะเหรี่ยง ชนพวกนี้อยู่ตามภูเขาที่ต่อแดนระหว่างพระราชอาณาจักรสยามกับพม่า มีความเป็นอยู่เป็นสัดเป็นส่วนไม่อยู่ใกล้ชิดกับชาติอื่นๆ คงอยู่แต่เฉพาะในหมู่บ้านเดียวกันตามภูเขาที่ป่าดง มักจะอพยพโยกย้ายบ่อยๆ เมื่อมีเหตุการณ์ป่วยตายหรือโรคภัยอย่างใดขึ้น

การเคลื่อนย้ายของชาวกะเหรี่ยงมีการพบหลักฐาน เช่น พบเสาหลักบ้านเก่าที่บ้านเก่ากะเหรี่ยง เขตด่านทับตะโก อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ต่อมาได้ย้ายไปที่บ้านรางบัว และบ้านหนองกะเหรี่ยง (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นหนองนกกระเรียน) จังหวัดราชบุรี จากนั้นได้มีการเคลื่อนย้ายใหญ่โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มหนึ่งไปทางอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี อำเภอนองหญ้าปล้อง อำเภอกำแพงกระเจาน จังหวัดเพชรบุรี อีกกลุ่มหนึ่งแยกมาทางต้นน้ำลำภาชี ที่พุน้ำร้อน บ้านโป่งกระทิงบน บ้านบึง บ้านสวนผึ้ง บ้านบ่อและบ้านทุ่งแฝก จังหวัดราชบุรี และปักหลักอยู่มาจนถึงปัจจุบัน

กะเหรี่ยงที่อยู่ตามชายแดนไทย-เมียนมาร์ บริเวณเทือกเขาถนนธงชัย-ตะนาวศรี นี้ ทำหน้าที่เป็นกองสอดแนมหาข่าวศึกให้ไทยและรักษาป้องกันด้านชายแดนไทยมาเป็นเวลานาน สมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อทรงนำการปกครองแบบเทศาภิบาลมาใช้ ได้ทรงตั้งผู้นำกะเหรี่ยงในท้องที่ให้เป็นเจ้าเมือง เช่น พระยาศรีสุพรรณคีรี แห่งเมืองสังขละบุรี และพระพิชัยชนะสงครามแห่งเมืองศรีสวัสดิ์ ฯลฯ ตลอดจนมีการตั้งผู้นำกะเหรี่ยงเป็นนายอำเภอควบคุมกันเป็นหมวดหมู่ เช่น หลวงพิทักษ์ศิริมัตย์ หลวงพิทักษ์บรรพต และหลวงพิทักษ์ไพรวลัย เป็นต้น การที่ผู้นำกะเหรี่ยงได้รับแต่งตั้งให้มีตำแหน่งควบคุมดูแลกันเองนี้นับว่าเป็นความภาคภูมิใจของลูกหลานชาวกะเหรี่ยงที่กล่าวอ้างสืบมาจนทุกวันนี้

ข้อความดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงกับไทยได้ดำเนินมายาวนานโดยไทยอาศัยกะเหรี่ยงเป็นกองสอดแนมในการสู้รบกับพม่า ขณะที่กะเหรี่ยงอาศัยแผ่นดินไทยเพื่อหลบหนีภัยจากความขัดแย้งกับพม่าตั้งแต่ในอดีต การอพยพเคลื่อนย้ายของชาวกะเหรี่ยงเข้ามายังชายแดนไทยก็ยังคงมีอยู่เป็นระยะๆ สมัยสงครามโลกครั้งที่สอง กะเหรี่ยงอพยพเข้ามาเพื่อขายแรงงานในเหมืองดีบุกและทำป่าไม้ ปัจจุบันช่วงที่ประเทศไทยและเมียนมาร์ทำโครงการท่อแก๊ส ก็มีชาวกะเหรี่ยงอพยพเข้ามาเป็นจำนวนนับหมื่นคน

นอกจากนี้ยังมีการอพยพเข้ามาเป็นระลอกๆ เมื่อมีการปะทะกันระหว่างเมียนมาร์และกะเหรี่ยง อิสระจนบางครั้งเกิดปัญหาต่อจังหวัดชายแดนของไทยดังเช่นกรณีกลุ่มกองกำลัง “กองทัพของพระเจ้า” (God's Army) ซึ่งเป็นกะเหรี่ยงสะกอหรือปกาเกอะญอ นับถือศาสนาคริสต์ บุกยึดโรงพยาบาลศูนย์ราชบุรีเมื่อต้นปี 2543 อันเนื่องมาจากนโยบายใหม่ของอาเซียน(ASEAN)ที่มีการจัดระเบียบชายแดนใหม่ ทำให้รัฐบาลไทยไม่สามารถยอมให้กองกำลังกะเหรี่ยงอิสระหนีตามครอบครัวเข้ามาในเขตไทยได้ แต่จะต้องผลักดันออกไป เหตุการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้คนเข้าใจภาพลักษณ์ของกะเหรี่ยงราชบุรี-เพชรบุรีที่อยู่มาแต่ดั้งเดิมร่วม 200 ปีผิดไป

การที่บริเวณนี้เป็นเขตชายแดนมีสภาพพื้นที่เป็นป่าเขาที่สูงสามารถมองเห็นความเคลื่อนไหวได้กว้างไกลทำให้เป็นแหล่งหลบหลีกภัยเรื่อยมาตั้งแต่อดีต ดังเช่นในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์เคยมีทหารไทยที่มีความผิดในกองทัพ และหนีราชภัยขึ้นมายุ่งกับกะเหรี่ยงในป่าบนเขา มีการช่วยกันขุดสระน้ำไว้ใช้และพบศาสตราวุธจำนวนมาก ในสมัยกบฏบวรเดช ได้มีพวกกบฏสืบทอดมาเพื่อออกไปชายแดนพม่า และในสมัยที่มีความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างประชาธิปไตยและคอมมิวนิสต์ บริเวณนี้จัดว่าเป็นเขตพื้นที่สีแดง-สีชมพู เคยมีชาวบ้านที่ยากไร้และถูกข่มเหงเข้าไปร่วมด้วย

ในปัจจุบันบริเวณนี้นอกจากจะเป็นแหล่งที่ชาวกระเหรี่ยงอยู่มาแต่เดิมแล้ว ก็มีคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง เชื้อสายไทย เชื้อสายจีน เชื้อสายลาวโซ่ง และลาวยวน อยู่ปะปนกัน ภาษาที่ใช้พูดติดต่อกันเป็นภาษาไทยภาคกลางแต่จะมีสำเนียงเหน่อ และใช้ภาษาถิ่นเป็นภาษากะเหรี่ยง

ความเป็นมาของชื่อชุมชนเดิมชุมชนนาโคเรียกว่า “บ้านกุยโน้” ซึ่งหมายถึง วังน้ำมีต้นไม้ประจำหมู่บ้านคือต้นดินเปิดหรือพญาสัตบรรณอยู่ริมน้ำ ต่อมาคนรอบนอกที่มาค้าขายเรียกบริเวณซึ่งปัจจุบันรวมถึงบ้านลำพระ นาโคล่าง และนาโคบนว่า “บ้านบนเขา” เพื่อให้เรียกง่ายขึ้น ต่อมามีคนพบเห็นโคป่าลงมากินโป่งบ่อยๆ จึงเรียกชื่อชุมชนว่า “บ้านนาโค” เมื่อหน่วยพัฒนาการเคลื่อนที่ที่ 20 กรป.กลาง บก. ทหารสูงสุด. ได้เข้ามาพัฒนาและทำถนนจากตัวเมืองราชบุรีเข้ามายังชุมชนจึงมีการเรียกชื่อชุมชนว่า “บ้านนาโคบน” คู่กับ “บ้านนาโคล่าง” ซึ่งอยู่ในที่ต่ำกว่าและเส้นทางถนนจะถึงชุมชนนาโคล่างก่อนชุมชนนาโคบน หมู่บ้านนี้เริ่มก่อตั้งเมื่อประมาณพ.ศ 2450

2.1.3 ลักษณะทางกายภาพของชุมชนนาโค

ชุมชนนาโคเป็นพื้นที่ที่มีเนินเขาและภูเขาสลับกับที่ราบและอยู่ติดกับป่าซึ่งยังมีความอุดมสมบูรณ์เป็นแหล่งอาชีพและแหล่งอาหารของชาวบ้านในการหาของป่า สมุนไพร และการตีผึ้งเชิงอนุรักษ์ ชุมชนนาโคมีปัญหาหลักคือเรื่องขาดแคลนน้ำดื่มเพราะพื้นที่เป็นเขา ใต้ดินเป็นหิน ส่วนน้ำใช้ต้องอาศัยน้ำในอ่างเก็บน้ำ น้ำกินใช้น้ำฝน อดีตกำหนดแล้วว่า “สมัยก่อนที่นี้ไม่มีน้ำเลย จะไปเอาน้ำต้องเดินแต่เข้าไปแย่งกันตรงดินเขา สมัยนี้การชลประทานดีขึ้น” อย่างไรก็ตามชาวบ้านที่อยู่บนเขาต้องตักน้ำก่อนจึงจะกินได้ และเดือนคนนอกพื้นที่ที่เข้าไปว่า

“ถ้าไปต้องเตรียมน้ำไปด้วยนะ เพราะเดี๋ยวไม่สบายเอา คนที่ไม่เคยอยู่มักจะไปแล้วไม่ค่อยสบายกัน ยุงมันดุ” แสดงให้เห็นถึงอันตรายจากยุงที่ทำให้เป็นไข้มาเลเรียมยังคงมีอยู่ชุกชุม

จากลักษณะภูมิประเทศที่เป็นป่าเขาชายแดน และสมัยหนึ่งเป็นแหล่งที่มีผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์อาศัยอยู่ทำให้มีการสร้างถนนเข้ามาในพื้นที่ เมื่อมีถนนดีขึ้นทำให้มีคนจากภายนอกเข้ามาซื้อที่ดินทำไร่สับปะรด ไร่มันสำปะหลัง

ลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชุมชนนาโคจะกระจุกตัวรวมกันอยู่ตรงข้ามปากถนนระหว่างโรงเรียนบ้านนาโคกับชุมชน มีถนนตัดผ่านใจกลางชุมชนเป็นเส้นทางผ่านไปสถานีอนามัย และหน่วยอนุรักษ์ป่าไม้ ในชุมชนมีถนนหลายสายที่แบ่งเป็นซอยเล็กๆ เชื่อมติดต่อกันไปมาได้สะดวกดังภาพที่ 18 แผนที่แสดงอาณาเขตชุมชนนาโคบน โรงเรียน และสถานที่สำคัญในชุมชน

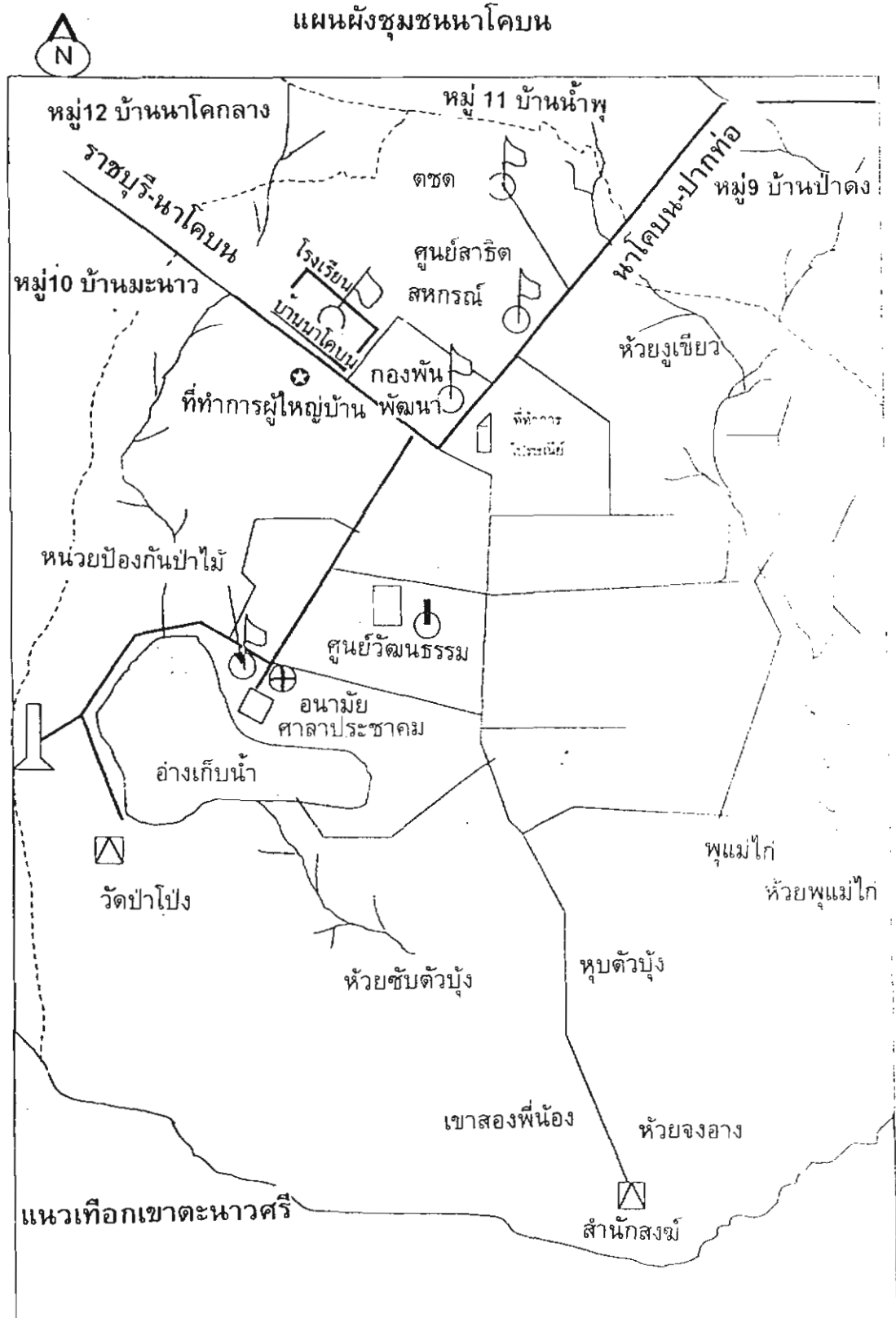
2.1.4 การประกอบอาชีพและเศรษฐกิจในชุมชน

ตั้งแต่เริ่มตั้งหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน ชาวบ้านมีการเปลี่ยนแปลงอาชีพดังนี้

อาชีพเดิมที่คนส่วนใหญ่เลิกทำแล้ว ได้แก่ **ปลูกข้าวไร่** คนส่วนใหญ่เลิกไป เพราะชาวบ้านเริ่มมีความคิดว่าทำแต่พอกิน ไม่ทำเพื่อขายอีกต่อไป โดยเริ่มลดลงเมื่อประมาณ พ.ศ. 2500 **ปลูกละหุ่ง** เลิกไปเพราะตลาดไม่กว้าง ราคาถูก เริ่มลดลงเมื่อประมาณ พ.ศ. 2515 **ปลูกข้าวโพด มันสำปะหลัง** เลิกไปเพราะปลูกได้น้อย ราคาถูก เริ่มลดลงเมื่อประมาณ พ.ศ. 2520

อาชีพใหม่ที่เพิ่มขึ้นและยังคงอยู่ ได้แก่ **ปลูกอ้อย** เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2520 **ปลูกสับปะรด** เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2520 **ปลูกพืชผัก** ส่งออกตลาดศรีเมือง เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2525 **ปลูกไม้ยืนต้น** ปลูกผลสมในไร่และบริเวณบ้าน และ**อาชีพรับจ้าง**ต่างๆ

เศรษฐกิจของชุมชนอยู่ในขั้นค่อนข้างยากจน ชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องรับจ้างทำไร่ และเช่าพื้นที่ทำไร่สับปะรด และไร่อ้อย เพราะที่ดินส่วนใหญ่ได้ขายให้กับนายทุนหรือคนข้างนอกไปเกือบหมด อีกทั้งในช่วงปีพ.ศ.2544-45นี้ผลผลิตทางการเกษตรได้ราคาดีจึงมีการเช่าพื้นที่ทำไร่กันมากขึ้น อาชีพอื่นๆ ที่ชาวบ้านทำได้แก่อาชีพเลี้ยงสัตว์ วัว หมู ปลา เป็ด ไก่ ฯลฯ อาชีพค้าขายโดยเปิดร้านขายของอยู่ที่บ้าน ผลิตสมุนไพรจำหน่าย อาชีพเย็บผ้าและรับเหมางานเย็บตุ๊กตาผ้า เสื้อกางเกงโหล จากในตัวเมืองราชบุรีมาทำ อาชีพหัตถกรรมโดยสานเข่ง และเครื่องใช้ต่างๆ และอาชีพรับจ้างทั่วไป

ภาพที่ 18 แผนผังชุมชนนาโค

2.1.5 สาธารณูปโภคและการคมนาคมในชุมชน

ในชุมชนนี้มีไฟฟ้าเข้าถึงทุกครัวเรือน มีสถานีอนามัยประจำตำบล 2 แห่ง โทรศัพท์สาธารณะ 4 แห่ง สถานีบริการน้ำมันและแก๊ส 6 แห่ง แหล่งน้ำของหมู่บ้านมีบ่อน้ำตื้น 3 บ่อ บ่อน้ำบาดาล 5 บ่อ สระน้ำ 2 สระ ห้วย 2 สาย และอ่างเก็บน้ำ 1 อ่าง น้ำสำหรับอุปโภคเป็นระบบประปาหมู่บ้านโดยสูบน้ำจากอ่างเก็บน้ำขึ้นมาเก็บไว้ที่ถังเก็บน้ำของชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณหน่วยอนุรักษ์ป่าไม้ แต่ชุมชนก็ประสบปัญหาน้ำสำหรับบริโภค ซึ่งปัจจุบันแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการสร้างโอ่งซีเมนต์เพื่อเก็บกักน้ำฝนไว้ใช้

การคมนาคมเข้าสู่ชุมชนนาโค มีเส้นทางการคมนาคมที่สำคัญ คือ

1. ทางลาดยางเชื่อมจากราชบุรี ดัดทางหลวงหมายเลข 4 มุ่งสู่ชุมชนนาโค เส้นทางเดินรถประจำทางสาย ราชบุรี – ราชภักดิ์ - นาโค ระยะทางประมาณ 95 กิโลเมตร
2. ทางลาดยางจากราชบุรี เดินทางโดยรถยนต์ จากราชบุรี ดัดทางหลวงหมายเลข 4 ตรงสี่แยกเขาวัง มุ่งสู่ชุมชนนาโค ตามเส้นทางถนนสายหมู่บ้านน้ำพุ ระยะทางประมาณ 85 กิโลเมตร
3. ทางลาดยางจากสี่แยกอำเภอบางแพ เลี้ยวเข้าสู่ถนนหลวงเส้นทางหมายเลข 3310 สามารถเดินทางโดยรถยนต์ มุ่งสู่ทางสายหินสี นาโค ระยะทางประมาณ 52 กิโลเมตร

ภายในตำบลและหมู่บ้านเส้นทางคมนาคมเป็นถนนลาดยาง และมีถนนลูกรังเชื่อมระหว่างซอยต่าง ๆ

2.1.6 ลักษณะสังคมและวัฒนธรรมและประเพณี

ชุมชนนาโค มีลักษณะเป็นสังคมเกษตร มีคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงเป็นส่วนใหญ่ นอกนั้นเป็นคนเชื้อสายไทย จีน ลาว และมอญ ประเพณีและกิจกรรมของชุมชนนาโคในรอบ 1 ปี ที่ชุมชนจัดขึ้นทุกปีมีทั้งประเพณีไทย กะเหรี่ยง และจีนดังนี้

เดือน มกราคม	วันขึ้นปีใหม่
เดือน กุมภาพันธ์	วันตรุษจีน วันมาฆบูชา
เดือน มีนาคม	ไม่มีกิจกรรม
เดือน เมษายน	ประเพณีเวียนเจดีย์ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีไหว้คำคุณันต์ไม้ใหญ่ประจำหมู่บ้าน
เดือน พฤษภาคม	วันฉัตรมงคล วันวิสาขบูชา
เดือน มิถุนายน	ประเพณีบวชต้นไม้
เดือน กรกฎาคม	วันเข้าพรรษา
เดือน สิงหาคม	ประเพณีผูกแขนเรียกขวัญวันกินข้าวห่อ
เดือน กันยายน	วันไหว้พระจันทร์
เดือน ตุลาคม	วันออกพรรษา แห่ฉัตรและเวียนเทียนรอบองค์เจดีย์
เดือน พฤศจิกายน	ประเพณีลอยกระทง
เดือน ธันวาคม	วันทำบุญสิ้นปี

2.1.7 เครือข่ายความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชนนาโค

เนื่องจากชุมชนนี้เป็นพื้นที่ที่ชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่มาก่อน ต่อมาก็มีคนพื้นเมืองและคนไทยเชื้อสายต่างๆ อพยพย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ ซึ่งมีการสร้างความสัมพันธ์ทางเครือญาติด้วยการแต่งงานระหว่างชาวกะเหรี่ยงด้วยกันหรือคนไทยเชื้อสายอื่นๆ ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนนี้ จากการศึกษาเครือญาติของคนในชุมชนพบว่า ชุมชนนี้มีระบบเครือญาติที่ส่วนใหญ่เป็นญาติกันเกือบทั้งหมด

ในหมู่บ้านแบ่งเขตรับผิดชอบเป็นคุ้มใหญ่ 8 คุ้ม ได้แก่คุ้มกระตังบุรพา คุ้มอินทรี ประจิม คุ้มนครทักษิณ คุ้มพญาอุดร คุ้มคชสารพญา คุ้มทรัพย์บางกะมา และคุ้มฉิมพลีวิมาน คุ้มเหล่านี้เมื่อมีกิจกรรมก็จะมีการแบ่งหน้าที่กัน ทำกิจกรรมต่างๆ อย่างเต็มที่

ชุมชนนี้มีผู้นำทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการในการทำกิจกรรมต่างๆ ผู้นำแบบเป็นทางการก็ได้แก่ ผู้ใหญ่ศร อบต.วัช และอบต.บุญ เป็นแกนนำ และมีกลุ่มผู้นำในรูปแบบการเช่น ประชาคมหมู่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กรรมการวัด และกรรมการโรงเรียน ส่วนผู้นำแบบไม่เป็นทางการ คือ อดีตกำนันเดช และนายระย้า ซึ่งเป็นพ่อและอาของผู้ใหญ่บ้าน ทั้งสองคนนี้เป็นที่นับถือของชาวบ้านและเคยมีโอกาสดำเนินการหลายครั้งเมื่อท่านเสด็จมาที่หมู่บ้านแห่งนี้

นอกจากนี้ยังมีนายเกรียงศักดิ์เป็นประธานกลุ่มเยาวชนที่นำเยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมและการพัฒนาหมู่บ้าน เป็นผู้เข้าร่วมเป็นวิทยากรให้กับโรงเรียนบ้านนาโคบน เป็นผู้ที่ยาวชนในหมู่บ้านให้การยอมรับ และยกย่องในบทบาทการชี้นำว่า

...สมัยก่อนนะ บริเวณเราในพื้นที่สี่หมื่นพูนะ พวกนี้เป็นหมด เอากันทั้งบ้านและพี่คนโต พี่ทั้งหมดแหละ ที่ขับรถด้วยกัน พวกขึ้นสับปะรดก็เอาด้วย พุดง่าย ๆ นั่งสูบด้วยกันได้เป็นวงเลย...พอเกรียงศักดิ์มันมา มันเอากีฬา เอาดนตรีเข้ามาเราก็เลิกกันหมด เกรียงศักดิ์มันเป็นคนดี ทำกิจกรรมเพื่อหมู่บ้าน พาพวกเราไปแข่งฟุตบอล ไปอบรมค่ายเยาวชนของศุภนิมิตร พุดง่าย ๆ ว่าลิ้มพวกนั้นไปเลยแหละ มันดีจริงๆ แล้วพอได้เป็นน้องผู้ใหญ่บ้านด้วยใจ ผู้ใหญ่บ้านก็เอาใจกับเรื่องนี้ละ จนหมู่บ้านเราเป็นหมู่บ้านพื้นที่สีขาว ปลอดภัยเสพติดได้

กลุ่มผู้นำเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการนำชาวบ้านพัฒนาหมู่บ้าน วัดและกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน กลุ่มผู้นำหมู่บ้านกับคนในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์ทั้งแบบทางเครือญาติและมีความสัมพันธ์แบบเพื่อนบ้าน ดังนั้นสมาชิกของหมู่บ้านจึงร่วมมือร่วมใจกันอย่างเต็มที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นการทำบุญในพุทธศาสนา และการทำกิจกรรมร่วมกับโรงเรียนความร่วมมือของกลุ่มผู้นำหมู่บ้านจะมีมากเป็นพิเศษ เนื่องจากเห็นความสำคัญของการศึกษา ผู้ใหญ่บ้านมีการจัดประชุมทุกวันพุธเพื่อแจ้งข่าวสารถึงกันอย่างสม่ำเสมอ และจัดเป็นวันทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ตามที่ผู้ใหญ่บ้านนัดหมาย โดยแต่ละบ้านจะส่งผู้แทนมาบ้านละ

1 คนเพื่อทำงานสาธารณประโยชน์ วันพุธกลางคืนช่วงต้นเดือนจะมีการประชุมกรรมการหมู่บ้าน เพื่อผู้ใหญ่บ้านจะได้แจ้งข่าวราชการ กิจกรรม ปัญหาต่างๆ ให้ชาวบ้านรับทราบร่วมกัน

นอกจากนี้ในหมู่บ้านยังมีการรวมกลุ่มกันในด้านต่างๆ เช่น **กลุ่มเกี่ยวกับการเงิน** ได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ สหกรณ์ **กลุ่มเกี่ยวกับอาชีพ** ได้แก่ กลุ่มสมุนไพร กลุ่มผู้เลี้ยงไก่ กลุ่มผู้ปลูกขิง **กลุ่มบำเพ็ญประโยชน์** ได้แก่ กลุ่มนาโครวมใจ กลุ่มออกกำลังเพื่อสุขภาพ กลุ่มสตรีอาสา กลุ่มเยาวชน

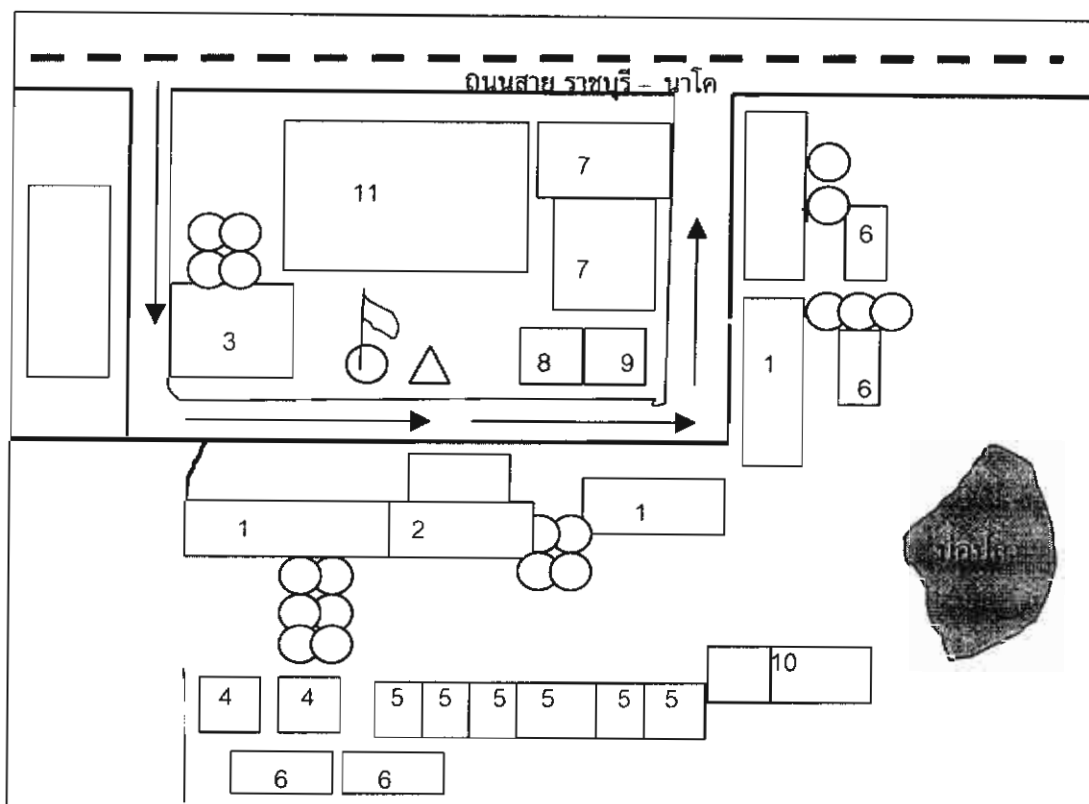
นอกจากนี้ชุมชนนาโคยังมี**วัดป่านาโค**เป็นศูนย์รวมใจและร่วมทำกิจกรรมของชุมชน ที่ตั้งของวัดอยู่ติดกับอ่างเก็บน้ำห่างจากชุมชนประมาณ 1 กิโลเมตร เส้นทางไปวัดเป็นถนนลาดยาง วัดนี้เป็นวัดที่มีชื่อเสียงได้รับรางวัลด้านการปลูกป่า วัดมีส่วนช่วยเหลือชาวบ้านหลายด้าน เช่น ชาวบ้านที่มีฐานะยากจนจะยกศพให้ท่านเจ้าอาวาสเป็นเจ้าของศพและเป็นเจ้าภาพจัดพิธีเผาศพ ทุกปีในช่วงนักเรียนปิดเทอมมีการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน ในวันสำคัญ เช่น วันเฉลิมพระชนมพรรษา ทางวัดได้จัดกิจกรรมให้โรงเรียนนำนักเรียนเข้ามาร่วมรักษาศีลประมาณ 3 วัน ส่วนในวันสำคัญทางศาสนา เมื่อชาวบ้านมาทำบุญที่วัดก็จะมีเทศน์เกี่ยวกับการพัฒนาตน ถ้าเป็นวัยรุ่นก็จะเตือนเรื่องยาเสพติด นอกจากนี้เจ้าอาวาสยังเป็นวิทยากรของกองทัพบกในเรื่องการต่อต้านยาเสพติดอีกด้วย

สำหรับชาวบ้านที่อยู่ห่างไกลบนเขา วัดป่าโป่งนาโคได้ไปตั้งที่พักสงฆ์เพื่อให้ชาวบ้านได้ทำบุญ ถนนไปวัดเป็นทางขึ้นเขาสูงชันเป็นถนนที่สร้างขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างวัดกับชาวบ้าน

2.2 บริบทของโรงเรียนบ้านนาโคบน

2.2.1 ที่ตั้งและสภาพทั่วไปของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านนาโคบน เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ปัจจุบันเป็นโรงเรียนขยายโอกาส มีตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 ชุมชนบ้านนาโค ตำบลนาโค กิ่งอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี บริเวณที่ตั้งของโรงเรียนติดกับถนนสายราชบุรี – นาโค – ปากท่อ บริเวณโรงเรียนตั้งอยู่ติดกับแหล่งชุมชนและสถานที่ราชการ คือ ศูนย์สาธิต สหกรณ์การเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สวนสุขภาพของหมู่บ้าน การคมนาคมสะดวก เพราะมีรถประจำทางสายราชบุรี - ราชภัฏ- นาโค ผ่านหน้าโรงเรียนทุกๆ 45 นาที ซึ่งชุมชนบ้านนาโคเป็นจุดเริ่มต้นและสิ้นสุดคิวรถประจำทาง รถประจำทางจะออกจากท่าตั้งแต่เวลา 04.00 น. และหมดคิวเมื่อเดินทางมาถึงชุมชนบ้านนาโคเวลาประมาณ 22.00 น. มีการออกรถตรงเวลา ระยะทางของการเดินทางจากตัวเมืองราชบุรีจนถึงโรงเรียนบ้านนาโคบน ประมาณ 95 กิโลเมตร

ภาพที่ 19 แผนผังโรงเรียนบ้านนาโคบน

1. อาคารเรียน	6. ส้วม	11. สนามฟุตบอล
2. อาคารศูนย์วิชาการ	7. สนามบาสเกตบอล	เสาธง
3. โรงอาหาร	8. สนามวอลเลย์บอล	พระพุทธรูป
4. บ้านพักครูแบบเดี่ยว	9. สนามตะกร้อ	ถังน้ำดื่มซีเมนต์
5. บ้านพักครูแบบเรือนแถว	10. บ่อเลี้ยงปลาตก	

2.2.2 ประวัติความเป็นมาของโรงเรียน

โรงเรียนบ้านนาโคบนเริ่มก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2507 โดยกองกำกับการตระเวนชายแดนใช้ชื่อว่า “โรงเรียนตำรวจชายแดนอนุเคราะห์” ในขณะนั้นมีอาคารแบบสร้างเองเพียง 1 หลัง 3 ห้องเรียน ต่อมาได้โอนมาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี กระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2521 จึงได้เปลี่ยนชื่อใหม่เป็น “โรงเรียนบ้านนาโคบน” เพื่อให้สอดคล้องกับชื่อหมู่บ้านที่โรงเรียนตั้งอยู่ ต่อมาโรงเรียนบ้านนาโคบนได้โอนมาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2523 และได้รับอนุญาตการใช้ที่ดินในเขตป่าสงวนแห่งชาติ รวมจำนวนพื้นที่ 21 - 0 - 92 ไร่

ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2531 ได้มีการเปลี่ยนแปลงกำหนดตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียน จากครูใหญ่เป็นอาจารย์ใหญ่ หลังจากนั้นเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2538 ได้รับการอนุมัติการเปลี่ยนแปลงตำแหน่งผู้บริหารโรงเรียนจากอาจารย์ใหญ่ เป็น ผู้อำนวยการโรงเรียน และ

ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ เป็น ผู้ช่วยผู้อำนวยการ และได้รับการพิจารณาจาก สปจ.ราชบุรี ให้เป็นโรงเรียนในโครงการปฏิรูปการศึกษา โดยให้เริ่มดำเนินการตามแนวทางและดำเนินการตามที่รัฐบาลกำหนดในนโยบาย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2539

โรงเรียนบ้านนาโคบนมีการจัดการศึกษา 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษา และชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีนายรัตน์ เป็นผู้บริหารโรงเรียนในตำแหน่งอาจารย์ใหญ่

2.2.3 ข้อมูลปัจจุบันของโรงเรียน

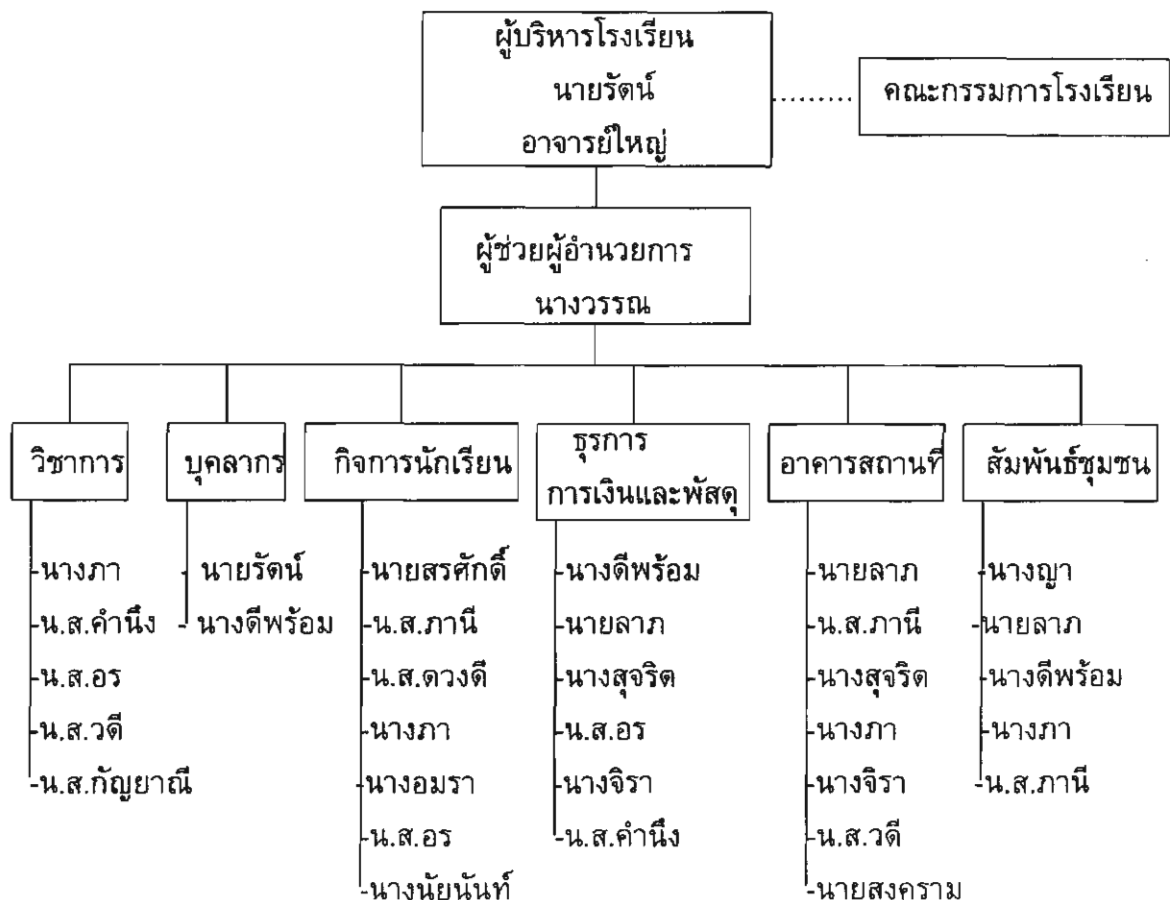
โรงเรียนบ้านนาโคบนตั้งอยู่บนเนื้อที่ 21-0-92 ไร่ อาคารเรียนเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 1 ชั้น 3 หลัง อาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 2 ชั้น 2 หลัง จำนวนห้องเรียนทั้งหมด 13 ห้องเรียน ห้องสมุด 1 ห้อง ห้องพยาบาล 1 ห้อง ห้องวิทยาศาสตร์ 1 ห้อง ห้องโสตทัศนศึกษา 1 ห้อง ห้องประชาธิปไตย 1 ห้อง ห้องจริยธรรม 1 ห้อง ห้องโครงการสหกรณ์โรงเรียน 1 ห้อง ห้องเรียนอาชีพ 1 ห้อง โรงอาหาร 1 หลัง บ้านพักครู 6 หลัง เปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

1) บุคลากรของโรงเรียน ในปีการศึกษา 2544-45 มีจำนวนทั้งหมด 21 คน เป็นชาย 6 คน หญิง 15 คน เป็นผู้บริหารชาย 1 คน ตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยผู้อำนวยการหญิง 1 คน ครูชาย 4 คน ครูหญิง 14 คน และนักการภารโรง 1 คน ผู้บริหารและครูสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี 19 คน ปริญญาโท 1 คน สอนระดับก่อนประถมศึกษา 4 คน ระดับประถมศึกษา 9 คน และระดับมัธยมศึกษา 5 คน

2) ข้อมูลนักเรียนโรงเรียนบ้านนาโคบน ในปีการศึกษา 2544-45 มีนักเรียนทั้งสิ้น 419 คน เป็นนักเรียนชาย 225 คน นักเรียนหญิง 194 คน

2.2.4 การบริหารและโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียน

โรงเรียนบ้านนาโคบน มีโครงสร้างการบริหารงานโรงเรียนตามที่สำนักงานการศึกษาแห่งชาติกำหนด มีอาจารย์ใหญ่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหารโรงเรียน และมีผู้ช่วยผู้อำนวยการอีก 1 ท่าน ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยผู้บริหาร สำหรับการบริหารจัดการภายในโรงเรียน แบ่งการบริหารออกเป็น 6 งานคือ งานวิชาการ งานบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการการเงินและพัสดุ งานอาคารสถานที่ และงานสัมพันธ์ชุมชน การบริหารงานทั้ง 6 งาน มีหัวหน้างานและทีมรับผิดชอบดูแล โดยขึ้นต่อผู้ช่วยผู้อำนวยการและอาจารย์ใหญ่ตามลำดับดังรายละเอียดตามแผนผังการบริหารงานของโรงเรียน

ภาพที่ 20 แผนผังการบริหารงานโรงเรียนบ้านนาโคบน

การบริหารงานของโรงเรียนบ้านนาโคปัจจุบัน ผู้บริหารโรงเรียนจะมอบหมายให้หัวหน้างานแต่ละงานรับผิดชอบดูแล โดยผู้บริหารจะเป็นผู้ดูแลและตรวจสอบการทำงานอีกครั้งหนึ่ง ส่วนอาจารย์ของโรงเรียนนอกจากจะมีหน้าที่รับผิดชอบในการปฏิบัติงานในงานใดงานหนึ่งแล้ว ยังปฏิบัติภารกิจที่สำคัญคือ เป็นครูประจำชั้น ครูประจำวิชาและครูพิเศษ ตามแต่ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บริหารโรงเรียน

ลักษณะงานบริหารงานโรงเรียน มีการดำเนินงานดังนี้

1. งานวิชาการ ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ดำเนินการจัดหาสื่อการเรียนการสอน สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูผู้สอน การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอน และการประกันคุณภาพการศึกษาในโรงเรียน

2. งานบุคลากร ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการด้านบุคลากรของครูอาจารย์ ให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนาบุคลากร การบำรุงรักษา การจัดสวัสดิการ การลงโทษและการดำเนินการทางวินัยแก่บุคคล

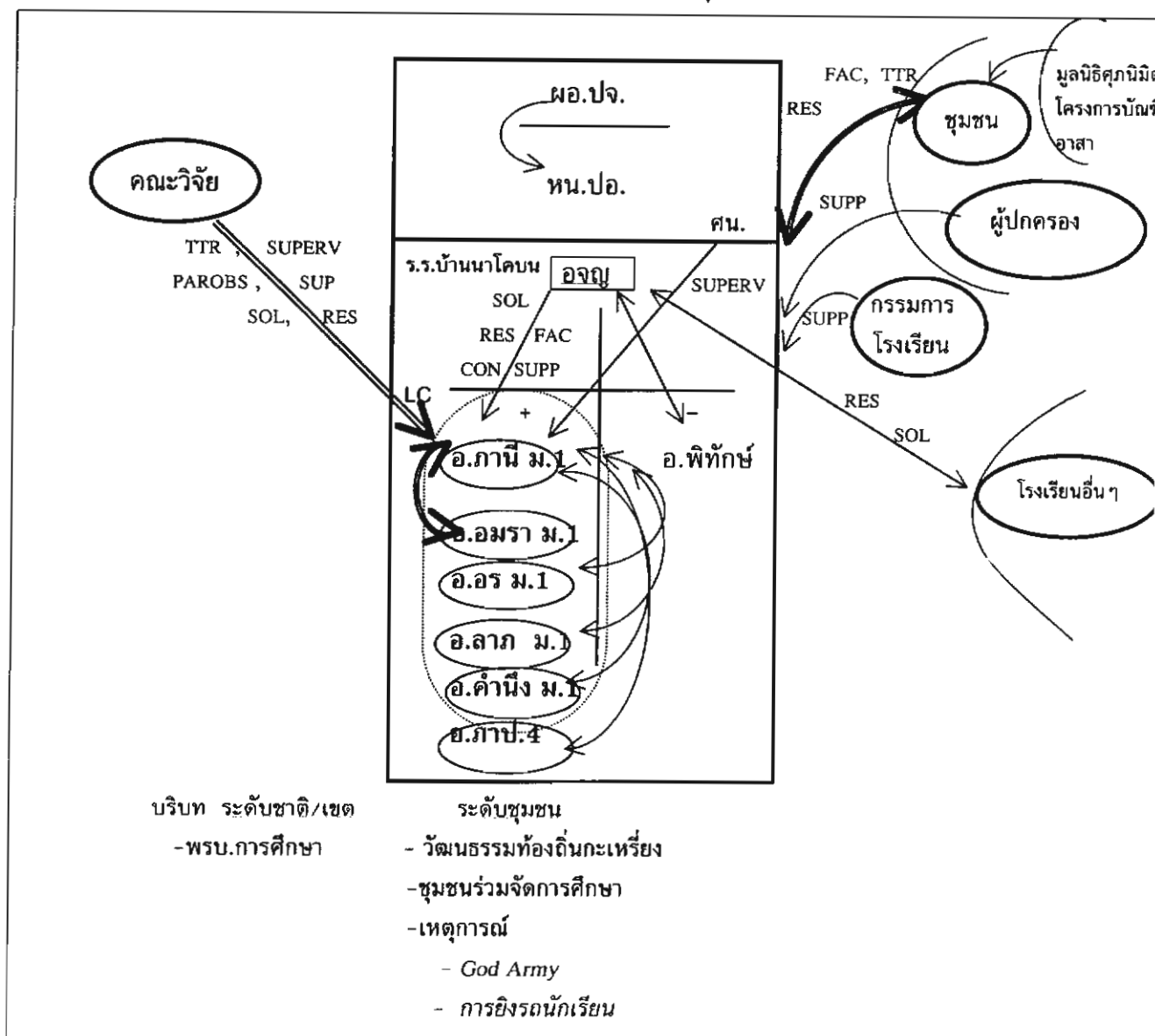
3. งานกิจการนักเรียน ดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการเรียน การสอนหรือเกี่ยวข้องกับนักเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษา เช่น การรับนักเรียน การจัดทำ ทะเบียนต่างๆ การให้บริการด้านต่างๆ แก่นักเรียน

4. งานธุรการการเงินและพัสดุ ดำเนินการเกี่ยวกับงานสารบรรณ งานธุรการ งานการเงิน งานพัสดุครุภัณฑ์ของโรงเรียน โดยดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบของทางราชการ

5. งานอาคารสถานที่ ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการใช้การบำรุงรักษา ตกแต่ง อาคารเรียน อาคารประกอบที่ดินและสิ่งก่อสร้างของโรงเรียน โดยให้สามารถใช้ประโยชน์ ได้คุ้มค่า สะอาด และสวยงาม

6. งานสัมพันธ์ชุมชน ดำเนินการเกี่ยวข้องกับชุมชนด้านต่างๆ โดยเน้นให้ ชุมชนหรือคนในบุคคลในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนและ ดำเนินการให้โรงเรียนได้ให้บริการแก่ชุมชน

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนบ้านนาโคกับชุมชนนาโค

ภาพที่ 21 แผนภูมิบริบทชุมชนนาโคแสดงความสัมพันธ์และการมีส่วนร่วมช่วยเหลือ การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

สัญลักษณ์ :

ความสัมพันธ์ของการช่วยเหลือและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

- การได้รับความช่วยเหลือ
- ↔ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- ⇒ การได้รับความช่วยเหลือมาก
- ⇌ การช่วยเหลือมากซึ่งกันและกัน
- + - ความสัมพันธ์ , เจตคติต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียน

- TTR = Teaching , training
- SOL = Solution – giving
- RES = Resource – Adding
- CON = Controlling
- SUPP= Supporting , Encouraging
- FAC = Facilitating , Process-helping
- SUPERV = Supervise
- PAROBS = Participant Observation

จากภาพที่ 21 จะเห็นว่าในบริบทระดับชาตินั้นพระราชบัญญัติการศึกษาได้ระบุให้โรงเรียนและชุมชนร่วมมือกันในการจัดการศึกษา ให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมให้นักเรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมของท้องถิ่น ตลอดจนการเน้นให้ครูได้ทำการวิจัยในชั้นเรียน ทำให้การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นได้รับความเห็นชอบ และได้รับความสนับสนุนตั้งแต่ในหน่วยงานระดับสูงซึ่งได้แก่ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอำนาจ และหน่วยศึกษานิเทศก์ก็ได้ให้ความช่วยเหลือในเรื่องของการนิเทศติดตามสนับสนุนให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการ อำนวยความสะดวกในเรื่องของหนังสือราชการการอนุมัติให้ไปศึกษาดูงาน เป็นต้น

นอกจากนี้ มูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย ซึ่งเป็นมูลนิธิเอกชนได้เข้ามาพัฒนาให้ความช่วยเหลือแก่นักเรียนและชาวบ้าน ดังเช่น โครงการอาหารกลางวัน โครงการจักรยานให้นักเรียนที่บ้านอยู่ห่างไกลโรงเรียน โดยเข้ามาเมื่อ พ.ศ. 2544 โครงการโถ่งน้ำดื่มให้ชาวบ้านเข้ามาเมื่อ พ.ศ. 2544 นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมการพัฒนาผู้นำเยาวชน การเดินป่า เพื่อให้เยาวชนได้ตระหนักถึงคุณค่าของป่าและร่วมกันอนุรักษ์ต่อไป

โครงการบัณฑิตอาสาของรัฐบาล ทำให้ผู้นำเยาวชนในชุมชนได้นำกลุ่มเยาวชนเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือโรงเรียนได้อย่างเต็มที่ ทั้งในด้านแรงงานและการร่วมเป็นวิทยากรให้ความรู้ร่วมกับผู้รู้และผู้เฒ่าบ้าน ซึ่งทำให้เกิดการบูรณาการทางสังคมระหว่างคนรุ่นต่างๆ

อย่างไรก็ตามบริบททางสังคมที่มีผลกระทบทางลบต่อการจัดหลักสูตรท้องถิ่นก็มีอยู่เช่นกัน อันเนื่องมาจากประวัติความเป็นมาในแง่ที่เป็นชุมชนชายแดนที่มีกะเหรี่ยงอพยพเข้ามาเป็นระลอกในปัจจุบัน และเป็นแหล่งพำนักของคอมมิวนิสต์เดิมมีผลทำให้เมื่อนักเรียนต้องการศึกษาประวัติความเป็นมาของชุมชนและไปสัมภาษณ์ผู้เฒ่าผู้แก่ พ่อแม่ และคนในชุมชนจะเกิดความหวาดระแวงว่านักเรียนจะทราบไปทำไม เพราะคนในชุมชนบางคนยังไม่ได้บัตรประชาชนและบางคนเคย 'เข้าป่า' มาก่อน นอกจากนี้เหตุการณ์กองกำลังกองทัพพระเจ้า หรือก๊อดอาร์มมีบุกเข้ายึดโรงพยาบาลราชบุรี และเหตุการณ์คนร้ายเชื้อสายกะเหรี่ยงยิงรถนักเรียนก็เป็นเหตุการณ์ทำให้คนไทยทั่วไปมองภาพลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงในเชิงลบ

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนบ้านนาโคบนกับชุมชนนาโค พบว่ามีความสัมพันธ์ที่ดีและให้ความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งการให้ข้อมูลกับโรงเรียนและให้ความร่วมมือในการพัฒนาโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือผู้ปกครองนักเรียน ทุกคนมักจะให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือด้านแรงงานเป็นส่วนใหญ่ ดังจะเห็นได้จากการร่วมกันพัฒนารอบบริเวณโรงเรียน คนในชุมชนก็ส่งตัวแทนของแต่ละบ้านเข้ามาร่วมพัฒนาโดยใช้เวลาในการพัฒนาครั้งวัน เช่น การก่อสร้างอ่างล้างหน้านักเรียน ชุมชนก็มีการผลัดเวรกันเข้ามาช่วยกันสร้างเป็นต้น นอกจากนี้เมื่อมีกิจกรรมอื่นๆ ที่โรงเรียนได้จัดขึ้น เช่น งานวันเด็ก งานวันแม่ การกีฬา หรือการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียน คนในชุมชนได้ให้ความร่วมมือกับทางโรงเรียนเป็นอย่างดี คนในชุมชนบางส่วนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีกว่า

คนอื่น ๆ เช่น กำนันโพธิ์ และผู้ใหญ่ศร ได้ให้ความช่วยเหลือด้านเงินทอง ดังจะเห็นได้จากการบริจาคเงินเพื่อเป็นทุนการศึกษาและทุนอาหารกลางวันให้นักเรียน

สำหรับกิจกรรมในชุมชนนั้น เมื่อชุมชนมีกิจกรรมต่างๆ เช่น งานวันกินข้าวหอขึ้น 9 คำ เดือน 9 ทางโรงเรียนก็จะเข้าไปช่วยเล่น จัดบอร์ด จัดดอกไม้ นำนักเรียนมาแสดง หรือจัดเตรียมงานด้านพิธีการให้ และเมื่อโรงเรียนทราบว่าในชุมชนมีงานแต่งงาน งานบวช งานศพ งานทำบุญพิธีวันสำคัญต่างๆ บุคลากรในโรงเรียนก็จะไปเข้าร่วมงาน เช่น เข้าไปร่วมทำบุญ ร่วมจัดทำอาหาร เป็นต้น ดังครูในโรงเรียนท่านหนึ่งได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า “..ถ้าในหมู่บ้าน (ชุมชนนาโค) มีงานศพ โรงเรียนก็จะมีพวงหรีดและเงินสำหรับช่วยเหลือศพ หรือถ้ามีโอกาสอาจจะไปร่วมเผาศพ เวลาจัดงานแต่งงาน ชาวบ้านเขาเชิญเราก็จะเข้าไปร่วม..” นอกจากนี้ เมื่อชุมชนมีกิจกรรมต่างๆ ที่ต้องการใช้สถานที่หรืออุปกรณ์พวกโต๊ะ เก้าอี้ หรืออื่นๆ ของโรงเรียนก็จะอนุญาตให้เข้ามาใช้อย่างเต็มที่ ซึ่งถือว่าทั้งชุมชนและโรงเรียนได้ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันเป็นอย่างดี ดังคนในชุมชนให้สัมภาษณ์ว่า “...ถ้าเวลาชาวบ้านมีกิจกรรมเช่น ฟุตบอล หรืองานแต่งงานก็จะขอใช้สนามโรงเรียน หรือถ้าแต่งงานก็จะขอยืมโต๊ะ เก้าอี้ของโรงเรียนไปจัดงาน.” คนในชุมชนอีกท่านหนึ่งเล่าว่า “โรงเรียนนี้ดีมาก ถ้ามีเรื่องสำคัญเกี่ยวกับราชการเราก็เข้าไปขอให้ครูเขาช่วยเซ็นชื่อรับรอง อย่างผมจะพาลูกไปทำบัตร แต่เขาให้ข้าราชการไม่ต่ำกว่าซี 6 เซ็นชื่อรับรองเราไปขอความช่วยเหลือเขาก็ช่วยเหลือเราอย่างเต็มที่.”

นอกจากชุมชนจะเข้ามาช่วยเหลือในด้านต่างๆ แล้ว คณะผู้วิจัย ก็ได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือแก่ครูผู้สอนและครูบูรณาการหลักสูตรท้องถิ่นในเรื่องของการให้การอบรม การให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหา การสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น สื่อ อุปกรณ์ การพาไปศึกษาดูงาน และการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อให้ครูผู้สอนหลักสูตรท้องถิ่นได้รู้และเข้าใจถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

การจัดหลักสูตรท้องถิ่นในระดับชั้นศึกษาปีที่ 1 ทำให้ครูในโรงเรียนจากเดิมไม่ได้มาร่วมงานกันในเชิงวิชาการ ต่างคนต่างสอนวิชาของตน เมื่อมีการบูรณาการข้ามวิชาทำให้ได้ทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดมากขึ้น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการตกลงกันเรื่องโครงการ การมอบหมายงานให้นักเรียนทำ การประเมินผลชิ้นงานที่นักเรียนทำร่วมกัน อาจารย์ใหญ่มีบทบาททั้งในการควบคุม ดูแล การแก้ปัญหา การหาวัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ให้โรงเรียนอื่นได้ทราบ และมีช่องทางดึงงบประมาณมาใช้โดยนำเสนอหลักสูตรท้องถิ่นในนิทรรศการงานวันประถมศึกษาของจังหวัดฯลฯ อย่างไรก็ตามการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นนี้ก็มีปัญหาความขัดแย้งกันในเรื่องเวลาที่ใช้ในโรงเรียน เพื่อทำกิจกรรมพิเศษในวิชาหลักสูตรท้องถิ่นและการฝึกซ้อมกีฬา กับการซ้อมมวยของครูเจ้าของค่ายกับนักมวยเด็กชาย เด็กหญิง ซึ่งคนในหมู่บ้านมีความเกรงใจครูที่เป็นเจ้าของค่ายมวยเพราะว่าเป็นช่องทางหนึ่งที่ลูกหลานของตนจะได้มีรายได้ ทำให้นักเรียนที่เป็นนักมวยไม่อาจอยู่ทำกิจกรรมตอนเย็นที่โรงเรียนได้ มิฉะนั้นจะถูกไล่ออกจากค่าย

นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนอื่นๆ ที่อยู่ใกล้โรงเรียนบ้านนาโคบที่เข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะที่ให้ความช่วยเหลือกันระหว่างโรงเรียนในเรื่องของการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การไปทัศนศึกษา ซึ่งจะมีการพานักเรียนไปศึกษา ดูงานในสถานที่ต่างๆ ในจังหวัด และโรงเรียนอื่นๆ ก็จะเข้าร่วมในการพานักเรียนไปทัศนศึกษาทำให้โรงเรียนลดภาระในด้านงบประมาณในการพานักเรียนไปศึกษาดูงาน รวมทั้งเป็นการส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูผู้สอนด้วยกัน ดังครูผู้สอนได้กล่าวว่า “..เราจะพานักเรียนไปทัศนศึกษาในตัวจังหวัดซึ่งมันใช้เงินมากและ นักเรียนเราก็น้อย เวลาเราเช่ารถไปที่นั่นมันเหลือ เราก็แก้ปัญหาโดยการประสานงานกับ โรงเรียนอื่นๆ ว่าเขาสนใจจะเข้าร่วมไหม เขาก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้กิจกรรมนี้ผ่านไปด้วยดี.”

ผลของการพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพ ของชุมชนและโรงเรียน

การพัฒนาหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของชุมชนและโรงเรียน คณะผู้วิจัยได้ร่วมประชุมปรึกษาหารือกับผู้บริหารโรงเรียนวัดสมานกิจ โรงเรียนบ้านนาโคบ คณะครูผู้สอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนวัดสมานกิจ คณะครูผู้สอนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านนาโคบ ผู้ปกครอง ผู้รู้ในชุมชน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของทั้งสองโรงเรียน โดยประชุมที่ละโรงเรียน โรงเรียนละ 3 ครั้ง ณ โรงเรียนวัดสมานกิจและโรงเรียนบ้านนาโคบ เพื่อพิจารณาการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ผลจากการประชุมได้หลักสูตรท้องถิ่นฉบับร่าง 2 หลักสูตร คือ “หลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร” สำหรับโรงเรียนวัดสมานกิจ และ “หลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค” สำหรับโรงเรียนบ้านนาโคบ ดังปรากฏในบทที่ 3

คณะผู้วิจัย ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูในโรงเรียน และคนในชุมชนได้นำหลักสูตรท้องถิ่นฉบับร่างเรื่อง “เกษตรผสมผสานครบวงจร” กับ เรื่อง “วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค” ไปทดลองใช้ที่โรงเรียนวัดสมานกิจ และโรงเรียนบ้านนาโคบ พบว่ามีประเด็นที่ต้องปรับปรุงแก้ไขและได้หลักสูตรฉบับปรับปรุงที่นำไปใช้ในภาคต้นปีการศึกษา 2545 ดังนี้

1. หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง “เกษตรผสมผสานครบวงจร”

1.1 การแก้ไขปรับปรุง หลังจากนำหลักสูตรเรื่อง “เกษตรผสมผสานครบวงจร” ไปทดลองใช้ ณ โรงเรียนวัดสมานกิจ โดยเริ่มสอนในช่วงปลายภาคต้นปีการศึกษา 2544 และสิ้นสุดในภาคปลายปีการศึกษา 2544 พบว่ามีประเด็นที่ต้องแก้ไขปรับปรุงดังนี้

1.1.1 เพิ่มการประเมินทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนในจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอนและชิ้นงาน โดยเฉพาะทักษะการแก้ปัญหาที่ยังมิได้มีการประเมินในหลักสูตรฉบับที่นำไปทดลองใช้

1.1.2 ปรับชื่อและเรียงลำดับหน่วยการเรียนรู้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับลำดับในการปฏิบัติจริง ดังนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเตรียมการ มีการปรับชื่อและเรียงลำดับหน่วยการเรียนรู้ย่อยเป็น การคัดเลือกพันธุ์ การใช้สารชีวภาพ และการเตรียมพื้นที่

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การเก็บเกี่ยวผลผลิต แยกเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อย 2 หน่วย คือ การเกี่ยวข้าว กับการจับปลา และเก็บพืชผักสวนครัว

1.1.3 เพิ่มสาระสำคัญในบางหน่วยการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้กระบวนการทำการเกษตรอย่างครบถ้วนตลอดทั้งวงจร คือ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การเก็บเกี่ยวผลผลิต มีการเพิ่มสาระเกี่ยวกับการคัดแยกข้าว ซึ่งเป็นการแยกสิ่งเจือปนเช่น วัชพืช หรือเมล็ดข้าวที่มีขนาดไม่เหมาะสมออกจากข้าวที่เกี่ยวข้องเรียบร้อยแล้วเพื่อนำไปจำหน่ายต่อไป

1.1.4 ปรับระยะเวลาการเรียนรู้การสอนของแต่ละหน่วยให้เหมาะสมกับการปฏิบัติจริง โดยเพิ่มระยะเวลาของหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง การเตรียมพื้นที่ จาก 15 คาบ เป็น 24 คาบ ลดระยะเวลาของหน่วยการเรียนรู้ เรื่อง สาระสำคัญเกี่ยวกับเกษตรผสมผสานครบวงจรจาก 18 คาบ เหลือ 15 คาบ

1.1.5 เปลี่ยนลักษณะของชิ้นงาน เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์อย่างครบถ้วน โดยเพิ่มชิ้นงานที่เป็นบันทึกการเรียนรู้ เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการสรุปความจากการศึกษาเอกสารหรือฟังบรรยายจากวิทยากร

1.1.6 ปรับชิ้นงานในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ให้มีความต่อเนื่องกัน เพื่อให้ชิ้นงานมีความสอดคล้องกับการปฏิบัติจริง โดยเพิ่มชิ้นงานในหน่วยการเรียนรู้ที่ 7 เป็นรายงานเรื่อง **“ผักที่ฉันปลูก”** โดยเป็นชิ้นงานที่เกิดจากการรวบรวมบันทึกการเรียนรู้ที่จัดทำในหน่วยที่ 4 - 7 ซึ่งครอบคลุมสาระเกี่ยวกับการผลิตและการดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การวิเคราะห์ต้นทุนการผลิตพืชผักสวนครัว และราคาที่เหมาะสมจะขาย ซึ่งนักเรียนแต่ละกลุ่มได้จัดทำไว้แล้ว

1.2 หลักสูตรฉบับปรับปรุง คณะผู้วิจัยกับคณะครูผู้สอนร่วมกันแก้ไขปรับปรุงประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฉบับร่างให้เป็นหลักสูตรฉบับปรับปรุงพร้อมที่จะนำไปใช้ในภาคต้น ปีการศึกษา 2545 ต่อไป ซึ่งหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง **“การทำเกษตรผสมผสานครบวงจร”** ฉบับปรับปรุงมีลักษณะดังนี้

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การทำเกษตรผสมผสานครบวงจร (ฉบับปรับปรุง)

หลักการและเหตุผล

ผลจากการศึกษาศักยภาพและความต้องการของคนในชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูและนักเรียนในโรงเรียนวัดสมานกิจ พบว่าโรงเรียนและชุมชนมีความต้องการ และมีศักยภาพที่จะจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร ได้แก่เรื่อง ข้าวซ้อมมือและไร่นาสวนผสม ดังนั้นคณะผู้วิจัยคนในชุมชน ศึกษาวิเคราะห์อำเภอบางท้อ ผู้บริหารและครูในโรงเรียนวัดสมานกิจจึงได้ร่วมกันพิจารณาและมีมติว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่ควรจัดขึ้นนั้นควรเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การทำเกษตรผสมผสานครบวงจร ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพความพร้อมและความต้องการของท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนสามารถนำความรู้จากการศึกษาไปพัฒนาคุณภาพชีวิต เศรษฐกิจ และสังคมในท้องถิ่นของตนได้อย่างแท้จริง ดังนั้น ผู้รู้ในชุมชน ศึกษาวิเคราะห์อำเภอบางท้อ ผู้บริหาร ครูในโรงเรียนวัดสมานกิจ และคณะผู้วิจัยจึงได้ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทำเกษตรผสมผสานครบวงจร ซึ่งการจัดการเรียนการสอนจะเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนให้มีการประสานและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างโรงเรียนและชุมชนทุกชั้นตอน เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และเน้นการประเมินตามสภาพจริง

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และประสบการณ์เบื้องต้นเกี่ยวกับการทำเกษตรผสมผสานครบวงจร
2. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะการเลือกใช้ เก็บ บำรุง รักษา เครื่องมือ เครื่องใช้ วัสดุ และอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงาน
3. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานเป็นกลุ่ม ทักษะการแสวงหาความรู้ และทักษะการแก้ปัญหา
4. เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความรับผิดชอบ การกล้าแสดงออก การมีนิสัยรักการทำงาน และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
5. เพื่อให้นักเรียนเห็นช่องทางในการประกอบอาชีพในท้องถิ่น
6. เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการประเมินวิธีการทำงานและผลงานของตนเองและกลุ่ม
7. เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน และสิ่งแวดล้อมอย่างมีจิตสำนึก

โครงสร้างและเนื้อหา

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การทำเกษตรผสมผสานครบวงจร ประกอบด้วย 8 หน่วย ดังต่อไปนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เกษตรกรรมในชุมชนท่ากระทุ่ม (ส่วหนึ่งของชาวท่ากระทุ่ม)

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 สารสำคัญเกี่ยวกับเกษตรผสมผสานครบวงจร

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การเตรียมการ

3.1 การคัดเลือกพันธุ์

3.2 การใช้สารชีวภาพ: ปุ๋ยหมัก สารสกัดจากพืช และสารจุลินทรีย์

3.3 การเตรียมพื้นที่: แปลงนาข้าว บ่อปลา แปลงพืชผักสวนครัว

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การผลิตและการดูแลรักษา: ขั้นตอนการปลูก การเลี้ยงปลา

การปลูกผักสวนครัว การบำรุงรักษา การให้อาหาร

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การเก็บเกี่ยวผลผลิต

5.1 การเกี่ยวข้าว

5.2 การจับปลา และการเก็บพืชผักสวนครัว

หน่วยการเรียนรู้ที่ 6 การแปรรูปและการนำผลผลิตไปใช้ประโยชน์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 7 การจำหน่ายผลผลิต

หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 อาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรผสมผสานครบวงจร

แนวการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง การทำเกษตรผสมผสานครบวงจรมีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. การสอนแบบบูรณาการ โดยบูรณาการสาระในวิชาเกษตร ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และสร้างเสริมลักษณะนิสัยกับหลักสูตรเกษตรผสมผสานครบวงจร

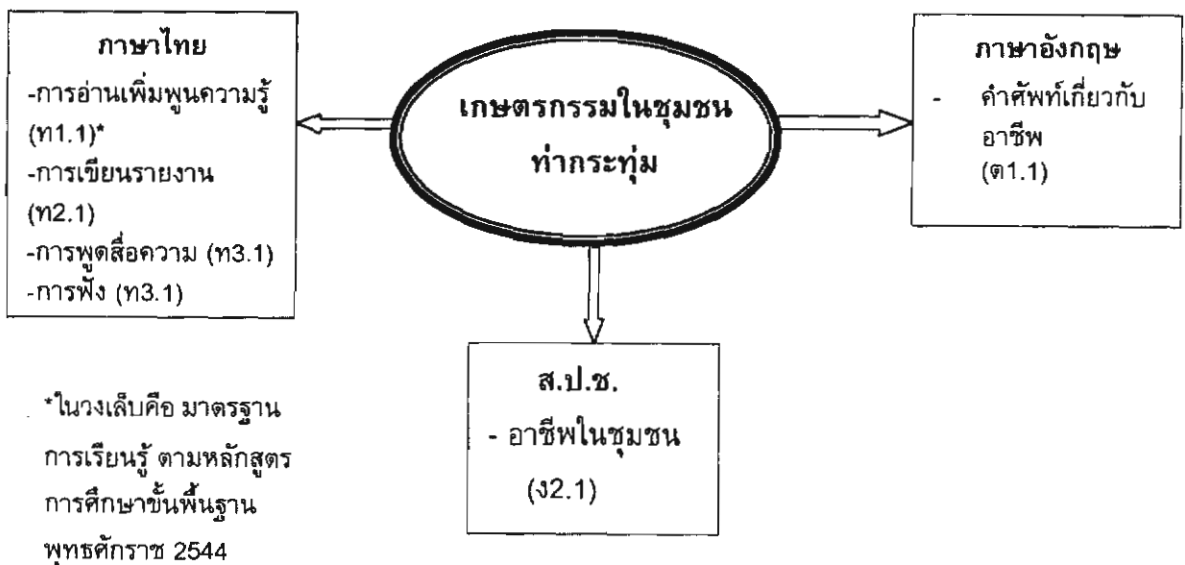
2. เน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนดังต่อไปนี้ การสังเกตทางตรง การสังเกตทางอ้อม (เช่น รูปภาพ วีดิโอ) การอภิปราย การบรรยาย การสาธิต การทำกิจกรรมกลุ่ม การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การแสดงบทบาทสมมติ การฝึกปฏิบัติจริง การเขียนเรียงความ การเขียนร้อยกรอง การทำหนังสือเล่มเล็ก การทำโครงงาน และการจัดนิทรรศการเพื่อนำเสนอผลงานของนักเรียนแก่ผู้ปกครอง คนในชุมชน และผู้ที่สนใจหลังจากจบหลักสูตร

3. เน้นการใช้แหล่งความรู้ที่หลากหลาย การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยเชิญวิทยากรท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการประสานและแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างโรงเรียนและชุมชนทุกขั้นตอน

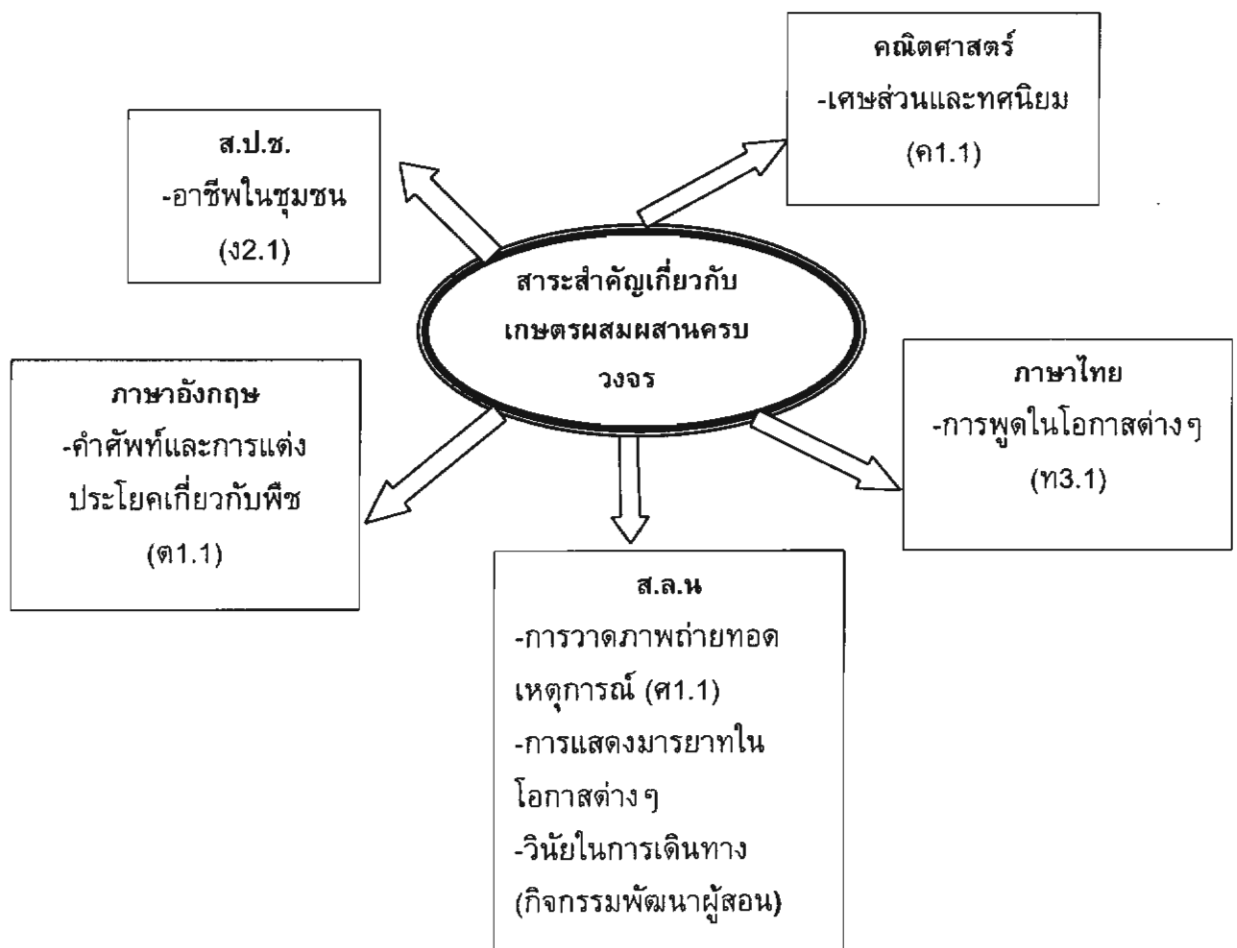
การประเมินผล

การประเมินผลใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริง โดยประเมินจากบันทึกการเรียนรู้แฟ้มผลงาน การปฏิบัติงานจริง รวมทั้งการสอบระหว่างเรียนและปลายภาคเรียน ซึ่งผู้ประเมินประกอบด้วยนักเรียน ครู และผู้ปกครอง

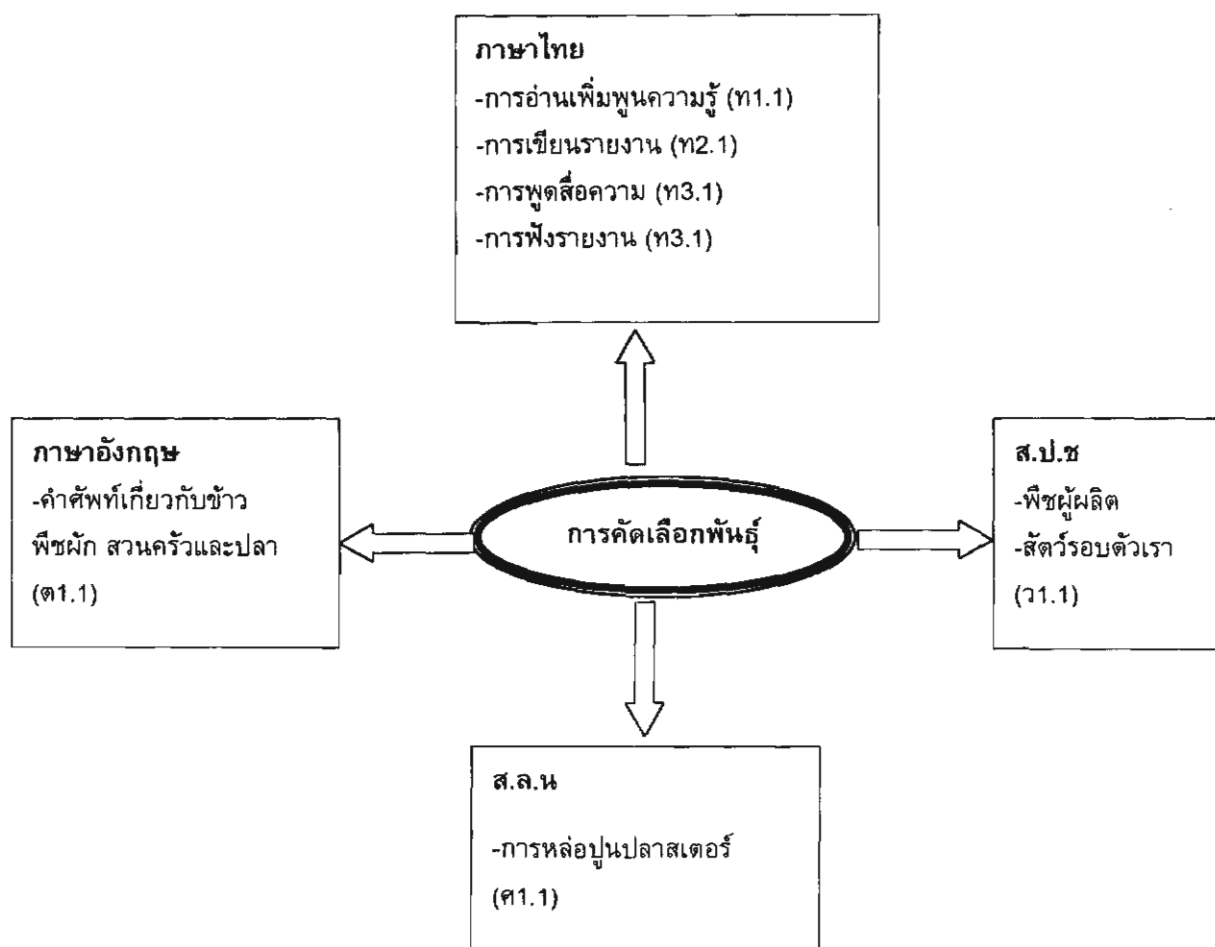
1.3 การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การนำหลักสูตรฉบับปรับปรุงไปใช้นั้น ได้มีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ 22 - 32

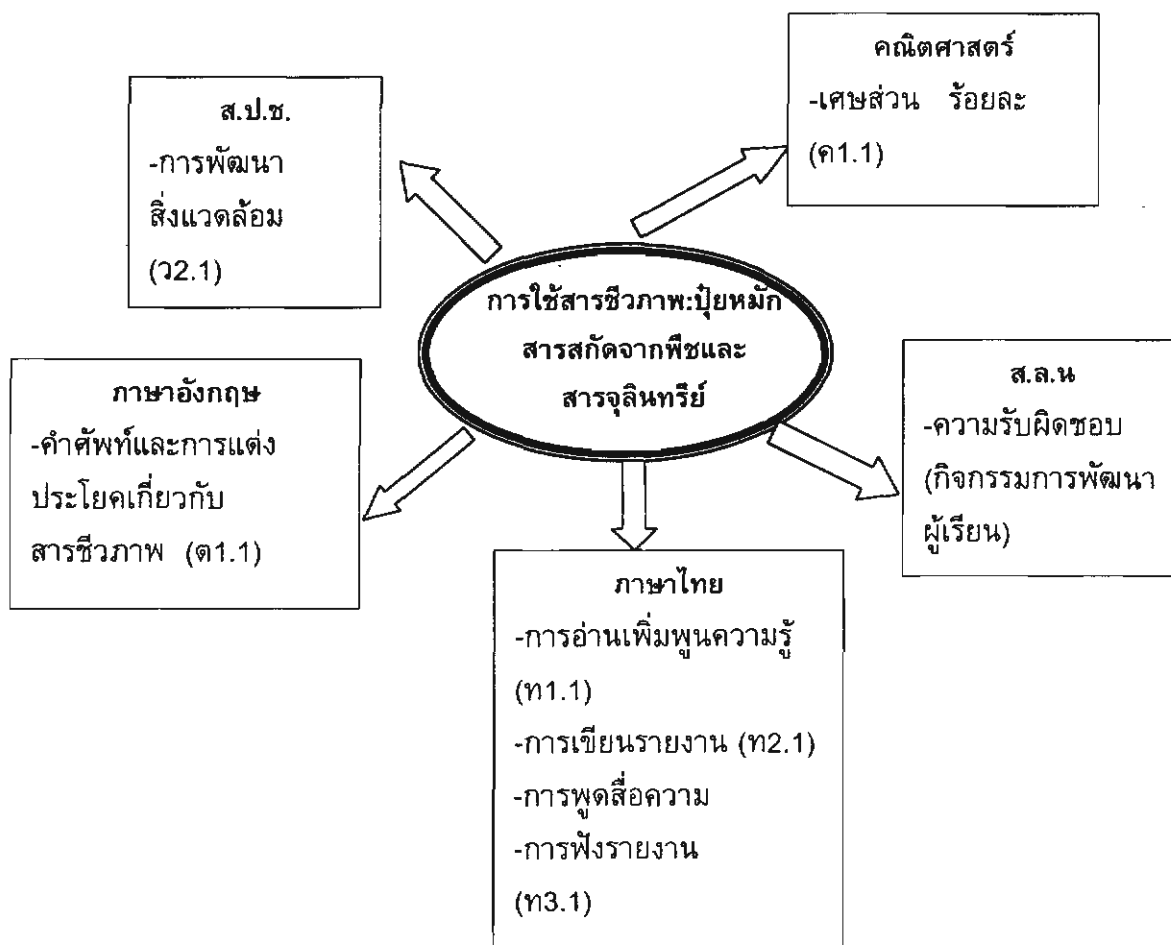
ภาพที่ 22 การบูรณาการเรื่องกิจกรรมในชุมชนทำกระทู้

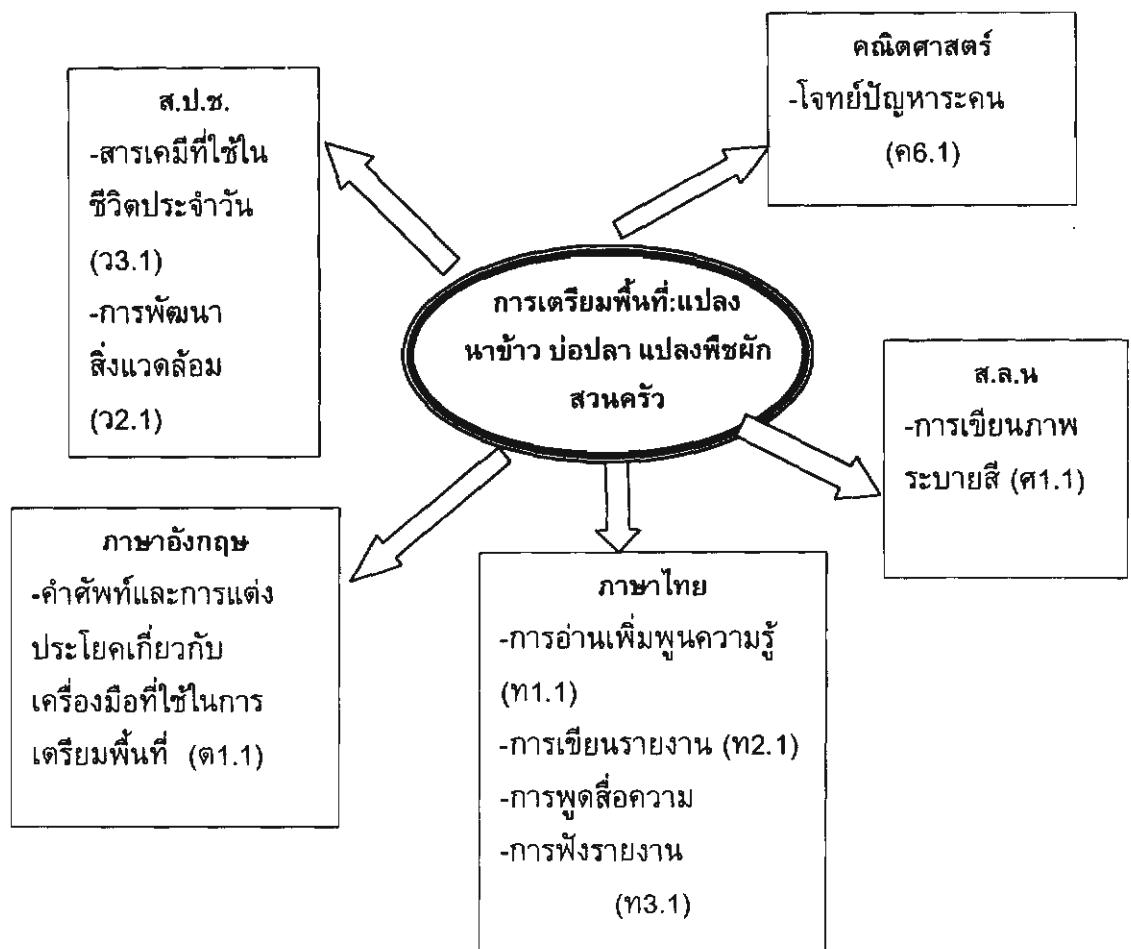
ภาพที่ 23 การบูรณาการเรื่องสาระสำคัญเกี่ยวกับเกษตรผสมผสานครบวงจร

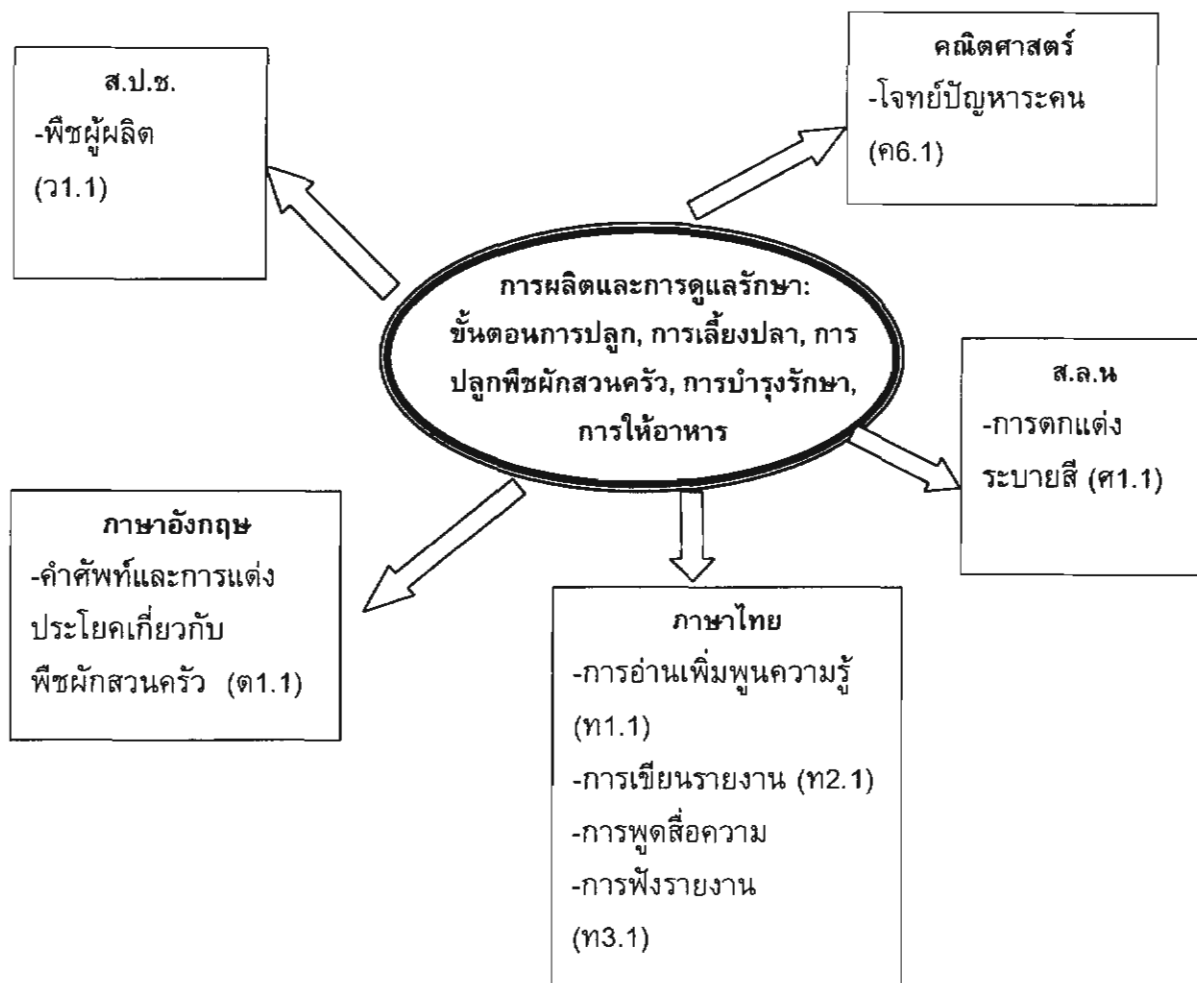
ภาพที่ 24 การบูรณาการเรื่องการคัดเลือกพันธุ์

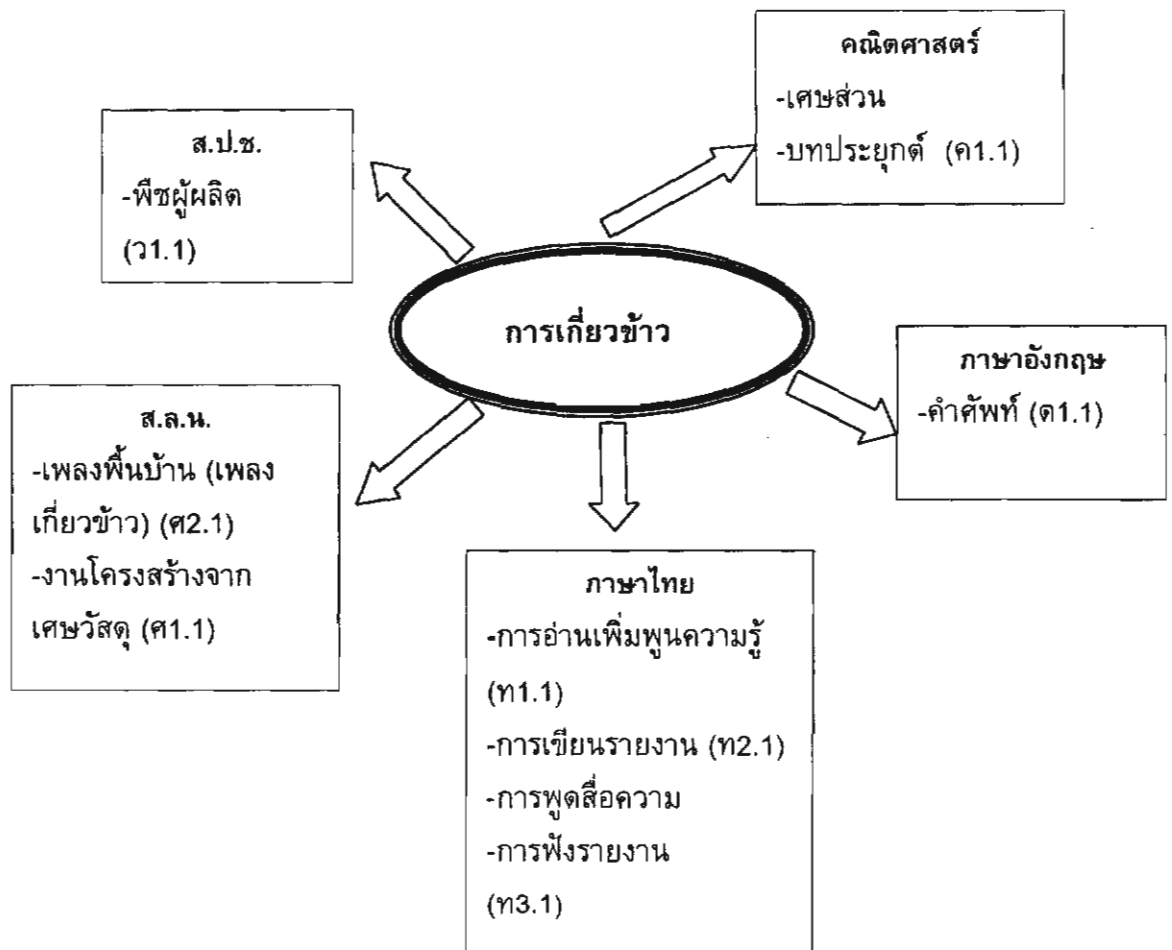
ภาพที่ 25 การบูรณาการเรื่องการใช้สารชีวภาพ: ปุ๋ยหมัก สารสกัดจากพืชและสารจุลินทรีย์

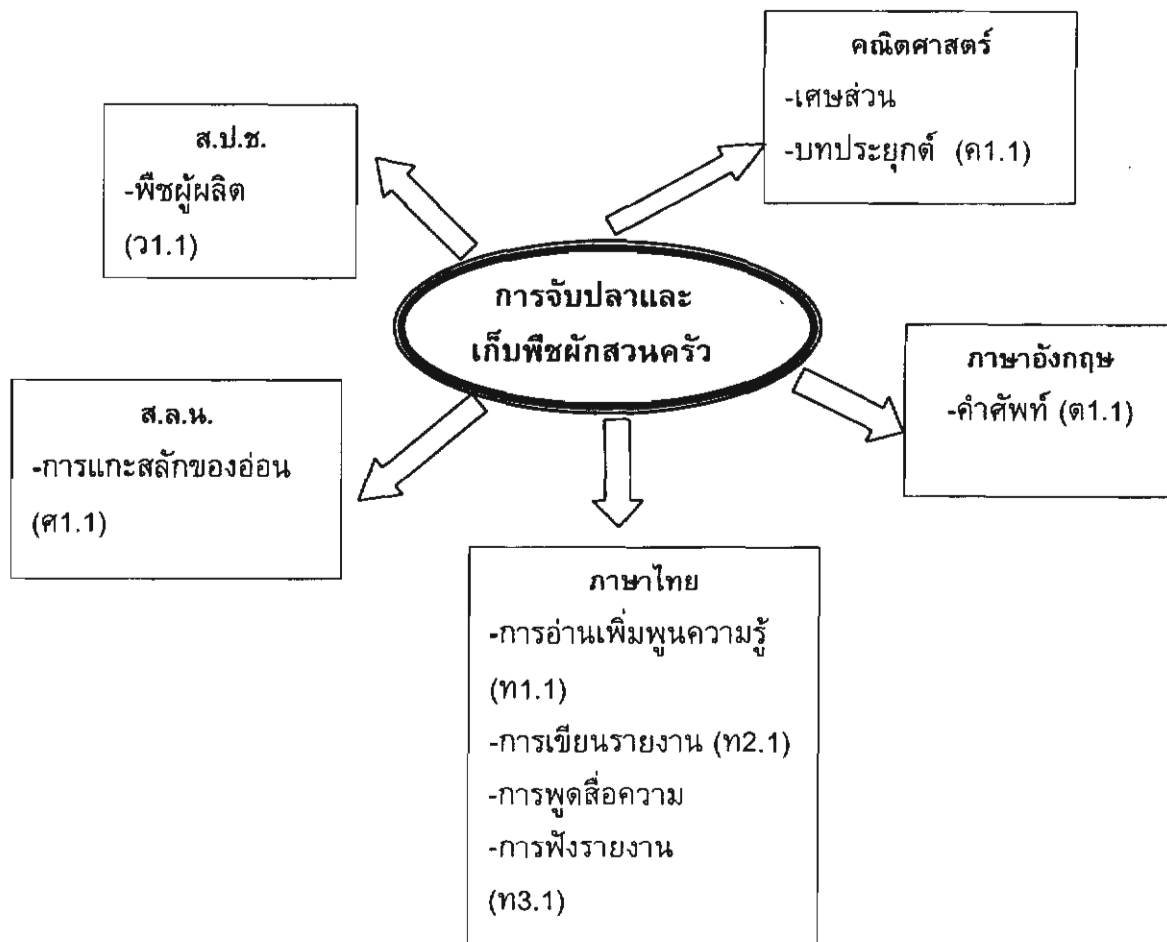
ภาพที่ 26 การบูรณาการเรื่องการเตรียมพื้นที่ : แปลงนาข้าว บ่อปลา แปลงพืชผักสวนครัว

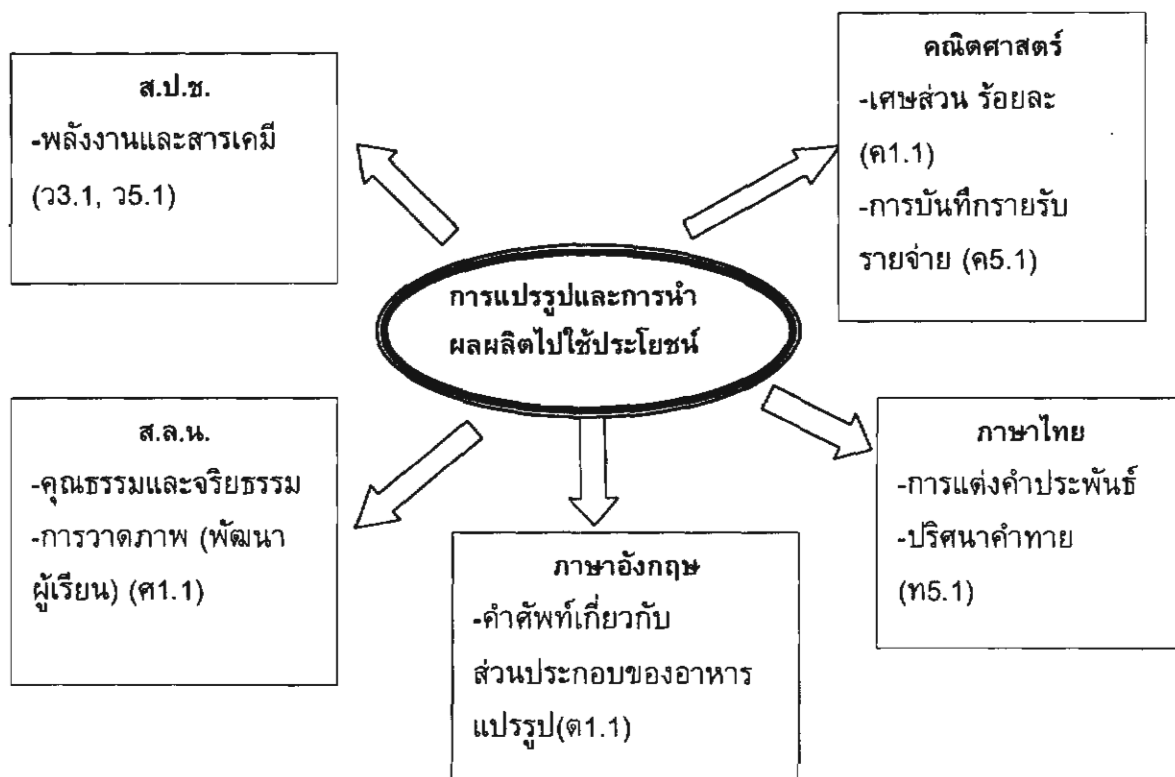
ภาพที่ 27 การบูรณาการเรื่องการผลิตและการดูแลรักษา:ขั้นตอนการปลูก
การเลี้ยงปลา การปลูกพืชผักสวนครัว การบำรุงรักษา การให้อาหาร

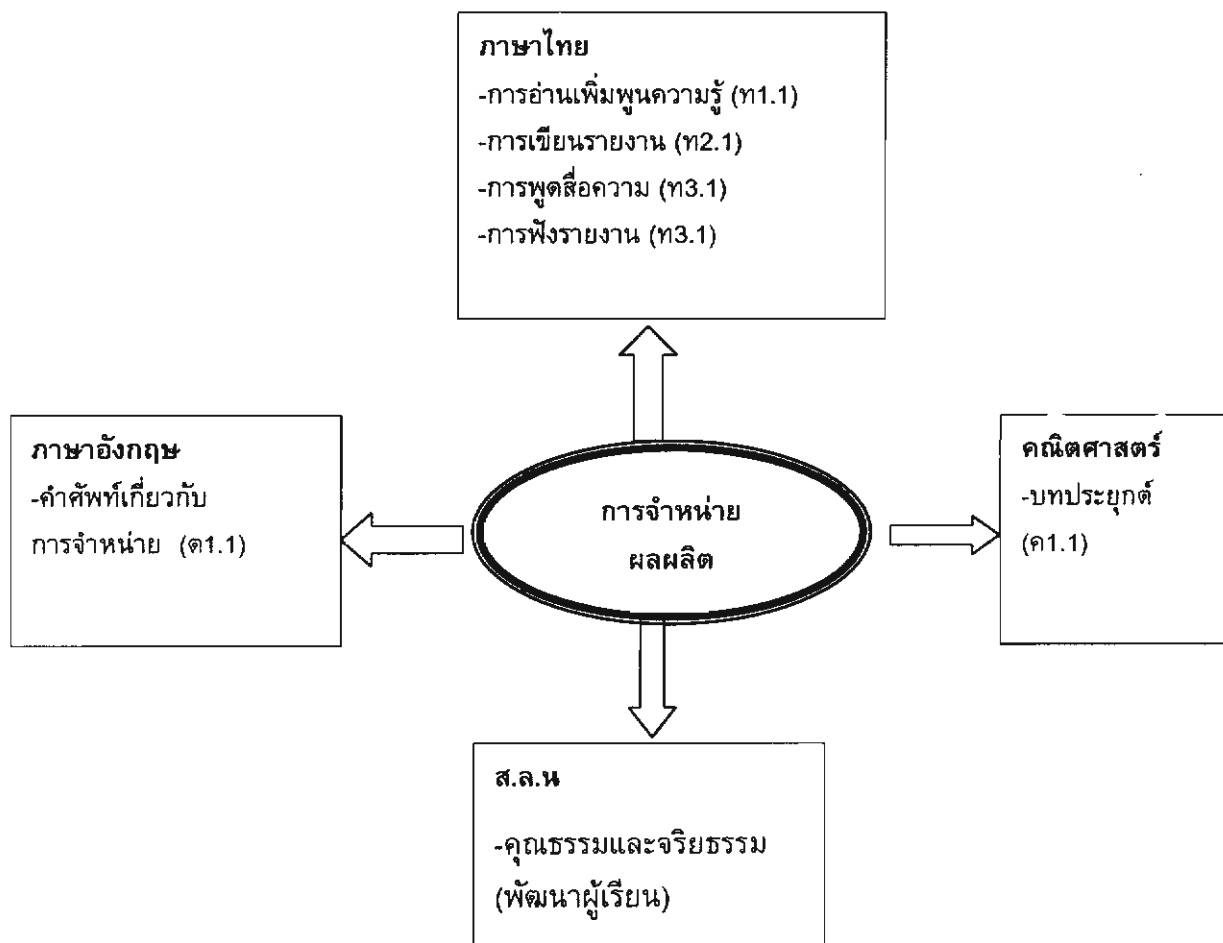
ภาพที่ 28 การบูรณาการเรื่องการเกี่ยวข้าว

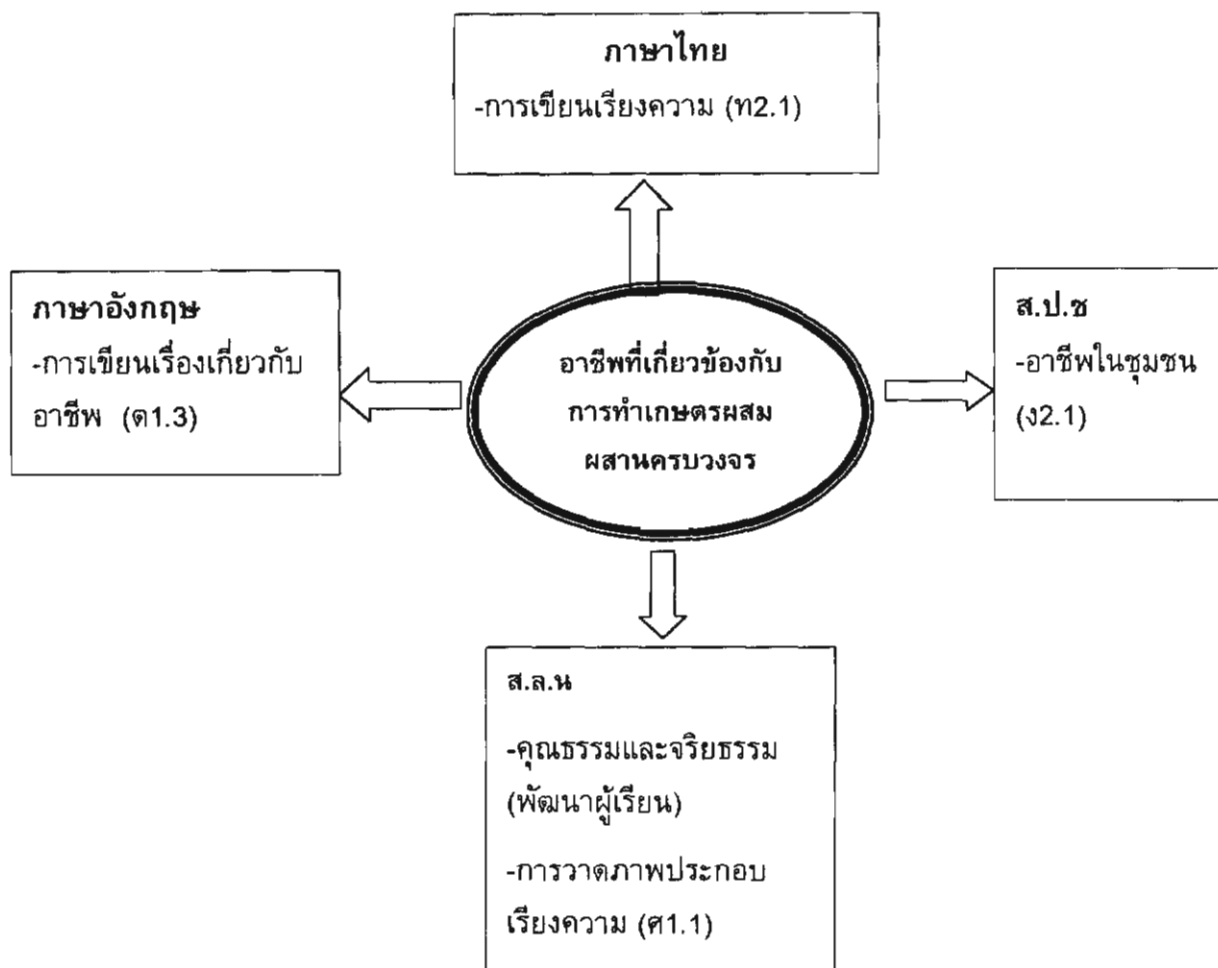
ภาพที่ 29 การบูรณาการเรื่องการจับปลาและเก็บพืชผักสวนครัว

ภาพที่ 30 การบูรณาการเรื่องการแปรรูปและการนำผลผลิตไปใช้ประโยชน์

ภาพที่ 31 การบูรณาการเรื่องการจำหน่ายผลผลิต

ภาพที่ 32 การบูรณาการเรื่องอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรผสมผสานครบวงจร

2. หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง “วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค”

2.1 การแก้ไขปรับปรุง หลังจากนำหลักสูตรเรื่อง “วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค” ไปทดลองใช้ ณ โรงเรียนบ้านนาโคบน ในช่วงภาคปลาย ปีการศึกษา 2544 พบว่ามีประเด็นที่ต้องแก้ไขปรับปรุงดังนี้

2.1.1 ปรับย้ายหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับช่วงเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นในชุมชน

2.1.2 เพิ่มกิจกรรมการเรียนรู้การสอน เพื่อให้ให้นักเรียนได้เรียนรู้ในสถานการณ์จริง และได้ทบทวนสาระความรู้ในแต่ละหน่วย ได้แก่ การทัศนศึกษาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพทำไร่ เกษตรผสมผสานของคนในชุมชน และกิจกรรมการตอบคำถามหลังจบหน่วยการเรียนรู้

2.1.3 เพิ่มกิจกรรมการวัดผลเพื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้การสอน คือ การวัดผลจากบันทึกการสังเกตสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในชุมชน

2.1.4 เพิ่มเนื้อหาบางส่วน เพื่อให้ให้นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ได้แก่ เหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสมัยพระเจ้าตากสิน คือ สมรภูมیب้านนางแก้ว และเรื่องเกษตรผสมผสาน

2.1.5 ปรับลดจำนวนฐาน Rally ชุมชน จากเดิม 5 ฐาน เหลือเป็น 3 ฐาน เพื่อปรับช่วงเวลาให้เหมาะสม และนำกิจกรรมที่เหลืออีก 2 ฐาน ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับวัฒนธรรมไปไว้ในกิจกรรมวันกินข้าวห่อ

2.1.6 ปรับลดจำนวนคาบเรียนในหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 จากเดิม 10 คาบ เหลือเพียง 8 คาบ เพื่อความเหมาะสมกับการจัดการเรียนการสอนจริง

2.2 หลักสูตรฉบับปรับปรุง คณะผู้วิจัยกับคณะครูผู้สอนร่วมกันแก้ไขปรับปรุงประเด็นต่างๆ ดังกล่าวแล้วข้างต้น พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรฉบับร่างให้เป็นหลักสูตรฉบับปรับปรุงพร้อมที่จะนำไปใช้ในภาคต้น ปีการศึกษา 2545 ต่อไป ซึ่งหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง “วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค” ฉบับปรับปรุงมีลักษณะดังนี้

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค (ฉบับปรับปรุง)

หลักการและเหตุผล

ผลจากการศึกษาศักยภาพและความต้องการของคนในชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และนักเรียนในโรงเรียนบ้านนาโคพบพบว่า โรงเรียนและชุมชนมีความต้องการและมีศักยภาพที่จะจัดหลักสูตรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ เรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค การท่องเที่ยวป่าเชิงอนุรักษ์ และการศึกษาพืชสมุนไพร ดังนั้นคณะผู้วิจัย คนในชุมชน ศึกษาวิเคราะห์ถึงอำเภอบ้านคา ผู้บริหารและครูในโรงเรียนบ้านนาโคพบจึงได้ร่วมกันพิจารณาและมีมติว่า หลักสูตรท้องถิ่นที่ควรจัดขึ้นนั้นควรเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ซึ่งเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับสภาพความพร้อมและความต้องการของท้องถิ่น เนื่องจากคำว่าชาวไทยตะนาวศรีเป็นการแบ่งตามลักษณะที่ตั้ง ประกอบกับชุมชนนาโคไม่ได้มีแต่ชนเผ่ากระเหรี่ยงเท่านั้นแต่มีประชากรที่หลากหลายชาติพันธุ์มาอยู่รวมกันเช่น จีน มอญ ไทย และลาวโซ่ง เป็นต้น ดังนั้นการทำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโคจะทำให้เด็กนักเรียนที่มีเชื้อชาติต่างกันเกิดจิตสำนึกร่วมกันเกี่ยวกับชุมชนของตน โดยมีวัตถุประสงค์ให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และเกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน มีความสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนให้คงอยู่ตลอดไป ดังนั้นผู้วิจัยในชุมชน ศึกษาวิเคราะห์ถึงอำเภอบ้านคา ผู้บริหาร ครูในโรงเรียนบ้านนาโคพบ และคณะผู้วิจัยจึงได้ร่วมกันพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ซึ่งการจัดการเรียนการสอนจะเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การบูรณาการ ผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประเมินตามสภาพจริง

จุดประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค
2. เพื่อให้นักเรียนมีทักษะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการแสวงหาความรู้
3. เพื่อให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความรับผิดชอบ การกล้าแสดงออก การมีนิสัยรักการทำงาน และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
4. เพื่อให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจและสำนึกร่วมกันในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นของตน

โครงสร้างและเนื้อหา

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค ประกอบด้วย 5 หน่วย ดังต่อไปนี้

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 สภาพทั่วไปของชุมชนท้องถิ่น

- สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์
- สภาพสังคมวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์

หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

- การตีผึ้งเชิงอนุรักษ์
- สมุนไพร

หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 ประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น

- สมัยก่อนประวัติศาสตร์ อาณาจักรโบราณที่เกี่ยวข้อง เหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์
- สมัยอยุธยา (พ.ศ. 2302) ธนบุรี (พ.ศ. 2318 บ้านนางแก้ว) สมัยรัชกาลที่ 1 - รัชกาลที่ 9
- ความเป็นมาของชุมชนนาโค
- บุคคลสำคัญในชุมชน: หลวงพ่อกะเหยิง

หน่วยการเรียนรู้ที่ 4 วัฒนธรรมท้องถิ่น

- ประเพณี: ประเพณี 12 เดือน ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต เกิด-ตาย
- การแต่งกาย เสื้อผ้า เครื่องประดับ การทอผ้า การปัก ลวดลาย
- ภาษา วรรณกรรม นิทานพื้นบ้าน สุภาษิต คำพังเพย
- ศิลปพื้นบ้าน ดนตรี นาฏศิลป์ บทเพลง การต่อสู้ ฯลฯ

หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 การดำเนินชีวิต: อดีต ปัจจุบัน อนาคต

- การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน: สาเหตุและ ผลของการเปลี่ยนแปลง
- การประกอบอาชีพหลักแต่เดิม: การทำไร่หมุนเวียน
- การประกอบอาชีพหลักในปัจจุบัน: การปลูกพืชเศรษฐกิจเชิงเดี่ยว
- การประกอบอาชีพทำไร่เกษตรผสมผสาน
- แนวทางการดำเนินชีวิต : ปัจจุบันและอนาคต
- การศึกษา
- การรวมกลุ่มของคนในชุมชน

แนวการจัดการเรียนการสอน

หลักสูตรท้องถิ่นเรื่อง วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโค มีแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. เน้นการสอนแบบบูรณาการ สาระในวิชาสังคมศึกษา ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ พลศึกษา และพืชสมุนไพร

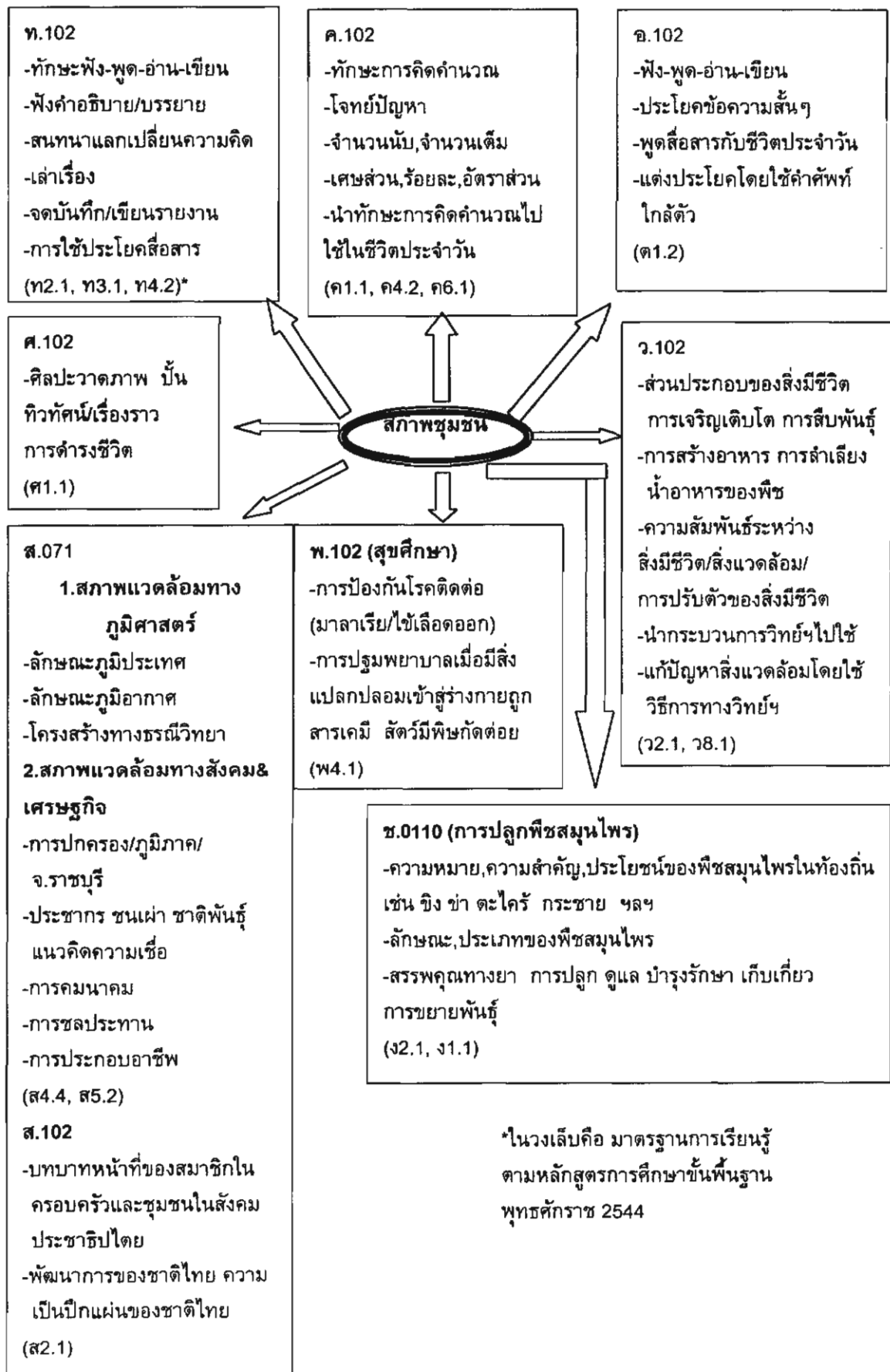
2. เน้นการจัดการเรียนการสอนที่เห็นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยประกอบด้วยกิจกรรมการเรียน การสอนดังต่อไปนี้ การสังเกตทางตรง การสังเกตทางอ้อม (เช่น รูปภาพ แผนที่ วิดิทัศน์ ฯลฯ) การตีความ แปลความ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ วิธีการทางประวัติศาสตร์ ประวัติศาสตร์บอกเล่า เส้นเวลา (time line) การเรียบเรียงสรุปสาระความรู้โดยใช้กราฟฟิก (Graphic Organizer) มังมโนภาพ สตอรีไลน์ (Storyline) การทำโครงงาน การเขียนเรียงความ ร้อยกรอง วาดภาพ การทำศิลปะ ประดิษฐ์ตุ๊กตา การจำลองสถานการณ์ การเก็บตัวอย่างของจริง การจัดทำสมุดภาพ การแสดงดนตรี นาฏศิลป์ การทำงานเดี่ยว คู่ ทีม นิทรรศการแสดงผลงานการศึกษาค้นคว้า

3. เน้นการใช้แหล่งความรู้ที่หลากหลาย การให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยใช้วิทยากรในชุมชน และสภาพความเป็นจริงในชุมชน เพื่อให้นักเรียนมีประสบการณ์ตรง มีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน ตระหนักถึงสิ่งที่ดำรงในชุมชน ตลอดจนสภาพปัญหาและการแก้ไขปัญหาในชุมชน

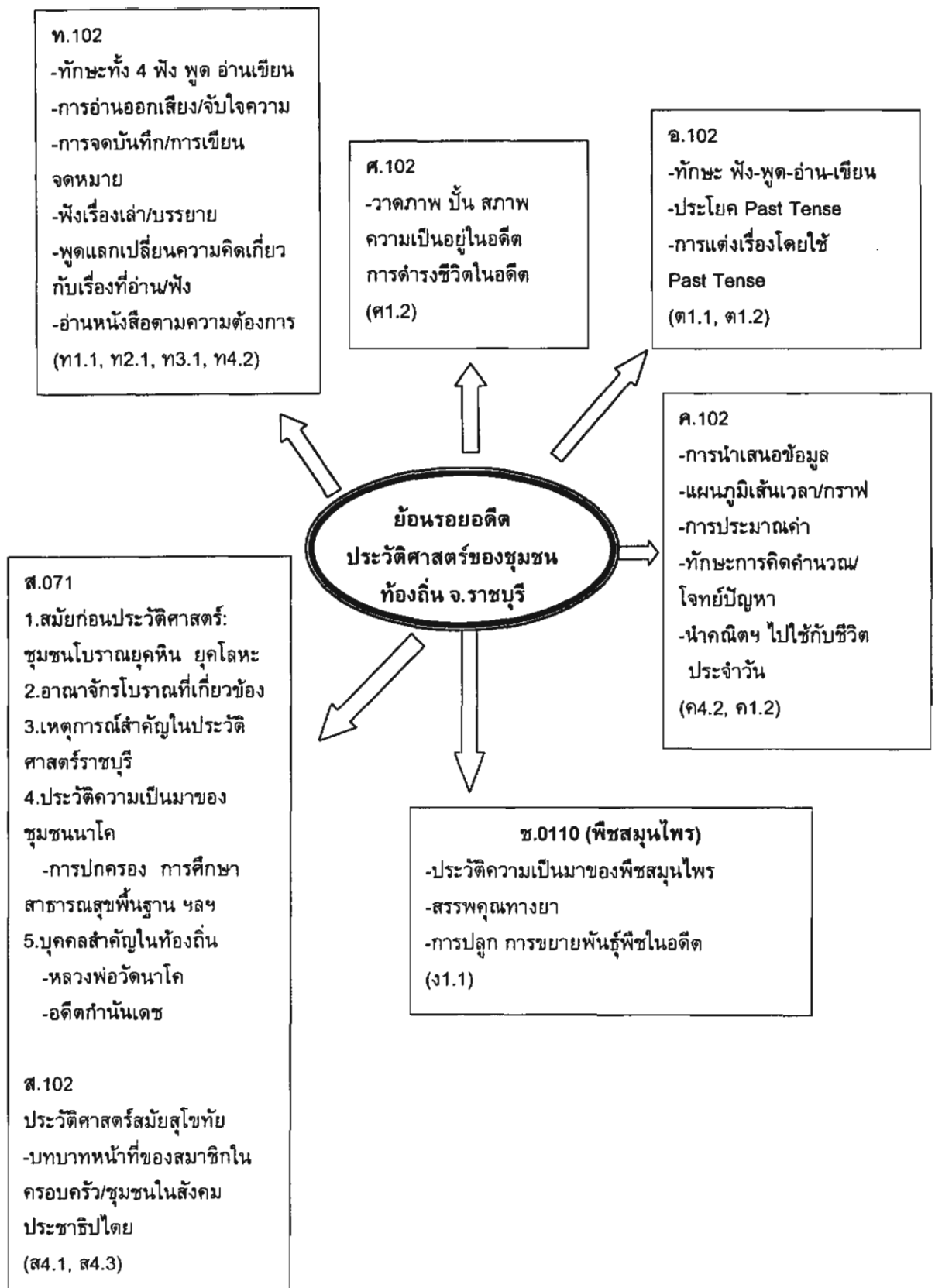
การประเมินผล

ประเมินตามสภาพจริง โดยประเมินจากบันทึกการเรียนรู้ แฟ้มผลงาน การปฏิบัติจริง รวมทั้ง การสอบระหว่างเรียนและปลายภาคเรียน ซึ่งผู้ประเมินประกอบด้วย นักเรียน ครู และผู้ปกครอง

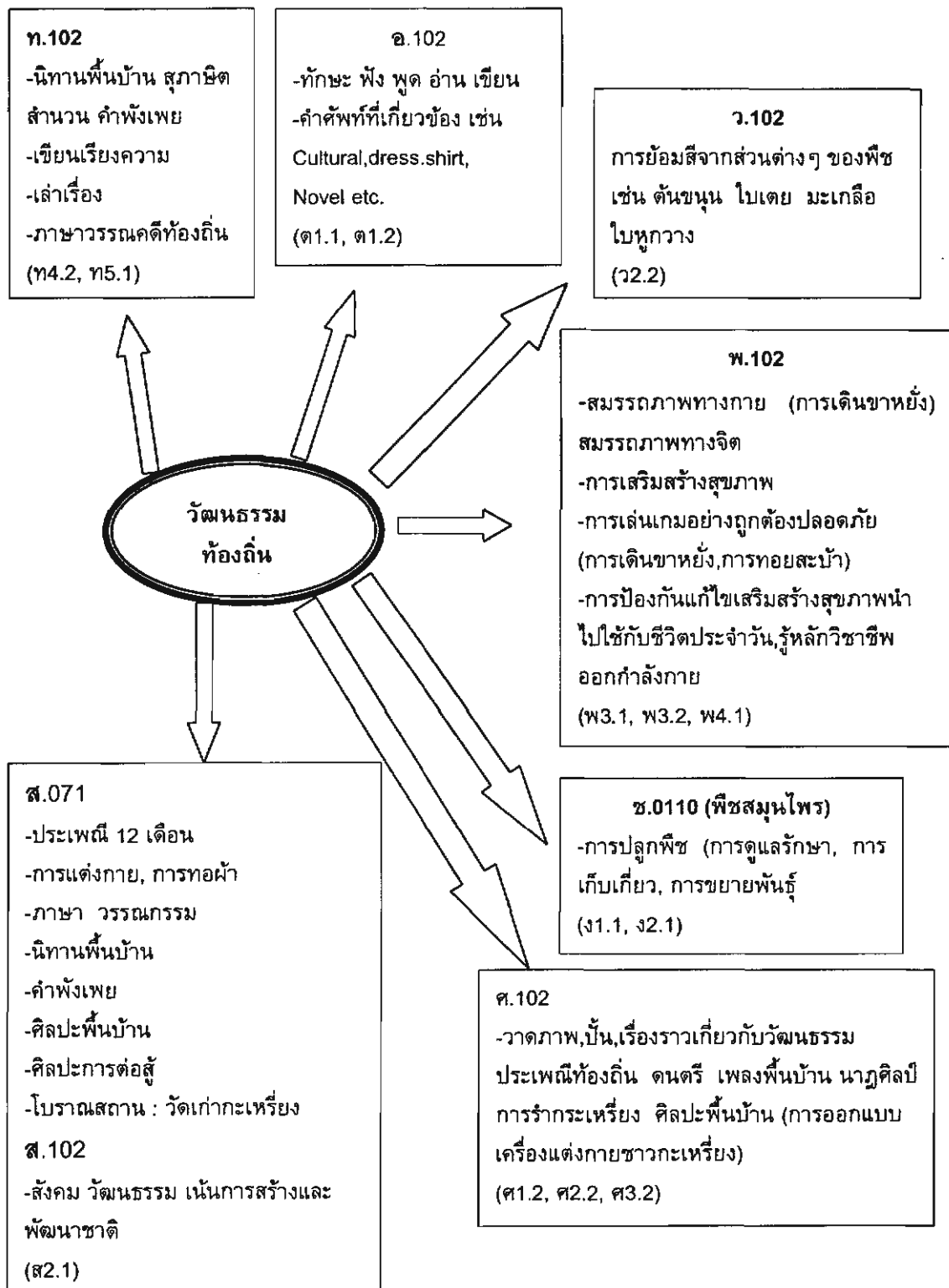
2.3 การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ การนำหลักสูตรท้องถิ่นเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนนาโคปรับปรุงไปใช้นั้น มีการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ ดังแสดงไว้ในแผนภาพที่ 33 - 37.

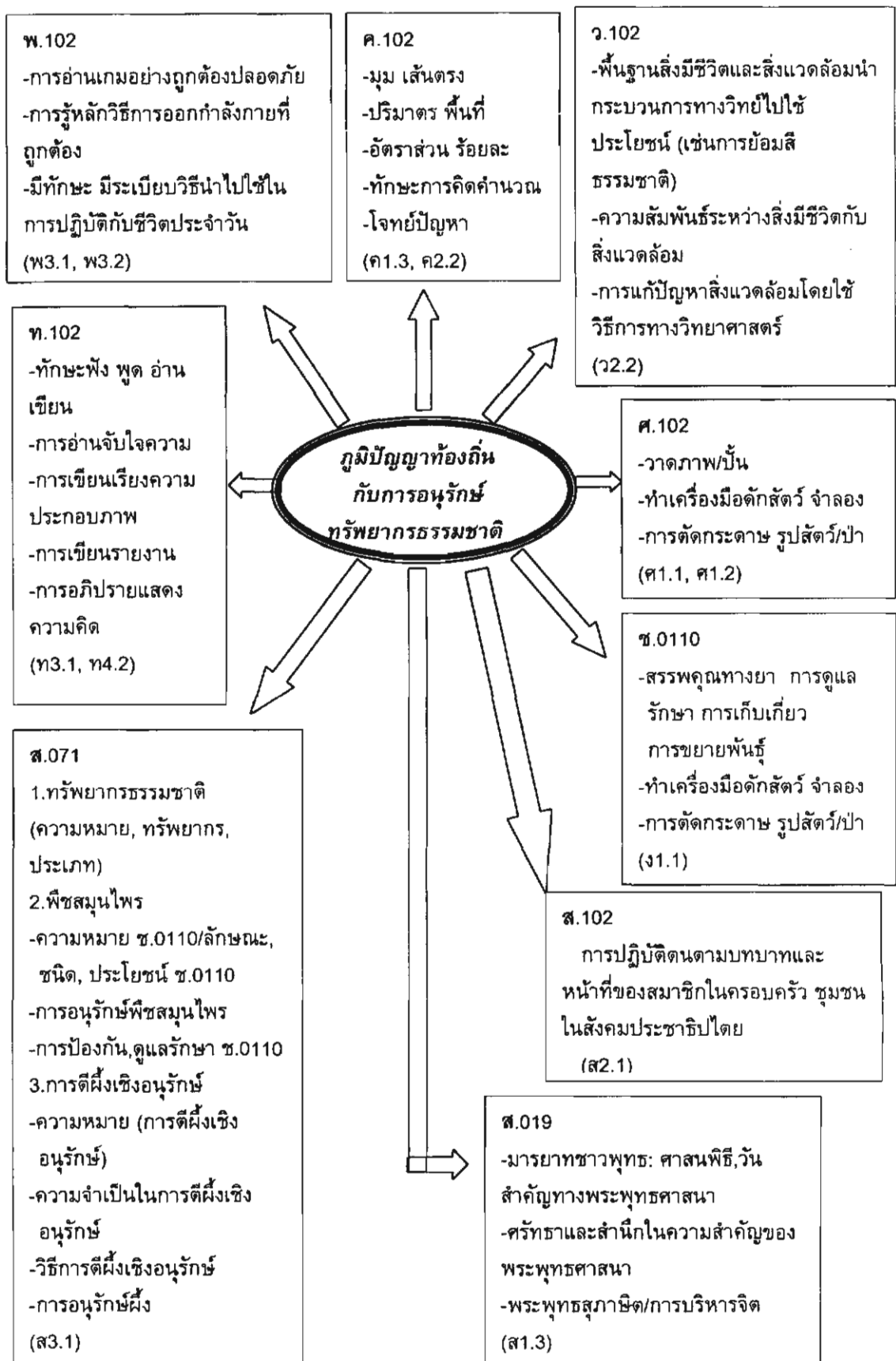
ภาพที่ 33 การบูรณาการเรื่องสภาชุมชน

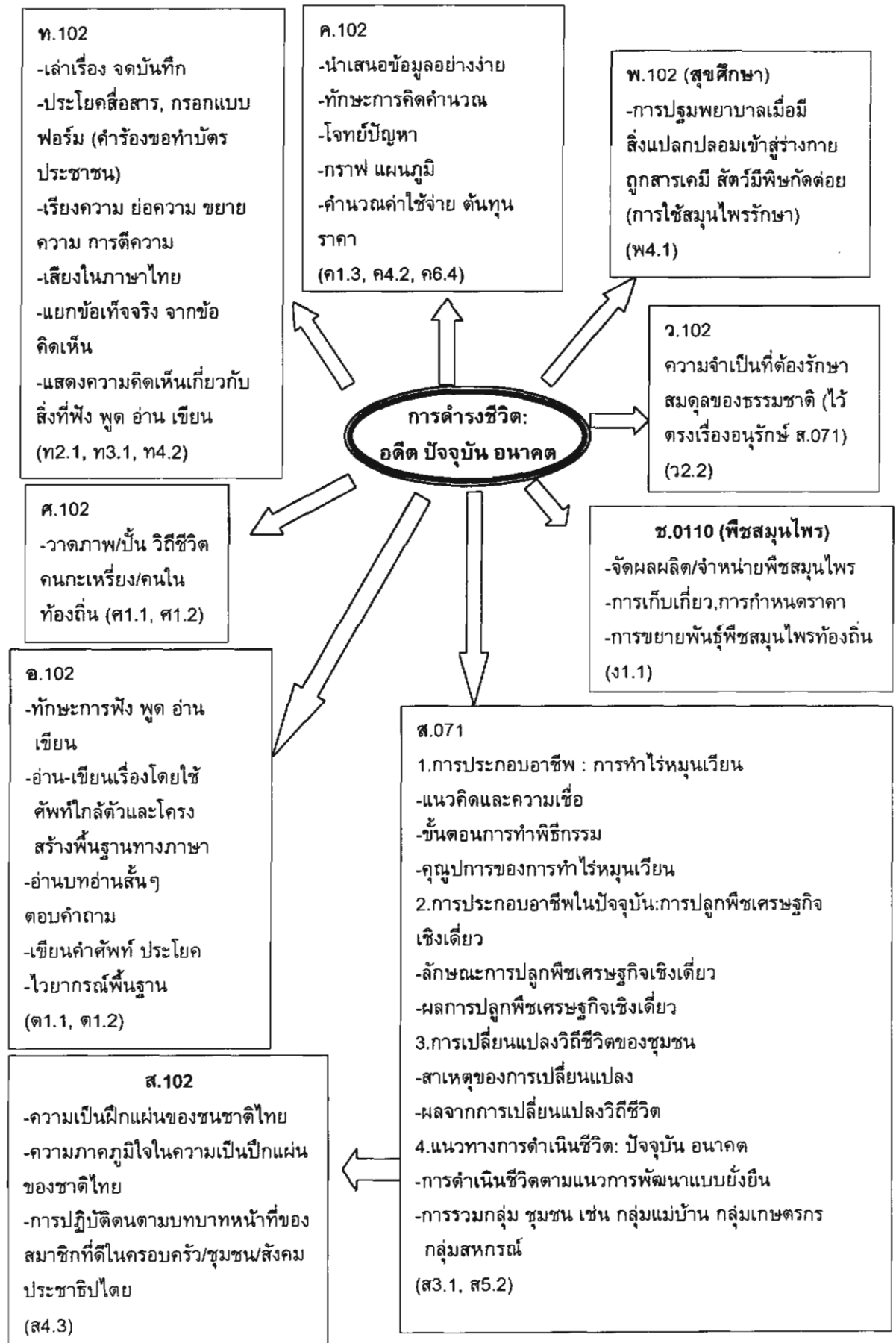
ภาพที่ 34 การบูรณาการเรื่องย้อนรอยอดีตประวัติศาสตร์ของชุมชนท้องถิ่น จ.ราชบุรี

ภาพที่ 35 การบูรณาการเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น

ภาพที่ 36 การบูรณาการเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

ภาพที่ 37 การบูรณาการเรื่องการดำเนินชีวิต: อดีต ปัจจุบัน อนาคต